

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

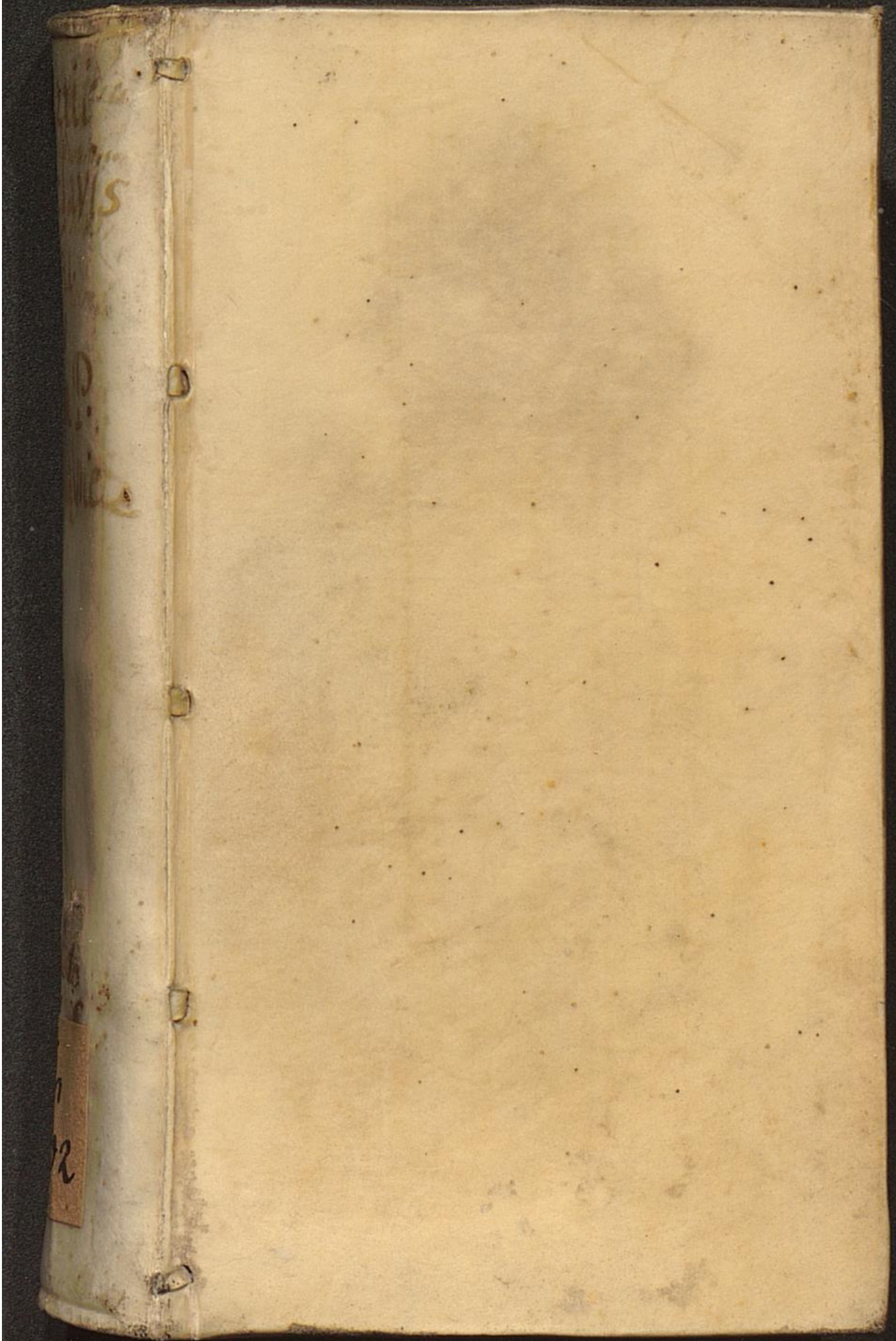
Universitätsbibliothek Paderborn

**Vita P. Iacobi Laynis Secundi Societatis Iesv Generalis
Alphonsi item Salmeronis Vnius in primis decem Socijs**

Ribadeneyra, Pedro de

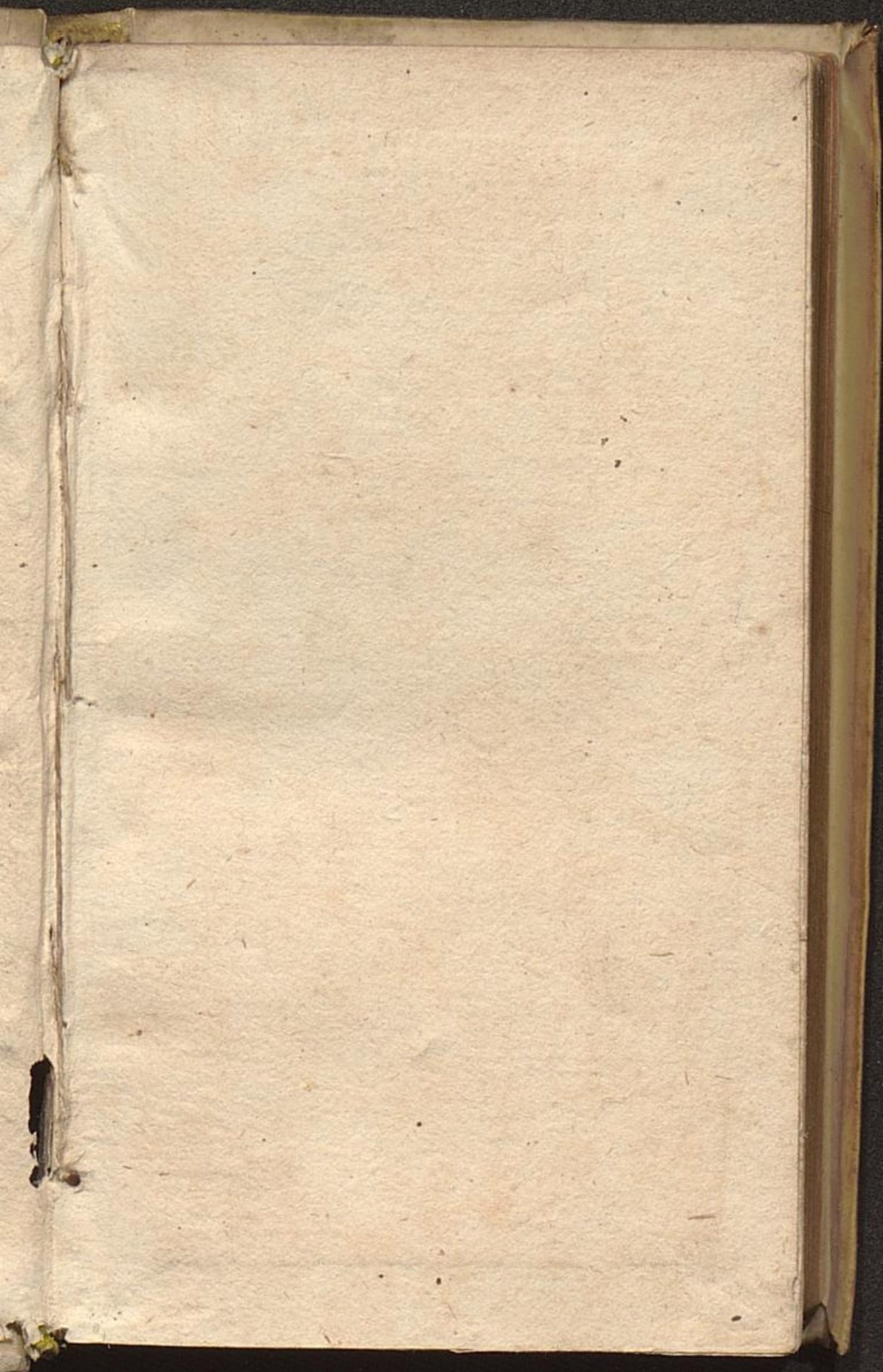
Coloniae Agrippinae, 1604

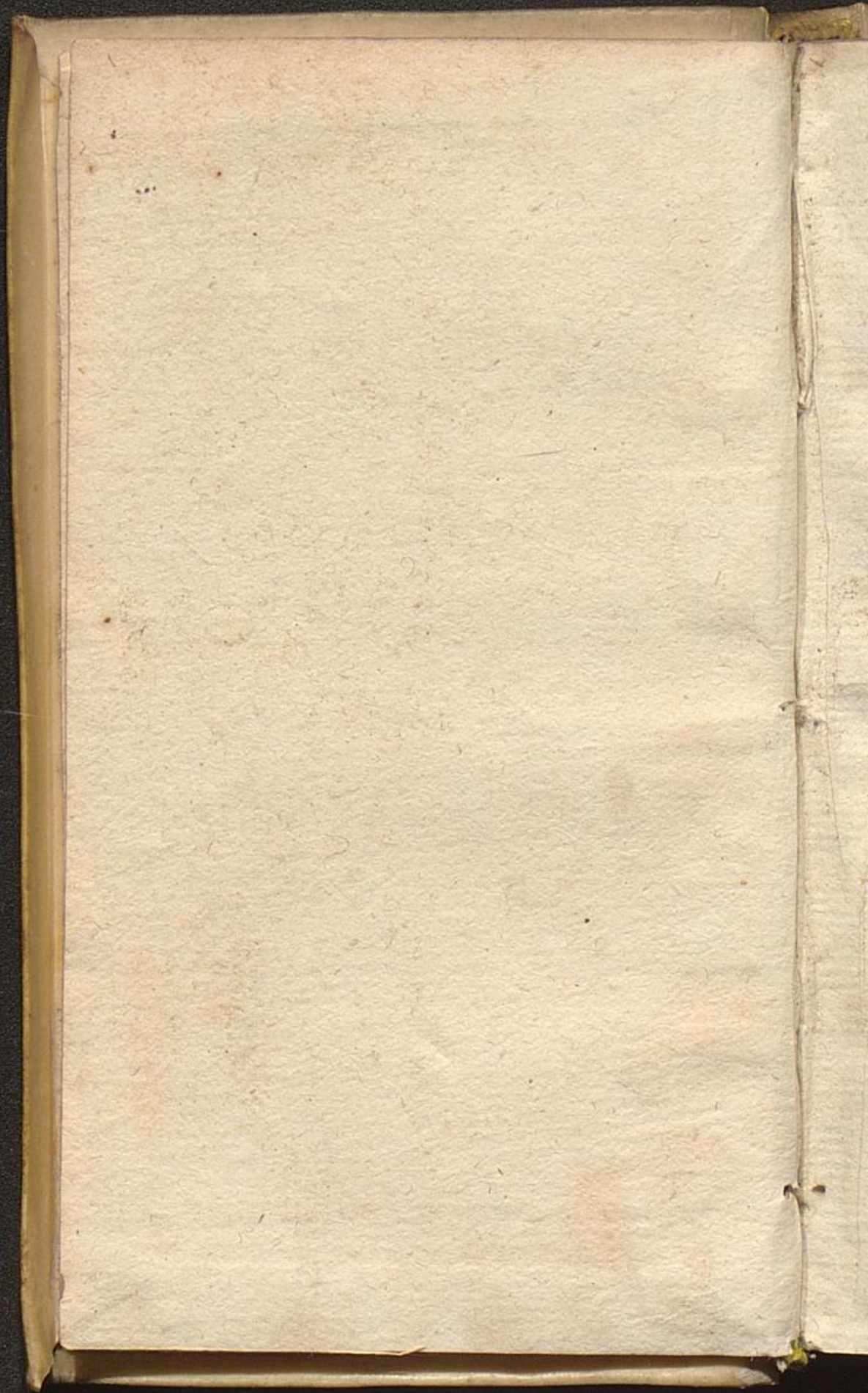
urn:nbn:de:hbz:466:1-11740

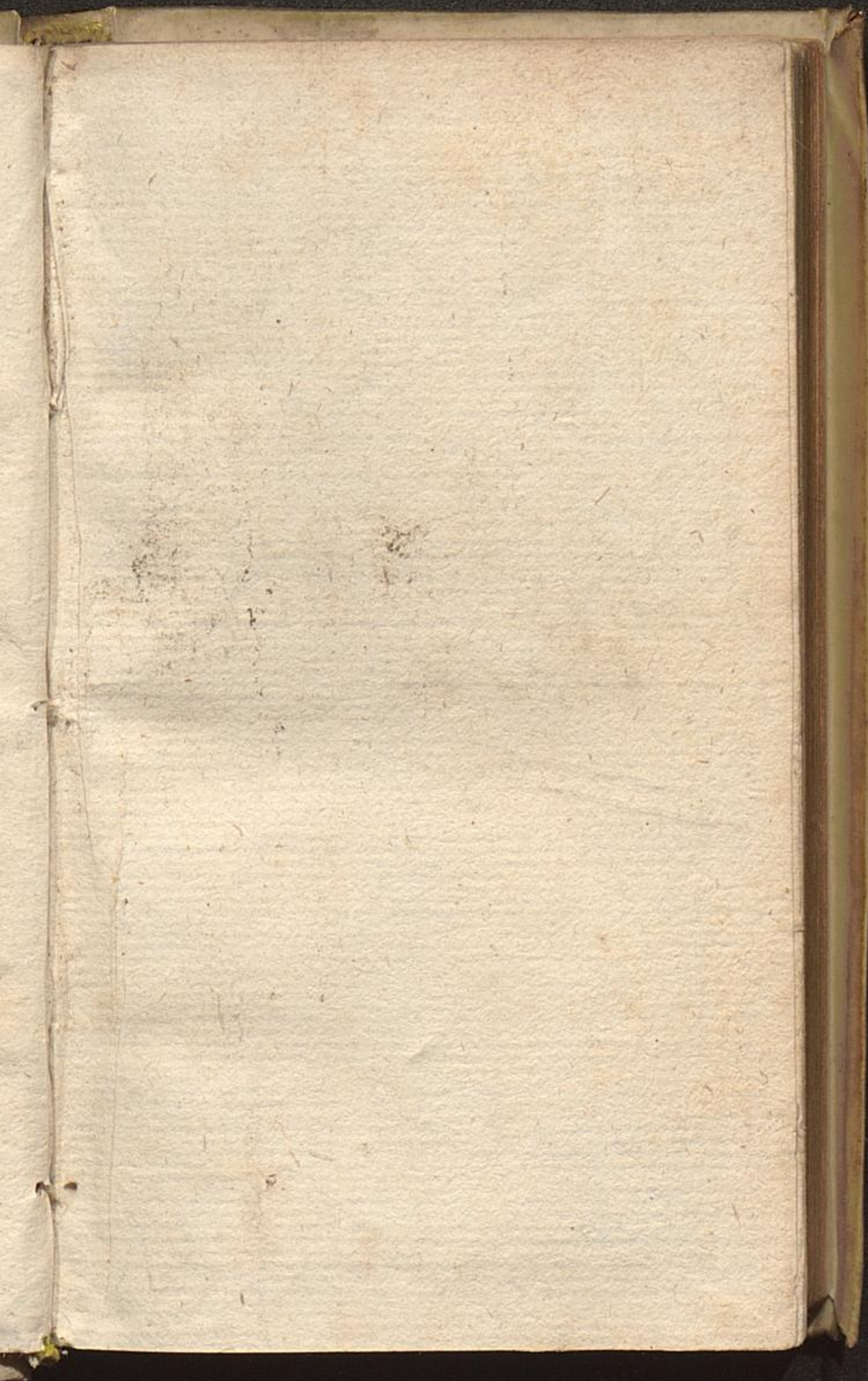

N.
I
6

Th. 5002.

Ex Legato Celsi Principis Ferdinandi
nandi Epi Paderb. et Almg.
Anno 1683

VITA
P. IACOBI
LAYNIS

Secundi Societatis IESU Generalis

ALPHONSI item SAL-
meronis

Vnius in primis decem Socjjs

A

P. RIBADENEIRA
Hispanicè scripta; Latinè verò ab
AND. SCHOTTO ANTVERP.
vtroq; eiusdem Societatis Sacerdote.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Arnoldi Mylij Birck-
manni.

ANNO CLC. ICC. IV.

Sancti gratia & privilegio S. Caesare & Maiestatis.

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

D

TO

A

ge

ac

fp

co

re

co

do

co

to

REVERENDISSIMO
D. MICHAELI
DENNIO

TORNACI NERVIORVM
EPISCOPO

ANDREAS SCHOTTVS
Societatis IESV Sacerdos.

AVDARI sacrae li-
terae praecipunt, Prae-
sul amplissime, parent-
es maioresq; nostros
qui bene beateq; de-
gentes, vita pie innocenterq; acta,
ad aeternam illam beatitudinem a-
spirarunt. Quod quidem salubre
consilium tantum abest vt olim
reprehenderit vitae innocentia
clari, vt etiam religiosè sibi seruan-
dum existimarint, qui vel apud
Graecos aut Romanos pietate iux-
ta ac doctrina viguerunt. In his
* 2 prin-

EPISTOLA

principem ut dignitate, sic & me-
 ritis locum obtinet B. Gregorius
 Pont. Max. qui Dialogorum libro
 S. Benedicti familiae longe in Oc-
 cidente antiquissima, auctoris die-
 eta factaque memoriae mandanda
 putavit Quam disertè ac pie mag-
 num illud Ecclesiae columen B.
 Hieronymus ascetarum Aegypti
 prima lumina Paulum, Hilarionè,
 & Malchum litteris consignavit
 Huius etiam sacris in studijs magi-
 ster Gregorius Nazianzi Episc. cui
 Theologi cognomentum, post B.
 Ioannem Apostolum adhæsit, cõ-
 tubernalem suum Beatum Basili-
 um, Cæsareæ Cappadociae Episco-
 pum vita sanctum pro funere lau-
 dauit: fratrem etiam ipsius Grego-
 rium Nyssæ Præsulem renuncia-
 tum commendauit. Ambrosius
 fratrem quoque suum Satyrum;
 Valentinianum ac Theodosium
 Augg.

DEDICATORIA

Augg vt de re Christiana benemo-
ritos, vitam sanctos prædicare non
erubuit. Ceteros, sunt enim propè
innumerabiles, prætereo. Talium
tantorumq; exemplo pridem in-
citus, Superiorumq; iussu addu-
ctus P. Ribadeneira, trium, quo-
rum usus esset domestica familia-
ritate Præpositorum Generalium
Societatis IESU, vitas posteritatis
memoriæ, sed Hispanicè, commē-
davit. Verum ne, amplis illis qui-
dem, at Europæ habitatione au-
gustis nimis terræ finibus, præcla-
rè gesta illa dictaque dumtaxat le-
gerentur, operæpretium facturum
videbar, si Latino sermone longè
lateque diffuso exscriberem (præ-
sertim cum Iberiam annis aliquot
lustrarim) **VITAM P. Iacobi**
Laynis, proximi à B. Ignatio Lo-
iola, Societatis parente, Præpositi
Generalis, vt & nuper P. Franci-
scum

EPISTOLA

scum Borgiam Romæ Antuerpię
& Mogūtię diuulgaram. Hęc &
Alphonsum Salmeronę, olim à no-
bis in Hispania cū Operibus editū,
vt vnum in primis decem Socijs,
fidum quoque Laynis studiorum,
peregrinationumq; comitem ad-
iunximus. Quoties enim sacrosan-
ctę Synodi Tridentinę in mentē
venit (venit autem frequenter) to-
ties animo meo vtriufque Theo-
logi summa dicendi facundia ob-
uerfatur. Orante enim firmis late-
ribus, sententiamq; proferente
Layne, Patrum conuentus, flos in-
quam ingeniorum Europę, ora
obuertebant, & à dicentis ore apta
veluti cathena pendebant. Patro-
nus itaque, si lucem hic labor no-
ster aspiceret, more, institutoque
maiorum quęrendus fuit, qui ab
improbiorum calumnijs vindica-
ret, refrenaretque audacem eo-
rum

DEDICATORIA.

rum petulantiam, qui hac tempe-
state Religionis expertes, & in Fi-
de naufragi, in Religiosos homi-
nes, eorumque auctores incurrere
& acumen styli figere gloriosum
nefariè ducunt. Vnus, Præful am-
plissime, occurristi, qui hæc qua-
liacunque tueri & possis & velis.
Possis quidem, stemmatis Ennio-
rum nobilitate clarus, decursis sa-
crorum honorum gradibus, ad E-
piscopi, hoc est, summi Sacerdo-
tij dignitatem (qua nulla, teste
Chrylostomo, in terris maior) sis
nec opinato, & renitens euectus:
Velis autem, quod olim pro fin-
gulari tuo in Societatem non amo-
re modo, verum etiam pietate,
trium primorum Generalium
Præpositorum vitas ex eodem i-
pso P. Ribadeneira, Laynis, ac
Borgia, B. verò Ignatij ex Maffeo
Gallicæ genti, quo fructus esset v-

berior

EPIST. DEDICAT.

berior, olim transcripseris. Acci-
pe igitur lubens munusculum nō
tam mole, quam animo metien-
dum, vt tuo in Societatem studio,
ac meritis debitum consecratum-
que. Quod si ab æquo rerum æ-
stimatore impetrauero, abunde
magnum sane laboris preti-
um tulisse videar.

Vale.

APPRO-

APPROBATIO.

Ego Oliuerius Manareus, Vifitator Societatis ESU in provincia Belgica facultatē concedo, ut Vita P. Iacobi Laynis Praepositi Generalis à B. Ignatio proximi, & P. Francisci Borgia tertij Generalis: item Alphonsi Salmeronis, unius in primis decem Socijs, Latine à P. Andrea Schotio Antuerpiano, Societatis eiusdē Presbytero conscripta, & eiusdem Societatis grauium doctorumq; hominum iudicio approbata, typis mandentur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas, dedimus Insulis Flandrorum
25. Junij 1603.

Oliuerius Manareus.

INDEX CAPI.

T V M.

LIBRO PRIMO.

DE natalibus, primisq³ adolescentie studijs. Cap. 1.

In Italiam profectus qua gesserit. Cap. 2.

Roma, Venetijs, finitimisq² in locis qua gesserit. Cap. 3.

A Pontifice in Tridentinam Synodum Theologi titulo mittitur. Cap. 4.

Florentia, Perusia, Venetijs, & in Sicilia gesta. Cap. 5.

In Africani belli expeditionem proficiscitur. Cap. 6.

In Tridentinam Synodum Iulij 111. P. M. auctoritate reuertit. Cap. 7.

Martinus Olanius Societati se addicit. Cap. 8.

Iacobi Ledesmae vita, & obitus. Cap. 9.

Socijs Italiae prouincia praeficitur Laynes. Cap. 10.

Cap.

I N D E X

Cardinalis honorem fugit Laynes.

Cap. 11.

IGNATIO vita functo, Laynes Præpo-
situs Generalis creatur. Cap. 12.

LIBRO SECVNDO.

REM Societatis publicam Præpo-
situs Generalis administrat.
Alphonsi Castri apud Indos marty-
rium. Cap. 1.

Socios in Euangelij apud Indos prædi-
catione occupatos per Epistolam cõ-
solatur. Cap. 2.

Collegia Sociorum in Europa excitata.
Cap. 3.

Collegia item in Italia, & Germania
constituta. Cap. 4.

In Sardiniam Socij penetrant. Cap. 5.
Ludouicum Gonsaluum in Lusitaniam
mittit Laynes. Cap. 6.

Paulo IV. Pont. extincto, Laynem Pon-
tificem creare Cardinales volunt.
Cap. 7.

Missio-

CAPITVM.

Missiones, & Collegia instituta: in his et
Romanum. Cap. 8.

Gonsalvi Salueira apud Indos marty-
rium. Cap. 9.

Missio Alexandrina Sociorum. Cap. 10.

Collegijs iterum Societas aucta & pro-
uincijs. Cap. 11.

Magistratu se abdicare nititur. Cap. 12.

LIBRO TERTIO.

In Galliam à Pio mittitur LAYNES.
Cap. 1.

Lutetia Parisiorum qua gesserit.
Cap. 2.

Lugdunum Socios retinenda Religionis
maiorum gratia, mittit. Cap. 3.

Collegia in Gallia constituit. Cap. 4.

Collegiorum Turonensis, & Billomen-
sis motus. Paschasij mors. Cap. 5.

Nicolaus Gaudanus in Scotiam à Pon-
tificè Internunciatus mittitur. Cap. 6.

Gallici tumultus res composita. Cap. 7.
E Gab

I N D E X

E Gallia Tridentum, instaurata Synodo tertio mittitur. Cap. 8.

Sociorum Collegia iterum condita. Cap. 9.

Nova in Societatem de Pontificis Seminario tempestas excitata sedatur. Cap. 10.

Petrus Venustus è Societate in Sicilia caditur. Cap. 11.

Collegijs iterum aucta Societas. Cap. 12.

LA T I N I S morbus, & obitus. Cap. 13.

Exequia, & iusta L A T I N I, etiam ab exteris persoluta. Cap. 14.

Corporis habitus, ingenium, & que doctrina. Cap. 15.

Prastantium virtutum, quibus enituit Laynes exempla. Cap. 16.

Societatem mirifice auxit, etiam Provincijs. Cap. 17.

LIBRO

CAPITV M.

LIBRO QVARTO.

*De vita, & obitu Alphonsi Salme-
ronis, Toletani, vnus in decem pri-
mis IGNATII Socijs & Layni con-
iunctissimi.*

DE

LIBRO

DE VITA
IACOBI
LAYNIS

Societatis IESV Præpositi
Generalis ab Ignatio
Secundi,

LIBER PRIMVS.

ANDREA SCHOTTO Societa-
tis eiusdem interprete.

*De natalibus, primisq; adolescentiæ
studijs.*

CAPVT I.

IACOBI LAYNIS,
Societatis IESV Præ-
positi Generalis ab Ig-
natio Loiola secundi,
vitam scribere iussus,
à natalibus exordiar. Natus Almaza-
ni, agri Segontini oppido, regni Ca-
stellæ non incelebri: anno à Chri-
sto nato M. D. XII. parentibus

A

ho-

DE VITA

honestis, reque bene lauta, Ioanne Layne, & Isabella Gomezia Legionensi. Horum eximiam in Deum pietatem Petrus Faber vnus in primis decem Ignatij socijs, cum primo ex Hispania anno 1542. reuertit, literis ad Laynem, prædicat, gratulaturq; tales illum parentes nactum, quos sibi in pietatis studio, animorumq; salute paranda, dicto audientes comperisset Mater recens à partu Segontiam versus animi gratia profecta, torrentem, qui imbribus nimium quantum creuerat, ipsa traiecit: iumentum verò, quo nutrix infantem gestans vehebatur, lapsu concidit: infans secundo flumine ferebatur. Auunculus itineris comes, equo calcaribus adacto, falcijs puerum natantem, vndis Moyfis exemplo extractum, matri penè exanimata restituit: cui non minus iucundum accidit, conseruatum, quam natum filium: quod salutis certa læticia sit; nascendi incerta conditio. Maiore itaque studio ad virtutem informandum parens curauit. Ut primum è pueris.

Exod 2.

pueris excessit, ijs litteris tinctus, quibus ætas puerilis ad humanitatē informari solet, Segontia & Soris, quod in ipsis ferè Numantia ruinis situm oppidum, missus dehinc à parentibus Complutum est, Gymnasiū optimis Philosophis semper abundans. Hic cito antecellere ceteris ingenij gloria contigit. erat autem in adolescente præter docilitatem ingenij, summa etiam oris, morumque suauitas, vt non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam ab æqualibus quamuis superior amaretur. Decurso iam Philosophiæ spatio, laurea que insigniri de more cum vellet, nihil egit, dixitve superbius, neque candidatus suffragia, vt fit, studiosè confectando captabat, vt primum locum, vigilijs suis debitū, (qui summæ illic laudi ducitur) obtineret. Illud tantum: arbitros modeste rogare, ex equo, & bono, nullo amore, aut odio adducti rem disceptent. Modestiq; & illud argumentum; cum infrequenti tum Academię cōuentu, Latine perorandum esset; ac-

A 2

cessit.

accessissetque, qui iuuare in partem
 & vellet & posset, abnuit: Nolo, in-
 quit, alienis me plumis cornicula in
 morem venditare, conditione igitur tua
 non utar, ne alieno labore disertus vide-
 ar, fucumque faciam. In egenos iam tu
 adeo beneficus extitit, ut plus ino-
 piae aliorum subleuandae, quam vi-
 ctui quotidiano, expensum tulisse,
 rationibus subductis, compertum
 sit. Compluto Lutetiam Parisiorum,
 quae tum Academia liberalissimis
 studijs, eruditissimisque hominibus
 affluebat, cum discendi gratia, tum
 Ignatij videndi, cuius adhuc in Car-
 petanis fama vigeat, profectus, vr-
 bemque copiosam, & celebrem in-
 gressus, illum ipsum, non dubia Dei
 voluntate obuiam habuit, cuius co-
 silijs studia, remque familiarem mo-
 derabatur. Vsu vero & familiaritate
 adeo sibi illum Ignatius obstrinxit,
 ut pijs exercitationibus informan-
 dum se Iacobus, ut erat ad pietatem
 propensus, libens eidem tradiderit:
 quo de vitae studiorumque optimo

genere

IAC. LATINI, LIB. I.

genere deligendo, & salute quærenda maturè constitueret. Triduum in hoc secessu cibis abstinuit: quindecim verò diebus pane, & aqua sine condimento contentus, in cœlestium rerum meditatione acquieuit. Oratione adhæc, lachrymis, cilicio, atque flagellis usus, Deum venerans precabatur, uti, quæ diceret, ageretque, ad suam plurimorumque salutem vellet pertinere. Secundus itaque à Fabro Ignatij se societati addixit. Peripateticæ Philosophiæ studijs, hortante illo, ex Aristotelis fontibus reuocatis, ad diuinam disciplinarum reginam, animum appulit. Hic assiduè disputando, ut erat ingenio acer, memoriaque singulari, facile tum ostendit, fore ut magno Ecclesiæ vsui & ornamento esset.

In Italiam profectus, quæ gesserit.

CAPVT II.

EVocatur Ignatius Socios Lutetia Venetias anno 1536. ut religione obstricti in Palaestinam, ad CHRISTI vestigia Hierosolymis

mis

mis lustranda, traicerent. LATERANENSIS, studijs iam pietateque animum abundè excoluerat, imbecilla quamuis valetudine vteretur, alacer tamen in viam se dedit. Ceteris animum addidit, et si fluium transmittere oporteret, pufillo licet corpore, vadis prius tentatis, Socios humeris gestare. Cilicio ipse indutus, scriptisque libellis onustus, inops à pecunia, & vestibus, per Galliam pedibus, Germaniamque, per niues item, & imbres iter facere. In Nofocomio Veneto, fessus de via conqueiuit: agrotos colloquijs consolatus, & obsequio iuuans. Insequentis anno quadragenarijs ieiunijs Romam perguit; vt Pontifice benedicente felix iter Hierosolymitanum, faustumque esset: ieiunijs pedestrique itinere fractus, tantisque cæli pluuijs, vt genu tenus sæpè aquis inambularet: emendicato etiam tenui pane victitabat: in Xenodochijs immundiores lectos summa animi lætitia sibi ambiebat. Ad urbem ventum cum esset, nudis pedibus ingre-

diplacuit. Mox Paulo III. Pontifice audiente de rebus Theologicis acutè differuit, nodosque dissoluit. Miratus Pontifex hominis acumen, bene, Hierosolymam profecturo, precatur. Venetias itaque reuertit, festoque Ioannis Baptistæ die sacris antea initiatus, primum rem diuinam fecit. Hinc Vicentiam (oppidum id ditionis Venetæ mediterraneum) accessit. Tugurium extra oppidum, portis fenestrisque carens, quadraginta dies cum Ignatio, & Fabro habuit. Humi cubabant, fame pene enecti: nec enim panis satis eleemosynæ alendis tribus suppeditabat. Ex incommodis in morbum incidit. LAYNES à quo mox recreatus, in foro Vicentino Latinè, (nondum enim Italicè poterat) cõcionabatur: post ostiatim stipem quærebat, nec impetrabat. Miranti in oppido non infrequenti & pio, panem illi defuisse, qui concionaretur, boui enim trituranti os obturandum non esse: respondit LAYNES: *Sic placitum Deo: suos interdum, vt*

DE VITA

constantiam probet, affligi sinit. Interea Hierosolymitana profectio, exortio iam bello Turcico impediabatur: Romam itaq; cum iisdem Socijs reuertit, & Pontificis iussu de superiore loco, in Gymnasio, quod Sapien-
tiæ, hodieque appellant, Scholasticæ Theologiæ, doctoris personam sumpsit, & acute de abditis difficillimisq; controuersijs disseruit: in Saluatoris item æde sacra frequenter concionatus. Anno, qui insecutus est 1538. quadraginta iterum dierum ieiunio Romæ Socij de constituenda, confirmandaque Societate conuentum agebant. Hic ceteris vnus præstitit, plusque re, atq; consilio, magno Societatis cōmodo, iuuit LAYNES
Dimisso coetu, eiusdem Pontificis auctoritate Cardinali S. Angeli Parmam, Placentiamque cum imperio proficiscenti, quæ tum vrbes sedis erant Apostolicæ, LAYNES, & Faber, insequenti anno comites dati. & hic cum inopia luctatur: nudus egēsque medijs hyemis frigoribus agebat: vestem qua regitur recusauit:
iusta

iussu tãdem Ignatij in eleemosynam accepit. Mouit ea inopia permultos, ad pietatẽq; incitauit: vt enim sordibus & auaritia nihil ingratius; sic nihil cõtra amabilius est eorũ hominũ exemplis, qui bonorum, honorumq; despicientia excellũt. Catechismum pueros per compita, & rudes docebat: concionabatur assidue. Ignatij exercitationibus centum amplius informauit: instauratus iam tum, qui in desuetudinem abierat, frequens sacramentorum vsus, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ. Hic mos quia insolens ea ætate, sed nascentis Ecclesiæ proprius fuit, sermonem multis dedit secius de illo, & sentiendi, & loquendi: verum effectus, mutata plurimorum in melius vita, eorum qui contra sentirent, sententiam facile refellebat. Sacerdotum quoque, & Parochorum mores LAYNIS opera exculti, vt coelo delapsum hominẽ, qui nouam reip. formam induxisset, Parmenses Iati, & Placentini (vtròbique enim par fructus exitit) iactarent. Complures exemplo incitati, Societati se

B Sponte

sponte adiunxerunt: In his Hieronymus Domenechus, Valentinus, patrie Canonicus, ubi & Collegium Societati constituit. Is Roma Lutetiam versus Parma iter faciens, in LAYNEM, Fabrumque inciderat, pijsque exercitationibus hanc illi mentem Deus dederat, ut in Societate summa vite innocentia ad extremum usque spiritum ageret. Adscriptos & hos ex Annalibus comperi: Paulum Achillem, Elpidium Vguletum, Baptistam Violam, Martinum, & Ioannem Pezanos, Sylvestrum Lambinum, Ioannem Franciscum Placentinum; Franciscum & Benedictum Palmios fratres. Quorum hoc ad medicorum desperationem ægrotante, accersitus LAYNES sacris in conclavi eius operatus, bene de salute sperare iussit: saluum enim & incolumem ab eo morbo, Dei benignitate, breui, ut euenit, emersum. Mox valens, confirmatusque Societati post volens se addixit.

Roma, Venetijs, finitimisque, in locis quæ gesserit. CAP. III.

His pie occupato LAYNE, ceterisq; socijs, Romã odor bonus peruenit: eoq; libentius Paulus III. Pont. Societatis institutum cõfirmavit: actumq; de Preposito deligendo, qui cõmuni rei præfectus ius diceret; ceteri dicto audiẽtes parerẽt. Hanc enim optimam semper administrandi formam visam. Accitis itaque Romam Socijs anno 1541. LAYNES venit, primusq; hic sociorum conuentus fuit. Consentiẽtib; in Ignatium vniuersis, ille defugere, onusq; detrectare. LAYNES summo impetu indignabũdus rogare, vrgere, impellere. *Ecquid dubitas Ignati? vel onus à Deo impositum libens suscipe; vel per me Societas recens in ita dissiliat.* Post tamen familiaribus retulit, etsi quod nollet, societas diuisa fuisset, sibi tamen fixum semper, statumq; in eo instituto manendi, fuisse. Frater ei Marci nomine fuit, præstanti adolescens corporis forma, piusq; & fratris iuxta ac suæ salutis perstudiosus. Inaudierat forte, quod res erat,

1541.

exorta in magno Ecclesię damno, Lu-
 theranam hæresim, & ab inferis de-
 prauatas opiniones existere, quibus
 multæ Germaniæ vrbes pessum irēt.
 Ratus itaque eo in numero Iacobum
 fratrem esse, quem nouum vitæ ge-
 nus inijsse acceperat, quotidie sacris
 astans, ea gratia fidei Symbolum,
 precesque recitare solitus, absenti
 salutem fratri precabatur. Neque
 hic pietas substitit: in viam confe-
 stim Romam versus se dedit, vt si o-
 pus foret, errantem ad meliorem
 mentem, qua minis, qua precibus,
 traduceret. Verum captum egressus,
 captus ipse est. Urbem enim ingres-
 sus, fratremque complexus, pietatis
 hunc fructum tulit, vt pijs à Iacobo
 exercitationibus eruditus Deo sese
 sponte sociorum in numero confe-
 crarit: moxque in nosocomio operã as-
 sidue dedit. Post non diu Quinctili
 mense vertentis anni, morbo confi-
 ctatus, vita, immortalitatis spe ple-
 nus decessit. A funere statim LAY-
 NÆ simulacrũ illius oblatum: iubet
 paren-

parentes, de salute sua securos con-
 soletur. Secum enim agi præclare.
 Primus hic, ex quo Societas sedi A-
 postolicæ probata, fato functus est.
 Alios quoque Romæ Christo LAY-
 N E S lucrificit: in his Ioannem Po-
 lancum Burgensem, iuuenem erudi-
 tum: excellenti item ingenio adole-
 scentem Andream Frusium Gallum.
 Hoc ipso tempore Margarita Austria
 Caroli Cæsaris filia, Octauij Farnesij
 Camerini primum, post Parmæ ac
 Placentiæ Ducis vxor, salutandi pa-
 rentis caula, Lucam Hetruriæ pro-
 fecta, LAYNEM, qui à concioni-
 bus & arcanis esset, adhibuit. Anno
 insequenti Venetias Pontificis iussu
 redijt, vt sacra quædam officia, flagi-
 tante Republ. florentissima procura-
 ret. Re è sentētia gesta, nihil eorum
 prætermisit LAYN E S docendo, &
 concionando, quæ ad communem
 utilitatē pertinere existimaret. Hæ-
 retici iam tum Venetijs clam virus
 disseminabant, & conuenticula, vt
 solent, agebant. LAYN E S nihil
 cunctandum ratus, fraudem detexit

in religione, senatui suavit, daret operam, ne quid Resp. detrimēti caperet. Integros ille confirmavit; delusos verò erudiendo in viam reuocauit. Ioannis Euangelium pro concione explanauit, versabatur assidue in Ioannis & Pauli Xenodochio: inde in ædes migrare coactus nobilis in ea Republ. viri, & pij Andreæ Lipomanni, Præfecti Ecclesiæ sanctę Trinitatis. LAYNIS vsu, pietate, & doctrina, incredibile est quo amore societatem sit complexus, vt & Patuij, præfecturam Ecclesiæ beatę Magdalena, alendis socijs sponte attribuerit. Primum id in Italia Collegium Societas naçta; anno proximo ædificari coeptum, missusque eo ab Ignatio LAYNES. Hic Patuinam Academiam studijs, ingenijsque florentem, & concionibus illustrauit, & ad pietatem comparatis exemplis erudiuit. Hinc excursus Vicentiam, Veronam, & Brixiam: quò primus societatis nomen LAYNES intulit. (Brixia quidem alterius anni quadragenario ieiunio quotidie

tidie de verbo publice differuit. Proximo verò anno Basæ concionatus, qui vicus diei itinere Patauio, in Germaniam versus abest: cuius gentis commercio incolæ plerique corrupti, prauis sese, & à religione maiorum alienis opinionibus, errorumque laqueis, induerant. LAYNES, vigilantis in morem pastoris aduigilare, pios conseruare, falsos verò, atque deceptos ad sanam mentem reuocare. Qua re præclare gesta Romam iussus reuertit.

*A Pontifice in Tridentinam Synodum
Theologi titulo mittitur.*

CAP. IV.

HOC ipso tempore Oecumenica Tridentū indicta à Paulo Pont. Max. Synodus, quo sanctissimorum, doctissimorumque hominum flos, magno orbis terræ commodo conuenit, vt de fidei controuersijs cōstituerent, omnesque retrosectas, nouitiamque Lutheranam iugularent: mores denique corruptos ad integritatem reuocarent. Missus eodem à Paulo III.

B 4 Theo-

Theologorum in numero LAYNES est, quartum & trigessimum ætatis annum agens, & Alphonsus Salmeron, qui trigessimum vix excefferat. His socijs negotiũ profecturis, Ignatius Præpositus Generalis pro suo iure dederat, vt pauperibus, ægrotisque in nosocomio Tridenti operam prius nauarent, quam sententiam publicè rogati dicerent: rudes etiam, puerosq; Catechesi imbuerent. Viderat acute vir sanctissimus, hinc esse rei præclare gerendæ ducenda primordia. Gnauiter illi aliorum inopię subseruiunt, eleemosyna vndiq; corrogata, famam depellunt, frigusque, vt anni tempus erat à nudis defendunt. Episcopis item, quorũ magnus ibi numerus erat, re consilioque, & disputando præsto erant: vt de Societatis instituto, plerisque ignoto, melius iam tum sentire, & loqui inciperent. Quo factum est, vt in sua quisque Diœcesi socios optaret ministros, laborumq; consortes: quartus vix mēsis abierat disseminari iam secunda de societate existimatio in
omnes

omnes Europæ prouincias cœpit. Antonius enim Araozius, qui paucis socijs in Hispania præerat, Ignatio scripsit, plus emolumentum societatis nomini quatuor intra menses in Hispania duos illos Tridenti socios attulisse, quam annis aliquot alij potuissent. Sententiam verò de more rogati, in ijs, qui sub Paulo III. acti sunt, conuentibus, (de ceteris enim sub Iulio III. & Pio IV. Pontificibus Maxim. suo loco demonstrabo) ita inter socios conuenerat, ut licet natu minor Salmeron esset, prior tamen sententiam diceret, posterior LAYNES. Id, ut est, eo difficilium visum, quod ab alijs optima quæque iam occupata ac præcepta essent, nec iterare eadem pretium operæ videretur, nisi si in aliorum, qui antea dixissent, sententiam pedibus ire vellet: plerumque tamen ea in medium attulit LAYNES, quæ noua, & ad eum diem inaudita iudicarentur. Per magni sane illius iudicium factum, ut rationum momenta Patrum aliorum numerari, illius

B S verò

verò ponderari solerent: erat enim in disputandò acer, in dicendo vehemens, in iudicando verò subtilis, & constans: quibus artibus fiebat, vt audientium animos quo vellet raperet, ac quamcunque in partem liberet, facile traduceret, utilis adeo hic illius opera exstitit, in colligendis deprauatis hæreticorum, de Sacramentis Ecclesiæ opinionibus; vt cum Ignatius euocandum Tridento ad res gerendas curasset, non impetrarit. Cardinalis enim sancti Crucis, vnus è tribus Concilij Legatis, qui postea Marcellus II. Pontifex Maximus creatus est, litteris ad Ignatium datis, rogat humaniter, ne à tam salubri opera **L A Y N E M** auocet: publica enim commoda priuatis anteponenda. Ea tempestate Carolus Cæsar è Germania, deuictis fidei maiorum hostibus, qui nouarum rerum, opinionumque studio ducti arma contra tulerant, in Italianam legiones remiserat: in his plerique milites fame itinerumque incommodis pæne enecti, sociorum
opera

opera diligentiaque reſecti in noſo-
comijs, ac recreati.

*Florentia, Perusia, Venetijs, &
in Sicilia geſta.*

CAP. V.

Concilium Tridenti primum
coactum peſtilentis coeli metu
Bononiam translatum, ſeptimo &
quadrageſimo ſalutis anno ſupra mil-
leſimum, & quingentimum: pro-
rogatum ruruſus in annos aliquot.
Interea Florentiam LAYNE S Igna-
tiji uſſu contendit, in ſancti Pauli
Xenodochium, eleemoſynis gratui-
tis, quæ afferrentur, & precario vi-
ctitans. Concionabatur in æde ma-
xima magnis æſtiuu temporis calori-
bus: octo item continuis diebus Io-
annis Baptiſtæ, reipublicę tutelariſ,
tanto incolarum concurſu, ijs etiam,
quibus res geruntur diebus, vt octe-
na millia conueniſſe indies ferant.
Hic de regno Dei copioſe diſſeruit,
pomeridianis etiam ſcholis Cano-
nicam Ioãnis Epistolam explanabat.

1547.

B 6 præ.

primum, quod alijs Ecclesiasticis
 dari solitum erat, oblatum constan-
 ter repudiauit: orans pauperibus di-
 stribuerent: gratis enim dare se, quæ
 gratis accepisset; aliorum tamen fa-
 ctum, qui mercedem caperent à se
 minime reprehendi. Perusiam inde
 discessit, & in nosocomium de more
 diuertit: hic de sermone Domini
 in monte habito, pro concione dis-
 seruit. Eugubium illinc accessit E-
 piscopus, idemque Cardinalis sancti
 Crucis Marcellus: utiliter sacra pro-
 curante, communemque rem consti-
 tuente **L A Y N E**: qui etiam velata-
 rum Virginum cœtum ad pristinam
 disciplinam reuocauit: inde Poli-
 tiano Monte, Florentiam remigra-
 uit, hinc Venetias rursus ab Ignatio
 anno 1548. reuerti iussus. Senatus
 enim Venetus annuos redditus Præ-
 fecturæ sanctæ Magdalenæ, (quam
 Pontifex supplice Andreæ Lipo-
 mani libello, alendis ibi socijs at-
 tribuerat) dare recusabat. Tandem
L A Y N I S prudentia, & Ignatij
 ad **D E Y M** precibus factum, vt con-
 cesserint

1548.

cesserint Veneti. Memoria teneo, cum
 Ribadeneira, qui è societate comes
 illi tunc Venetijs additus, ita narraret,
 auditum à se ex ore Vincentij Riccij,
 qui à secretis Reip erat. *Neq; sanguine,*
 inquit, *mibi iuncti estis, neque necessitu-*
dinis vinculo aut officio me deuinctum
vobis socij habetis: illud tantum: hanc
mibi mentem dari à Deo sentio, vt nihil
mibi antiquius sit, quam vt ceteris om-
nibus commodis negotium hoc vestrum,
vt iustissimum anteponam. His rebus
 ex sententia gestis LAYNEM Pontifex
 iterum in Siciliam, Montem re-
 gium, rogatu Farnesij Cardinalis, cu-
 ius in fide, tutelaq; oppidum illud e-
 rat, mittit. De via itaque Neapoli ad
 Petrum Toletanum, principesq; viros
 in templo verba faciens, ita commo-
 uit; vt de socijs eo euocandis, suaq; in
 vrbe alendis, consilium coeperint.
 Ignatius munus illi visitandi Sicilien-
 sem sociorum Prouinciam deman-
 darat. Obijt vero strenue. Messanæ
 enim institutum iam Collegium: an-
 no vero, qui insecutus est, etiam Pa-
 normi

normi LAYNIS opera inchoatum; cuius doctrina cum pietate coniuncta vrbis vtriusque incolæ vehementer delectati. Inueterauerat pridem Moneregij odium, dissociatis Canonorum animis primariæ sedis, &, qui in eodem choro, rem diuinam faciunt Benedictinorum Sodalium. Tentatum à summis viris sæpe numero, Cardinalis etiam auctoritate interposita, de concordia inter sacros homines, positis odijs, reuocanda; sed frustra tentatum, neutris de iure suo concedentibus. Hic LAYNES, eã est, Deo bene iuuante, viam ingressus, vt odijs, secessionisq; causis inuestigatis, eas sustulerit, animosq; conciliarit, latis concordia legibus quas Farnesius in sacrario, spectantium oculis posteritatisq; memoria appendi, religioseq; seruari iussit. Cœnobium & hic sacratarum Deo Virginum, collapsa iam antiqua disciplina, rursus instaurauit, melius vt audire inciperent. Suadet enim vt in commune omnes sua conferrent, vt initio nascentis Ecclesiæ, & in religio.

ligiosorum hodie familijs solet, chororum simul frequentarent : silentium statis horis tenerent, claustrisque, ut antea, includerentur : denique ut sacramentorum usum, quod praesens est vitiorum remedium, repeterent. Obtinuit, licet aegre, quod ad eam diem nemo. Eam enim sanctitatis LAYNIS opinionem Virgines imhiberant, quod sacris operantis capiti columbam insidere visam, liquido pleræq; affirmarent : Spiritus diuini dona significari pie interpretata. Cardinalis quoque res, familiamq; modeste constituit, legesq; dictauit, quas & accurate seruari Princeps ille iussit : De pauperibus alendis in Sicilia aere suo, de virginibus in matrimonio collocandis, de pupillis educandis, deq; omni adeo Oppidi, & Cœnobij administratione egit.

In Africani belli expeditionem proficiscitur.

CAP. VI.

ANnus agebatur illius seculi 1550. Alii quinquagesimus, cum in Mauri-

Mauritaniæ eam oram, quæ Africa minor olim est habita, traiecit, suscepta iam à Cæsarianis expeditione in eius Prouinciæ urbem, quam Africam nonnulli appellant, Aphrodisij vero nomine, (Fani cognomentum Ptolemæus attribuit) vocat Christophorus Stella, qui Africanum illud bellum litteris mandauit. Mauris incolis Mahadian dictam hodie putant. Ceterum Dragutius, nobilis pirata, & prædo myoparonibus infestum mare habens, ex insidijs eam urbem ceperat, Ceco regulo armis pulso. Hinc regionum Siciliæ, & Neapolis oram maritimam incursionibus vexare. Non tulit Carolus Cæsar, qui à prædonibus purgare mare, quod vt in medias infusum terras mediterraneum vulgo nominant, cupiebat: ratus loco illo, latrocinijs & excursionibus idoneo, pellendum Dragutium: classe itaque exercituq; comparato bellum adornat. Ei bello, qui terrestri itinere copijs præesset, dux creatus Ioannes Vega, qui Siciliam per id tempus cum Proregis imperio tenebat: classi vero

triremi-

eriremibus, socijsq; naualibus præfectus Andreas Auria est. Vega, qua erat pietate, existimans quod res erat, victoriam nõ tam armis, quam Dei ope parari, exercitumq; in officio continendum, ne quid in Deum committeret; LAYNEM deligit, qui & animorum, & ægrotorum curam gereret, & milites assidue hortando in officio contineret. Sic fore vt parentiores, & ad profligandos hostes aptiores milites haberet: nec fefellit opinio, vt euentus, victoriaq; ostendit. In Africam classe appulsa, exlensioneq; facta, timidis animos addens crucem dextra gestans LAYNES Deo fidere iubet. Christianæ ad hæc militiæ, & barbaræ discrimen ostendens, huiusmodi orationem habuit.

Meminisse, milites, vos decet, quantum nostra ab hostilibus, arma differant. Illi præda, inanisq; gloria studio, & ampliandi Imperij cupiditate dimicant, nos vero vnus Christi tantum amore, arma induimus, periculis caput obijcere parati, vitam etiam sanguinemq; profundere
pro aru

pro aris ac focis volumus: & quanquam viribus manuq; res magna geruntur: non his tamen, sed Dei vnus praesidio, à quo victoria dimanat, fidendum censeo. Pugnandum quidem, non inficior, & vero strenue: viuendum tamen in castris pie, ac Christianè. Nefas alioqui fuerit, armis hostem laceffere, peccatis vero cum Deo bellum gerere. Recte itaque factis, & pietate cum fortitudine coniuncta propitium Deum reddamus. Quare non tam præda vobis, spolia, & manubiæ, vt Barbaræ illa gentes solent, exoptanda; quam Dei gloria ante oculos ponenda: vt Reipub. pax, communisq; ciuium salus armis nostris quasita esse videatur.

His dictis in Nosocomio ægrotorum ministerio, quorum magna in diuturna obsidione vis erat, se comparauit. His cibum, potumq;e, pharmaca etiam manu porrigere: vngere ipse corpora, venam arteriamq;e tangere, & præcordia palpando tentare, confitentibus aures libenter dare,

dare, languentes consolari, animam agentibus præsto esse, terræ denique vita functos mandare; nullum ut pietatis officium, quo vocaretur prætermitteret. Cavit diligenter ne, ut in tam confusa hominum multitudine solet, mortuorum vestes, bonaque furto superstites auerterent. Ditiores quoque, qui in tentorijs, & sub pellibus ægri iacerent, non contempsit, si qui forte operam eius flagitarent: ut si corporum medicina parata esset, animo principi hominis parti remedium ne deesset. Centuriones, & Tribunos militares, qui arcana apud illum confitendo deponerent, concordi ut in castris animo agerent prouidit: Sublatis ea gratia (qua nulla maior in aulis pestis) delatorum, curiosorumque calumnijs. Urbem iam oppugnaturis, peccatorum veniam, iubilium hodie appellant, à Iulio III, Pont. Maxim. missum LAYNES in castris promulgat: quidque factum opus sit, ut rite ante actæ vitæ errata expien-

expien-

xpientur, denunciat, siue victoria
 parta, siue morte obita, si quid accide-
 ret humanitus, æterna illa beatitudi-
 ne potiri velint. Verbis itaq; animos
 timidis addere, languentes immorta-
 litatis spe excitare, omnes deniq; cõ-
 firmare. Mox re feliciter à Cæsaria-
 nis gesta, vrbs expugnata, Mauris ere-
 pta, in Christianorũ ius, ditionemq;
 concessit, ante diem I V. Id. Septem.
 1550. anni 1550. In qua quidem expeditio-
 ne ad L A Y N E M quod attinet, illud
 singulari Dei beneficio tribuendum;
 reliquis ad vnum omnibus, qui ægro-
 tis operam darent, in morbum lapsis,
 vnum illum cum socio sanum valen-
 temq; perpetuo ministrasse. Postridie
 vero Idus Septemb. qui dies S. Crucis
 exaltationi sacer est, Fanum vrbs,
 Mesquitam Mauri vocant, nostro ritu
 lustratum, & Ioanni Baptistæ conse-
 cratum: sacris operante L A Y N E, & è
 suggestu concionãte; Victoriã is vt
 vni Deo, non viribus humanis acce-
 ptam referãt, hortatur. Militibus qui
 vrbs præsidio manebant, vt vitam
 Christiano milite dignam agant, ex-
 emploq;

emploq; suo Mauros ad Christi fidem
 pelliciant, suadet. Quibus rebus fa-
 ctum, vt omnibus carus acceptusque,
 tanquam cœlo delapsus videretur ob
 singulares animi dotes atq; virtutes:
 quas inter duæ potissimum, tanquam
 in illustri loco collocatæ, splendef-
 cere, & oculos præstinguere visæ. Al-
 tera in bonorum fortunæ despicien-
 tia, altera in animi celsitudine elu-
 xit: ea enim continentia in castris se-
 gessit, vt magnam sæpenumero vim
 pecuniæ oblatam ad victum, cultum-
 que corporis, constanter repudiarit:
 neque nosocomij sumptu, sed Præto-
 ris Ioannis Vegæ eleemosynis perpe-
 tuo victitarit. Postrema vrbis oppug-
 natione gregatim ad illum milites
 aduolant, condito in procinctu te-
 stamento, & allatis quæ in bonis ha-
 berent, apud illum deponunt. Siquid
 ipsis accideret, suo illis rebus arbitra-
 tu vtatur; vel quæ in scedula adscri-
 psissent seruari, rataq; haberi rogant.
 Miratus tantum sui apud illos fidem
 valere, magna pecuniæ vi credita,
 Deum supplex precatur, saluos, in-
 cola.

columesque seruaret milites Chri-
 stianos, eos vero potissimum, qui
 fidem suam secuti omnia sibi credi-
 dissent. Voti mox compos **L A Y N E S**
 fuit. Parta enim victoria ancipiti
 Marte, & sanguine perfuso, nemo
 tamen eorum, qui fidem illi habuis-
 sent, vulnere accepto pugna excessit,
 nedum cæsus occubuit. Singulis ita-
 que sua restituit, fidemque liberauit.
 Obseruatum à curiosis quantum eius
 preces apud Deum pro exercitus in-
 columitate valuerint: quanta eius fi-
 des abstinentiaque fuerit, qui nihil
 alienum appetisset. Et vero si verum
 fateri volumus, nihil æque in admi-
 rationem hominum religiosorum
 vulgus rapit, atque terrenarum re-
 rum, quas omnes admirantur, despi-
 cientia. Nec vero minor hac con-
 tinentia animi celsitudo fuit. Per tela
 enim, & ignes, glandesque machinis
 emissas intrepidus ibat, & securus
 trepidantibus tamen fortibus etiam
 viris hostilibus sæpe armis patuit,
 illæsus tamen Dei præsidio euasit.
 Causam aliquando à socijs rogatus,
 respondit,

respondit, eam videri, quod animi gratia, aut spectandi cupiditate nunquam prodijisset, sed necessitate duntaxat, laborantibus ut opem ferret, periculis se obiecisset. Capta iam vrbe, praesidijsque firmata, cum Siciliam versus victrix classis trajiceret, adeo foeda exorta tempestas est, ut qui hostes barbaros, ac prope innumerabiles non formidassent, procellam tamen naufragiumque metuerent.

L A Y N E S Prætoriam triremi cum Ioanne Vega vectus, animo excelso addicendum, ut metum alijs eriperet, surrexit. *Ecquid milites timetis? an abbreviata est manus Domini, ut saluare nequeat? qui capillos capitis in numero habet: cuius sine providentia ne folia quidem arboribus decidunt. Paveant impij, qui vitam hanc mortalem nimis amantes, animas, vna cum corporibus extinguere, nihilque esse à morte reliquum putant. Nos vero à Deo Optimo Maxim. edocti, aeternae beatitudinis spe subnixi, & laborum*
requietens

*requietem expectantes, cur timeamus?
 quis scit, an purgare mari delicta nostra
 Deus cupit? Et forsitan insolentiores, non
 illi, uti debetur, victoriae gloriam tribui-
 mus Bene itaque sperare, constantiq; esse
 omnes animo iubeo. His auditis primæ
 vir nobilitatis, & Ioannis Vegæ ex-
 ercitus Imperatoris agnatus. Recte,
 inquit, tu quidem Pater, & vere mones.
 Tibi quidem nefas est trepidare, quod
 ita vixeris, ut recti conscientia & bea-
 titudinis spe mortem minime formidan-
 dam sentias: nos vero qui omnibus flagi-
 tijs cooperti, in multis deliquimus om-
 nes, & inferorum pœnas metuimus, hac
 orta tempestate in ipsis pœne Orci fauci-
 bus non trepidemus? Dei mox benigni-
 tate in malaciam tempestas vertit,
 mareque tranquillum nauigantibus
 fuit, & Drepanum Siciliae promun-
 torium classis tenuit, & in terram de-
 silientes milites eam de L A Y N E exi-
 stimationem induerant, ut nō defue-
 rint qui tunicæ laciniam, tanquam
 hominis vere pij, resectam, seruarint*

In Tri-

In Tridentinam synodum Iulij III. auctoritate reuertit.

CAP. VII.

ROMAM LAYNES ab Africana expeditione iussu Ignatij redijt. Is omnes, quibus commodum esset, socios conciuerat, quod se præfectura abdicare, alteriq; imperio cedere vellet: sed magno rursus LAYNES impetu, viq; dicendi impediuit, suavitq; societatis administrandæ prouinciam, difficilē quidem illam, sed publicè profuturam, vt auctor, & princeps, ne detrectaret. Multa in hoc conuentu eius consilio, magno sociorum fructu, constituta. Et hæc quidem priuatim gesta; publice vero Romæ concionatus frequenter. Post Pisas discessit, euocatus à nobilissima matrona Leonora Toletana, Etruriæ Ducis coniuge: quæ ibi tum, vt socijs domum exædificaret, versabatur. Cœnobia & hic virginum sacrarum obiuit, correxitque disciplinam. Principum sibi viorum

C rum

rum animos adiunxit : complures etiam societati transcripsit. Pauperes corrogatis eleemosynis fouit, vt & suum defraudans genium de suo demenso, quod Leonora quotidiano victui attribuerat, comparserit, egenisq̄ue donarit. Pisis Romam reuertit Iulio III. Pontif. iubente, qui sacrosanctum Tridentinum Concilium, annos aliquot bellorum civilium tumultibus, & Pontificis Pauli obitu intermissum, instaurandum iuuandæ laborantis Ecclesiæ studium curarat. LAYNEM itaque & Salmeronem Theologos eodem legatum. Hic ne qua de sententiæ dicendæ ordine, vt solet, contentio nasceretur, decretum est à Legato Pontificijs, qui ad concordiam Ecclesiæ sarcendam, priuatim etiam curas omnes, cogitationeîq̄ue conuerterant, vt pro Principum, & sententias ordine dicerent. Pontifex itaque maximus, qui Ecclesiæ, Conciliorumq̄ue caput esset, habitatione primum socij duo & in

LAYN

LAYNES sententiam dixerunt. Quod eo difficilius fuit, quo grauius est alijs verbo præire, quæ vel sequantur, vel repudient: eam tamen eloquentiam, dicendique vim LAYNES attulit; ut ab illius omnes ore Patres pendere viderentur, in illiusque sententiam, ob singularem coniunctam cum pietate doctrinam, concederent non inuiti. In qua quidem re illud ad æternitatem memorandum, quod ex illius ore auditum ferunt. Præfatus enim quæ de maiorum religione, Fideique controversijs in sacro illo conuentu agitanda essent; non humano ea iudicio dixit, sed DEI Spiritu, qui Concilij adesse soleret, metienda videri. Sententias quoque Pontificum, Conciliorum, Patrum, Doctorumque Ecclesiæ Catholicæ auctoritate excutiendas. Tabulis itaque obsignatis, testibusque omni exceptione maioribus in rem præsentem veniendum. Ad se quod attinet, daturum operam, ne quem sacris scriptoribus laudaret, testemque

testemque aduocaret, quem non à
 capite ad calcem diligenter, & at-
 tente legisset: plerosque etiam euol-
 uendo descripsisset: loca inter se
 pugnantia, veritatis inuestiganda,
 accuratè, partim contulisset, partim
 conciliaffet. Vno itaque spiritu,
 sex interdum, & triginta Patrum
 testimonia memoriter reddidit: in
 his etiam Alphonsi Tostati Abulen-
 sium Episcopi; cuius tot hodie scri-
 pta in sacros libros reperiuntur, ut
 ijs legendis, quod de Marco Var-
 rone togatorum doctissimo, Augu-
 stinus prædicat, ætas hominis, ta-
 met si longæui, vix suffectura vide-
 tur: ne dum, quod à LAYNE præ-
 stitum accepimus, ut in breuius vo-
 lumen euoluendo transcribi queat.
 Qua quidem rerum, verborumque
 copia in amplissimo illo vniuersi-
 tatis, optimorumque ingeniorum
 Theatro auditus LAYNES, tres se-
 pe horas dicendo exemit, summi
 eorum, qui aderant & voluptate,
 vtilitate. Cumque ob ingenij acumen
 & tractandæ rei, qua de agere
 per-

perspicuitatem, primum quidē Pontificis legati audire illum vellent, eo ipso tempore quartana febris tentari cœpit: iusserunt itaque; ne qua controuersia inchoaretur nouercali LAYNIS die. Illud certe constat, egregiam vtrunque in sacra synodo legatis, atque Episcopis operam nauasse in rebus, quæ ad Catholicæ Ecclesiæ vtilitatem pertinerent, decernendis: societatis ad hæc institutum, ad eam diem ignotum illustrarunt, & toto terrarum orbe disseminarunt; gratumque Romanis Pontificibus redderunt: qui socios exinde fouerunt, prouexeruntque in maius. Et vero diuina prouidentia factum, trium Concilij sub Paulo III. Legatorum, duos iam tum ordine ad Pontificatum euectos fuisse Iulium III. & Marcellum II. Quorum hic quidem breuis æui fuit, (vix enim viginti diebus clauum Ecclesiæ tenuit) optimè tamen in societatem nostram animatus; ille vero summa, dum vixit, beneficentia comple-

xus eã est, prolixèq; ornauit, pridem in synodo vtriusq; socij labore perspecto. Hi, & reliquorum Ecclesiæ Antistitũ, principumq; in Rep. virorum, hominumq; literis, ac pietate illustrium, ijsdem sibi artibus voluntates adiunxerunt: vt quasi Tridenti fundamenta iacta primũ esse videantur Collegiorum societatis: in Hispania quidem, Illiberitani, seu Granatensis, Placētini, & Murgitani; in Gallia vero Parisiensis, Billomensis, & Mauriacensis. Nec in postrema laudis parte ponendum, quod LAYNES Martino Olauio Theologo insignitum familiarissime vsus fuit, qui a suo sententiã dicentis ore penderet. Nec diu post societati adscribi postulat. Rem, vt gesta est, quando huc pertinet, ordine exponam.

*Martinus Olavius societati se ad-
dicit.*

CAP. VIII.

CAntaber hic genere fuit, Domo Victoria: quod oppidum Olaua pro

prouinciæ caput est : nobilibus , &
 magna cum re parētibus natus. Ado-
 lescens Complutum Carpetanorum
 ingenij excolendi gratia missus, Phi-
 losophiæ ita se tradidit, vt æquales ce-
 riter superarit. Primus hic mortaliū
 Ignatio Loyolæ, academiam ingresso
 occurrit, stipemque eleemosynæ pe-
 tenti dedit. Cuius beneficentiæ post
 eum fructum tulit, vt Ignatij ad Deum
 precibus societati tandem se conse-
 crarit. Hinc Lutetiam tanquā ad
 mercatum disciplinarum profectus,
 laudandarnm artium docendi mu-
 nus sustinuit : mox ad diuinam Phi-
 losophiam scientiarum reginam se
 contulit. Quo in studio quantum
 excelleret, exitus declarauit, lau-
 ream enim decurso spatio, titulosq;
 suscepturus, in primis numeratus est:
 quæ laus summa semper illic est ha-
 bita. Festinus natura, & urbanus,
 lepore & salibus alios oblectare
 solitus, Ignatium, & socios fugie-
 bat, quod anxios plus æquo cre-
 deret, & religione scrupulisque ani-
 mum torquere putaret. Lutetia in

Cæsaris regiam Pintiam redijt: cui à
sacris fuit sacerdos : ob gentilitia
ornamenta, & doctrinam gratus ac-
ceptusq̃ue aulicis. Hic pacis tempo-
ribus ludos, pompas, ferculorum
apparatus, libenter in aula spectare.
Carolus mox in Germaniam ar-
ma mouentem secutus, militiæ quo-
que tolerauit commoda vitæ simul
& incommoda. Didicit tandem bel-
li, pacisq̃ue artibus, animum ex-
saturare, cum à Deo discesseris ni-
hil posse. Igitur de pio, meliori que
vitæ genere animo agitare. Summa
illi tum necessitudo erat cum Pe-
tro Soto, insigni familiæ Domini-
canæ Theologo: qui & ipse Cæsa-
ri à sacris confessionibus auctori-
tate plurimum pollebat. Hic re-
ligionis maiorum, pessum in Ger-
mania euntis, pubisq̃ue Germanicæ
vicem dolens, à Carolo in Belgio
commorante missionem impetra-
uit: vnaque cum Olauio, eo consilio
in Germania substitit, quo nutantes
& magnæ spei iuuenes in Catholica
maiorum fide erudiendo confirma-
rent

rent, & hæreticorum fraudibus, vt murum pro domo Dei, sese vitamque obijcerent. Commodum iam Otho Thurchesius Cardinalis, & Augustanæ reipub. Episcopus, magnum illic ijs temporibus Ecclesiæ præfidium in eandem curam cogitationemque ingressus, Dilingæ (oppidum id Augustanæ diocesis est) Gymnasium alendis pie adolescentibus ingenuis, inchoarat. Huic Petrum Sotum, & Martinum Olaium Theologos, præficit, aluitque liberaliter. Re tandem, alijs ex alijs orientibus incommodis, turbata, Sotus in Hispaniam reuertit: in occidentis Indiam Olaius cogitat, vt gentes illas Barbaras, quando in Germania, vt optabat, non successerat, Deo lucrifaceret. Bibliothecam optimorum librorum refertam eo consilio Hispalim, vbi conscenderet, præmisit. Interea loci Iulius III. Pontifex Maxim. Concilium Tridenti, vt supra demonstrauius, instaurandum curat: euocatus, missusque eodem ab Augustano Cardinali Olaius,

uius, eo libentius in viam se dedit, quo plures in amplissimo illo ingeniorum theatro conuenturos homines doctissimos audierat. Quos inter docti, atque disertissimi, & in disputando vehementissimi, famam est consecutus. Fixa nihilominus alta mente profectio Indica hæsit. Inaudierat enim socios Lusitanos apud orientis Indos magnum in dies laboris fructum Evangelica prædicatione tanquam manipulos referre. Exemplo itaque quasi calcaribus incitatus somnum vix capiebat. Quare Ioannem Polancum, Romæ tum à secretis Ignatio, qui cum actissima olim Lutetiæ familiaritas intercesserat, per literas rogat, uti pro veteri necessitudine consilio iuaret, omnemque procurandæ Indorum salutis rationem perscriberet: quando sociorum hac vna in re vestigijs insistere cuperet. Respondit ille, quod res erat, longum id fore: litteris id genus omnia mandari commode nec posse nec debere. Bonum itaque factum si Romam Tridento, cum abesset propius, aliquan-

do

do excurreret, vt eadem opera, comodo quod fieret suo, principum Apostolorum limina viferet, Martyrumque sancta in vrbe impressa vestigia lustraret. Turbatus non nihil responso Olaius, escam captari se à Polanco ratus, vt vel inuitum ei societati, quam pridem fugisset, ascriberet, vnū LAYNEM, præterea neminem oculis ferre libenterque audire solitus. Verum, vt fit, multa tum inciderunt, quæ mentem excruciant, & ab Indico itinere deterrent: subiit enim animum cogitatio præstabilius ne ad animi salutem foret, sodalitati sese piorum hominum qui vni præfuli obtemperarent, sponte aggregare, an in tam longam se viam incipitemque casum dare. Septem Tridento passuum millibus Benacus lacus abest, (Gardæ finitimi appellant): cuius in vmbilico Benedictini sodales habent, amoeno sane in loco, & ad precandum meditandumque peridoneo; huc Olaius, vt maioribus verni temporis ieiunijs, à studijs

1552.

studijs, negotijsque mente abducta
 Deo melius, & precationi, poeniten-
 tiaque operam daret, secesserat, an-
 no, opinor illius seculi 1552. Hic an-
 cipiti diu cogitatione distractus
 huc tandem euasit, vt missam In-
 diarum profectiorem faceret, va-
 lidioribusque mandaret, solitariam
 ipse vitam, Deo vocante complecte-
 retur. Alius rursus nodus incidit,
 quam nam potissimum de multis
 religiosorum hominum familijs,
 suo aliorumque emolumento de-
 ligeret. Paratum se ad quoduis vi-
 tae institutum tandem comperit, vna
 semper societate excepta: à qua tum
 vsque eo abhorreret, vt cum Deum
 venerans saepenumero precaretur,
 optimam vitae viam ostenderet, so-
 cios animi ductu exciperet. Igi-
 tur luctatus diu multumque nec
 sibi faciens satis, DEI tandem vo-
 luntati cessit, qui leges sibi præ-
 scribi vetans, liberum hominis
 animum postulat. Sacro anni fe-
 sto, quo Christi ab inferis exi-
 stentis memoria publice colitur,
 rem

rem diuinam Olaius faciens, panem illum coelestem manibus tenens & adorans, enixe Deum obtestari, vt anxiam illā curā tādē aliquando eriperet, salubria suggereret. *Domine, inquit, quid me vis facere? doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam. Tua non mea voluntas fiat: paratum enim cor meum Deus: tantum dic verbo, & in nomine tuo laxaborete.* Hic iam mutatam sibi mētem sensit, audireque intus visus est vocem: Hic sis, volo: cum socijs vna viuas, moriarisque iubeo. Te enim mihi, non me tibi dignum est obsequi. Durum tibi cōtra stimulum calces iacere. Paruit Olaius Deo, sic exclamans: *Domine ego seruus tuus, & filius ancillae tuae; Votis iam se obstringere Eucharistiae arae aduolutus: vnā societate sibi expetendam, quam salutis viam ostenderet, qui via est, veritas & vita. Mutatus Olaius, vt nō agnosceres eundem esse: iam tum enim, oculis antea captum, videre se aiebat: iam amare*

quos fugisset socios : gratias itaque Deo meritas agere. Tridentum mox reuersus, ad LAYNIS sese & Salmeronij familiaritatem promptius retulit: interruptisq̄ue iterum Concilij cōuentibus, Romæ ab Ignatio humaniter acceptus, pijs exercitationibus, domesticisq̄ue officijs diu multumq̄ue tiro probatus, societatis Romæ Collegio quatuor ipsos annos præfuit. Post anno 1556. octauo decimo post Ignatium die, quem kalend. sextilibus humeris extulerat, iustis ritè persolutis, morte eundem est secutus: breui quidem curriculo, sed piè innocenterq̄ue decurso. Memoria teneo, cum primum Romæ sacras lustraret diuorum reliquias, templaq̄; obiret, auditâ ex illo vocem, domum reuerso : *O piam sociorum familiam, me miserum, qui eam nimis diu ignorâs, fugi, sepe etiam de eadem detraxi.*

Iacobi Ledesma vita & obitus.

CAP. IX.

Ope.

O Perepretium fuerit meminisse
 & Jacobi Ledesme viri ea tem-
 pestate prope singularis: cum quia a-
 misso Olauio, tanquam in vacua ve-
 nit: tum quod à LAYNE qui Ignatij
 vita recens functi vices gereret, so-
 ciorum albo adscriptus est. Denique
 quod multa hinc iuuentus hauriet
 virtutis exempla. Hispanus & hic
 origine Cuellara in oppido, honestis
 parentibus natus. Compluti adole-
 scens in litteras incubuit, mox Lute-
 tiæ Parisiorum præstâtissimis docto-
 ribus operam dedit. Eos verò breui
 processus in humana, diuinaque phi-
 losophia, omniq; adeò doctrinæ ge-
 nere, fecit; citius vt excellere conti-
 gerit, quam animo æquo ferre æqua-
 les possent. Hinc Louanium Grudio-
 rum celebrem optimis semper disci-
 plinis Academiam, profectus, socijs
 vti cœpit per familiariter: Mores vs-
 que eo probare, vitæque institutum,
 vti quo minus ijs sese tum adiūgeret
 duo prætere soleret: cum quia
 multa in Philosophia, & Theologia
 scribendo cōmentatus esset, quæ ex-
 cludere,

cludere, forasq; dare pararet; veritus, vt id satis commode apud socios posset: tum quod pusillo nimis angustoque animo, continentem se perpetuo viuere posse diffideret. Illinc tamen rapiebat cœlestis vitæ desiderium. His curis vtramque in partem diu multumque, Herculis Prodicij in morem, distractus, huc tandem euasit, vt pudore inepto valere iusso, sacerdotem nostrum interrogarit, maiorem ne animi trāquillitatem, à Philosophis, & à pijs hominibus commendatam, in societate, quam foris, vbi turbarum plena sunt omnia consequeretur. Ad hæc socius prudenter: Vni id Deo opt. max. cognitum, qui futura iuxta ac præsentia, renes item cordaque intueretur. Mortalibus vtique incertos euentus, ignotisque esse. Si forte quid opinaretur, quæque experiretur, ipse & alij percunctando quæreret, sperare, fore, vt Dei beneficio summa animi pace, bonoque inter socios degeret. Ad hæc nihil ille cunctatus: *En adsum, me socijs adscribite. Deliberare amplius iubet*

bet sacerdos. Postridie enim diei constantiam attulit: narrat Romam versus eo se consilio profecturum. Colonia in Vbijs Agrippina iter habens, socios regere ibi cōperit Leonardum Kesselium singulari virum innocentia, morumque integritate: ad socios enim diuenterat Ledesma. Deum hic obnixè precatus, constantiam, continentiamque ad eam, quam meditaretur vitæ viam largiretur, occurrit illi casu Leonardus, nihil eorum, quæ animo versaret, cōsciis, & sponte appellans: *Næ pater constantiam Deus dabit.* Hoc tanquam Dei oraculo, in sententia confirmatus ille est. Augustam Vindelicorū post delato, precantiq̄ue eadem, Christus in conspectum se dedit; & quo flagraret castitatis simul & constantiæ donum benigne pollicetur. Quod vt omnes celauit, sic vni, cui ritè confitebatur, sacerdoti aperuisse se narravit: à quo formam coloremque, quibus apparuisset Christus, interrogatus, sese quod extra se ecstasi positus esset, præ gaudio, animiq̄ue voluptate, obseruasse

nasse illa negabat. Alio item tempore eadem Deum roganti, sibi visam liquido affirmabat, conceptis etiam verbis iurare paratus, homo minime vanus, Reginam Angelorum; Maria Magdalena, duabusque Catharinis, Martyre & Senensi stipatam; Promississe item continentiae, constantiaeque virtutes, se animam agenti praestofore, quaeque polliceretur vera comperiturum. Continentiae enim dono non indignum, qui tanto eam studio flagitaret. Comites quoque virgines alternis occinebant:

*Diuinares est castitas:
Maiores sed sunt premia
Qua continenti dat Deus.*

His imaginibus visisque vehementer animatus Ledesma, pie continenterque ad extremum usque Spiritum, Deo bene iuuante vixit. Romam tandem Urbium reginam ingressus, Praepositi generalis vices, amisso nuper Ignatio gerere LAYNES accepit, ineunte anno 1557. Ceterum iter faciens, comitem nactus Petrum Ribade-

1557.

bade-

badeneyram, dicere eidem solebat
 identidem : *Vtinam in Augustini, &
 Hieronymi tempora, felicia illa, ac do-
 cta incidissem : quorū vsu doctior, Deiq;
 amātor euasissem.* Post cognita LAY-
 N I S eruditione ac sanctitate, ei-
 dem voti se iam compotem factum
 latus narrabat. Igitur Romæ beni-
 gne acceptus, specimen, vt socij tiro-
 nes solent, studiorum dare iussus,
 octo ipsis diebus variarum scientia-
 rum scholas, totidem horis coram
 doctissimis societatis viris, in his &
 L A Y N E, explicauit, in Grammati-
 cis, Rhetoricis, Dialecticis, Physicis,
 Ethicis, Mathematicis, & Theologi-
 cis : cunctis qui aderant, ingenium,
 copiam, promptamq; memoriam mi-
 rantibus. Post Theologiam Ledesma
 Romæ, fideiq; controuersias, com-
 plures annos de superiore loco docuit,
 studiorumq; Præfectus ea constan-
 tia fuit, nihil vt præter communem
 sententiam quod esset, tueri quem-
 quam in Thesis pateretur. Vrgen-
 tibus sæpe collegis, qui & ipsi do-
 ctoris personam sustinerent, aliud
 ex alio

ex alio effici incommodum longa se-
decim conclusionum serie ostende-
bat. LAYNES itaque acerrimi vir,
& ingenij, & iudicij, cum ceteros lau-
daret Romæ doctores, hunc cū paucis
cōponebat eidē certe anteponebat ne-
minē. Ab externis quoq; qui illum li-
benter quotidie deliberando cōsule-
rēt, magno in precio est habitus. An.
1575. tādē sæculari sancto 1575. cum ex o-
mnibus orbis terrarū prouincijs ma-
gna hominum vis Romam, peccato-
rum venia obtinenda, conflueret, in
illud sociorum collegium ob singu-
larem eruditionem migrare iussus,
quod vulgo S. Petri poenitentiarium
dicunt, vbi cōscientiæ nodos poeni-
tentibus expediunt, adeo lucubran-
do vigilauit valetudinis incōmodo,
vt ceteris satisfaceret omnibus, ipse
nato in capite vlcere, mortem ad 14.
kalend. Decemb. obierit vnde uigesī-
mo in societate anno transactō, sum-
ma pietate: non raro visis diuinis re-
creatus. Obseruatum quatuor potis-
simum animi ornamentis excelluisse
Ledesnam. Prima virtus animi de-
missio

missio summa fuit, quamquam singulari doctrina præditus esset, & scientia inflare homines soleat. Superiores cum appellaret, aperto semper capite, animoque prompto, quod imperatum esset, dicto audiens accipiebat. Deinde tam excellenti rerum disciplinarumque cognitioni adiuncta pietas fuit, ut imaginibus, & agni cælestis effigie, granisque piacularibus mirificè caperetur: tum verò potissimum libellorum asceticorum, qui simplici stylo scripti essent, lectione delectabatur: candidis itemque minimè fucatis ingenijs amicissimè utebatur. Post, rigidus in opinionum sententijs cum esset, nullum ut paradoxum æquo animo pateretur: ea tamen patientia fuit, ut fessis reliquis libenter ipse audiret, perduraretque, nullumque sibi verbum acerbius excidere pateretur. Denique se regularum societatis observantissimum præbuit. Si quid ad eos qui socijs præessent, commode publico referret, siquid aliter illis videretur, minimè contendere aut moleste ferre con-

re con-

re confueuerat: plurimum illis merito deferens, aut superiorum auctoritatem defendens. Turbis itaque perpetuo abstinens, & ad pacem omnes concordiamq; reuocans, eodem semper vultu animique habitudine spectabatur. Sed vnde digressi sumus, reuertamur.

Socijs Italiae prouincia praeficitur

L A Y N E S.

C A P. X.

Prolatis ob bellorum ciuiliu tumultus Concilij Tridentini rebus, atque cōuentibus, L A Y N E M Ignatius à negotijs liberū Italiae prouinciae praefecit, secundo & quinquagesimo eius seculi anno, tergiuersantem primum illum, ac detrectantem: tandem tamen cessit imperio. Hortari omnes ad pietatem sedulo socios, non verbo magis, quam exemplo. Collegia obire, atque lustrare: instaurare etiam, si necesse esset, & augere, vt in Perusino, & Genuensi factum accepimus. Respicere in Ignatij exemplum, regulamque, quam vitae instituit

1652

stituto tenerent, accurratè seruari iubet. Iam verò concionibus totam ferè Italiam obeundo, societatis estimationem mirificè auxit. De varijs item fidei controuersijs, viteque officijs frequenter consultus, conscientia nodos expediuit. Genuæ Ligurū, pacta, cōuenta, & mercatorum fenora sic dijudicare solitus, vt ius, & æquum vbique, quoad eius salua religione fieri poterat, quæsijsse, animosque laqueis irretitos egregiè liberafse sit creditus. His ferè curis anno sequenti, quarto item, & quinquagesimo occupatus à Iulio III. vna cum Hieronymo Natali comes datus Iohanni Morono Cardinali, Augustam Vindelicorum misso (vbi Cæsar procerum Germaniæ conuentum agebat) vt de rebus arduis, religioneque maiorum commodo publico agerent. Sequēs mox annus Iulio fatalis: Martio enim mense vita decedens vacuam sedem Pontificiam Marcello S. crucis Cardinali reliquit. Moronus rebus gestis Romā aduolauit: LAYNES Florentiæ, cōciōnādi gratia, & prouin-

1553

1554

1555

prouinciæ sociorum administrandæ
 substitit. Marcellus II. nomen reti-
 nens optime se in societatem anima-
 tum, quippe qui Tridenti LAYNEM
 nouerat Concilij legatus cum esset,
 statim re ipsa declarauit. Ignatio e-
 nim pedes de more exosculante, sum-
 mamque in terris dignitatem gratu-
 lante, binos ab eo societatis Theolo-
 gos postulauit, quorum consilio rem
 Ecclesiæ publicam, difficilimistem-
 porib⁹ administraret. Incidere enim
 sæpenumero magno dignos vindice
 nodos: addito hoc etiam modestiæ
 singularis, & beneuolentiæ elogio:
Nisi si utiliores alibi socij illi futuri esset.
 LAYNEM itaque Ignatius destinat,
 cui arcana ille antea vitæ, priuatus
 cum ageret, credidisset omnia. Ola-
 uium item, qui Eugubium illius Epi-
 scopatum vna lustrasset, parta ea do-
 ctrinæ opinione, vt Magistrum fre-
 quenter appellare sit solitus Marcel-
 lus. Verum vt res sunt hominum, non
 proprium atq; perpetuū id Ecclesiæ,
 societatiq; gaudium fuit. Vigesimo
 enim die extinctus Pontifex, magnū
 omnibus

omnibus sui desiderium, luctumque reliquit: vt ante diem ereptum, terrisq; tantum ostensum, optimus quisque iudicarit.

Cardinalis honorem fugit LAYNES.

CAP. XI.

Perbreuem Marcelli Pōtificatum excepit Ioannes Paulus Caraffa, Archiepiscopus Neapolitanus, & senatus Cardinalium Princeps (Decanum vulgo nominant) qui inauguratus, Paulus IV. mutato de more nomine appellari cōepit. Hic Theatinus Episcopus cum esset, abdicatis titulis, probos aliquot viros collegat, familiamq; inchoarat eorum qui hodieq; Theatini inde nuncupantur. LAYNES & huic gratus acceptusq; fuit. Quamobrem Cardinaliū extemplo collegio inuitū adscribere Pontifex animum induxerat. Cum Ignatiū tristem Ribadeneyræ dixisse accepimus. *Ni Deus prohibeat, breui LAYNES noster purpureo galero donabitur. Id si, quod nolim, accidet, talem se ille præbebit, vt non quasisse societas*

D
honores,

honores, sed fugisse potius videatur.
 Angi quoque hac re vehementer vi-
 sus L A Y N E S quod fallere, ac la-
 tere mallet, obscurusque societatis
 inopiam titulis omnibus antepone-
 ret. Igitur Deum, qui hanc illi men-
 tem dedisset, assidue precari, omen
 auerteret: Cardinales quoque fa-
 miliares appellare, & obtestari, ex-
 istimationis suae, societatisque ratio-
 nem pro vetere necessitudine, duce-
 rent. Ex animi sententia loqui, nihil
 se perinde atque honoris titulos de-
 precari. Persuasum itaque illud ha-
 beret, vtiliorem se Ecclesiae Dei ope-
 ram priuatū, quam in illustri dignita-
 tis loco nauare posse. Pontifex ni-
 hil cunctandum ratus; ne res mora,
 vt fit, corrumpetur, L A Y N E M
 ad se migrare extemplo iubet, quod
 opera illius in constituenda re cum
 priuata, tum publica, vti vellet. Pa-
 ruit is; at postridie eius diei ad so-
 cios quasi de re dubia deliberatu-
 rus, reuertit, mansitque. Nullus e-
 nim candidatus maiore vnquam studio
 magistratus honoresque prensando
 ambi

ambiuit, quam LAYNES fugit.
 Etenim qui coelestia conſectantur,
 acutius vident, longeque ſecius, at-
 que ambitioſi homines iudicant. Hi
 enim honoris ſtudio inani, ac per-
 breui; illi verò gloriæ contemptu
 felicitatem metiuntur: vt bene eum
 vixiſſe ſapientes olim homines iudi-
 carint, qui, viuens iuxta ac moriens,
 latuit. Teſtatus itaque ſua manu ſo-
 cietati LAYNES eſt, ſanctèque
 prolatis tabulis confirmauit, hanc
 ſibi mentem ſocietatis auctorem Ie-
 ſum dediſſe, vti nihil in vita acci-
 dere poſſe acerbius putaret, quam
 vt honores, quos fugiſſet, capere co-
 geretur. Igitur rogare precibus af-
 ſiduis in partem iuuarent, eoque ar-
 dentiſſe, quo maiori emolumēto fu-
 turum ſocietati crederent, æquali o-
 mnes iure, procul ambitione atq; in-
 uidia, ſorte contentos ſua, perpetuo
 viuere. Euicit tandem LAYNIS
 ſtadium, conſtantia ac deprecatione:
 poſt, tanquam maximo naufragio ſal-
 uis enataſſet, Deo gratias obnixe
 agere,

agere, priuatam vitam laudare, ac libenter amplecti: hoc denique ceteris Dei in se beneficijs adnumerare acceptumq; conferre consuevit.

Ignatio vitafuncto LAYNES Præpositus generalis creatur.

CAP. XII.

DUM hæc Romæ geruntur, Ignatius, pridie kal. Sextilis anni 1556. ex hac vita in beatiorum sedes migravit: LAYNE interim graui morbo ad medicorum desperationem laborante, quem, licet ægrum munus Ignatij obire, à morbo recreatum Patres iubent. Huius ille consilij ignarus, vbi se confirmata valetudine collegit, prouinciam detrectauit. Vicit tamen Patrum consensus, Deoque id placere pronunciantibus, suscepit inuitus. Euocatis mox ex omnibus Europæ prouincijs electis patribus, qui collectis suffragijs Præpositum Ignatio nuper amissio sufficerent, ad statum diem Romæ præsto essent, conuentumque ageret iube

1556.

iubet. Aduolant alacres, vt iussi e-
 rant, demptis Hispaniæ socijs : qui
 prouincijs, vt optabant, non egressi
 quod bellum tum Paulus I V. cum
 Hispaniarum rege Philippo gereret:
 metuerentque belli itinerumque pe-
 ricula: silent enim inter arma leges.
 LAYNES itaque primum societatis
 conuētum qui posteris exemplar ef-
 set futurus, mutilū & perpaucorum
 sociorum esse non passus, deliberan-
 dum censet vtrum è re societatis ef-
 set, conuentum ampliando dimitte-
 re, & pacis tempus otiumq; expecta-
 re, an alium locum captare, quo Hi-
 spani conuenire tuto possent. Tan-
 dem in eam sentētiam itum est, pro-
 latandum videri. Igitur domū retro,
 Patribus re infecta redeuntibus, ca-
 lumnia bonis semper infesta, disse-
 minare in vulgus rumorem cœpit,
 socios omnes, partium studio ductos
 Roma, vbi primum nata, & alta soci-
 etas esset, digredi, & alio cômigrare.
 Pupugit nonnihil Pôtificem rumor,
 qui LAYNEM amaret. Restamen
 promptius credita, quod Hispanos

Romæ plurimorum in societate agere accepisset. Nomina itaque sociorum, qui Romæ essent singillatim perscribi iubet, neue quis se inscio discederet, vetat. Deum hic LAYNES precibus fatigandum, placandumque Pötificem, censet. Socijs imperat, vt in aduersis rebus solet, Litanias diuorum ea gratia quotidie recitent: vt B. Dominicum olim fecisse meminisset, cum aduersariorum improbitate apud Innocentium IV. in crimen adductus esset. Vertit tãdem Dei benignitate in tranquillitatem tēpestas, remque, vt gesta erat, LAYNIS oratione Pontifex libenter accepit, sociosque complexus est perhumaniter. Tranquillatis mox rebus, paceque reipubl. reddita, positivtrinq̃ue armis anno 1558. denuo conuētus sociorum Præposito deligēdo, Romã indictus. Actum hic de optima eligendi Præpositi ratione diligēter, quã in posterũ seruari vellēt. Formula Pötificis max. auctoritate, quatuor ad hæc Cardinaliũ iudicio cõprobata est & p̃mulgata. Nihil domi eorũ,

1558.

qu
ca
vi
ci
Qu
gi
di
tu
bi
ido
ni
ge
ru
ei
liu
pra
mi
Por
pi
co
tis
ligi
con
Pat
pare
in v
lati

quæ

quæ ad placandum Deum, & inuocandum pertinerent, qua precibus & vigilijs, qua ieiunijs flagellisq; à socijs prætermisum. Postridie kalen. Quintilis, qui dies visitatione Virginis festus est, Petrus Paciecus Cardinalis Hispanus, societatis conuentum ingressus, Patres Pontificis verbis securo animo esse iubet, quemq; idoneum maxime iudicarent administrandæ societati, nihil verètes eligerent, commodo non solum suo, verum etiam Ecclesiæ Dei. Visum item eidem Pontifici, iustis de causis utilius societati fore, perpetuum illud præpositi Generalis, nō annum, terminisq; circumscriptum munus esse. Pontificem non solū parentis, vt oēs pij solēt, sed & parētis singularis loco ducerent, ob magna eius sodalitatē in Ecclesiā merita, & in tuenda religiōe maiorū officia. Post in eo ipso conclaui, quo Ignatius spiritū emisit, Patres Deū venerantes precantur, vt parem illi sufficiant. Hinc suffragia in vnū LAYNEM collata, tāta itaq; lætitia, prouinciarumq; consensione

D 4 eligi-

eligitur, vt lacrymas præ gaudio socij non tenuerint: quia & hilariorem sibi nullum illuxisse diem, qui aderant affirmabant. Quod vbi in vulgus manauit expectantibus euentum amicis, ea acclamatio est subsequuta, sibi gaudentium, socijsque gratulantium; vt facile quanti L A Y N E M facerent omnes testarentur. Vnus ipse moestus apparuit, onus impostum, qua erat prudentia, animo praesentens ac reformidans: recti tamen conscientia nixus, quod eum honorem minimè ambiisset, quin potius omni ope defugisset. Dei itaque benignitate fretus, prouinciam tandem difficilem illam quidem, sed publice profuturam suscepit, mox Nonis Quinctilibus, socij conuentu habito, gregatim ad Pontificis pedes more maiorum osculandos, benedictionem, vt impetrarent ingressi, benigneque accepti. Assedit Paulus, Patresque in orbem genibus aduolutos, latine & diserte hac fere oratione, quam ex fide bona representamus alloquitur.

Summa

Summa animi voluptate, dilecti filij,
 Deo, à quo omne donum perfectum ma-
 nat gratias agimus, quod in vestro Præ-
 positi generalis delectu præsens adesse
 voluerit, conuentumq³, vt constat, legi-
 timum, ratum habuerit: ea enim in tan-
 ta nationum varietate consensio, amo-
 risq³ mutui ardor exstitit: vt non nisi
 à diuino spiritu, qui ritè congregatis ad-
 esse solet, profecta esse videantur. Pla-
 num enim factum est omnibus, societa-
 tem vestram non arenæ inædificatam,
 sed firmæ petreæ, & angulari lapidi Chri-
 sto Iesu inniti. Et verò permagni in-
 tererat primum hunc ab Ignatij Loyo-
 la morte conuentum, delectumq³ socio-
 rum benefeliciterq³ euenire, vt norma
 posteris, & regula esset, & tanquam
 fax præluceret, in quam & alij, Præpo-
 sitis morte amissis, socij respectarent.
 Hæc nos sperare Deus iubet, qui hunc
 societati spiritum indidit, consensumq³
 animorum summum attribuit. Auge-
 bit item in immensum cœtum vestrum,
 dabitque & perficere, qui dedit & velle

D 5 ad no-

ad nominis sui gloriam, vtilitatemque
communem.

Hinc ad LAYNEM Præpositum
generalem Pontifex conuersus: Su-
per te verò, inquit, dilecte fili, fors ceci-
dit, vt societatis familiam duceres: qua
à paruis primum ducta principijs, vt &
Ecclesia Dei, magnopere creuit: non so-
lum tantis laboribus non deficias, sed il-
lustrior, maiorque in dies existens. Se-
des hæc Pontificia, & fouit adhuc so-
cios, & fouebit deinceps amantius, non
ignara, quanto id Ecclesie Catholica
commodo fiat, cui vos vitamq;, & la-
bores omnes consecrastis: nullum capi-
tis periculum refugientes, dum Dei cat-
sa salua sit, atque religio. Spes itaque
bona nos tenet fore, vt posthac opera di-
ligentiaq;, vestra, corrupti mores, ad
pristinam disciplinam reuocentur, cre-
scatq; in dies magis magisque Dei cultus.
Quare non otio, sed labori indulgendum,
non delicijs, sed cruci ferenda, danda
est opera. Non est enim, vt Christus ait,
seruus maior domino suo, si me persecuti
sunt,

sunt, & vos persequentur. Hunc vobis ad imitandum proponite, currentes ad propositum certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem IESVM; qui, vt Paulus ait, proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta. Proponite & Apostolorum principem Petrum, qui vt Christum vnice amauit, sic & Crucis infame supplicium libenter sustinuit: & inuerso capite deorsum, ne magistro equaretur, mori voluit. Proponite denique veteris, nouiq; testamenti sanctos viros, quorum vna omnium vox fuit: propter te mortificamur tota die, & facti sumus velut oves occisionis. Quem Prophetarum non sunt persecuti Patres vestri, obiecit Stephanus Iudaeis. Christus quoque: & vos implete mensuram Patrum vestrorum. Videtis dilecti filij, Ecclesia Catholica laborantis statum, ab ijs vndique hostibus circumuentis, qui Christi sponsam extinctam maxime vellent. si bellum duntaxat indixissent Gentes, Iudaei, Barbari, & noui orbis incolae à Christiana fide

mglic
ficum
: Su-
s ceci-
: qua
vt &
non so-
sed il-
s. Se-
ouc so-
us, non
tholica
& la-
n capi-
ei cati-
itaque
era di-
es, ad
r, cre-
cultus
endum,
danda
tus ait,
ersecuti
sunt,

DE VITA

alieni, ferendum forsitan esset, inscitia-
 que tribuendum: sed eos, proh dolor,
 infestissimos hostes nacti sumus, qui ex
 nobis exierunt, & Christi se nomine ia-
 ctant, lauacro etiam Baptismatis tincti.
 Quia cum ita sint; vigilare vos, ut fortes
 milites, & in statione excubare decet.
 Erit enim tempus, quantum prouideo,
 cum & nomen vestrum, improbis inui-
 sum, & sanam doctrinam aduersarij
 non sustinebunt: sed pergite, ut cœpistis,
 ad brauium eterne gloriae currentes, ut
 aliquando comprehendatis. Non vos
 labor, periculaq; deterreant, non debi-
 litent minæ, non mortis metus frangat:
 sed ipsi vos holocausta offerte Deo in o-
 dorem suauitatis.

Ad electionem quod attinet, ratam
 eam habemus, & fortunare Deum, qua
 agitis, precor. De me verò: omnia
 indulgenter vobis largior, quæ possum, &
 benedico illis etiam socijs, qui toto ter-
 rarum orbe, Euangelica prædicatione oc-
 cupati, peregrinantur. Vos bonis omnib;
 augeat parens ille vniuersi Deus, ac apo-
 stolorum

stolorum princeps, cuius in sortem, locumq; vocati sumus. Et tametsi negotijs publicis variè nunc impediti sumus, si quid tamen postulabitis, quando Ecclesia Dei commodo vester omnis labor impenditur, vobis ô socij noctu, atq; interdum fores patere volo. Deum Opt. Max. precor, numerum simul, & pietatè augeat, & Ecclesia, quæ agitis, bene euenire, ad omniumq; utilitatem pertinere, velit: crucis signum opera vestra Gentibus ad orientem solè, & occidentem peruenire: nomenq; Iesu, & Euangelium prædicari.

Hac Pontifex diserta oratione habita affurrexit, dimisitq; socios, crucis signo bene precatus, quæ promiserat re ipsa præstitit per benignes viaticis enim, & alimentis, discentes iuuit, cæteros fouit.

DE

70 DE VITA
IACOBI
LAYNIS

Societatis IESV Præpositi
Generalis ab Ignatio
Secundi.

LIBER SECVNDVS.

*Rem Societatis publicam Præpositus ge-
neralis administrat. Alphonsi Ca-
strij apud Indos Mar-
tyrium.*

CAPVT I.

Onuentu dimisso, pro-
fectisq; in prouinciam
socijs, nihil habuit LA-
YNE S antiquius, quã
vt ad societatem con-
firmandam, iactis pridem ab Ignatio
fundamentis feliciter, curam, cogi-
tationemq; conuerteret: Tergiuer-
sandi enim nullũ amplius relictum
videbat locum. Hoc itaque in primis
studio fuit, vt Constitutiones diuini-
tus ab

I
 rus ab Ignatio oratione, experimen-
 tisq; conscriptas, promulgaret, ser-
 uandasq; religiose, addita epistola,
 commendaret. Viderat enim acutè
 vir prudens, permagni interesse in
 tanta nationum, ingeniorumq; varie-
 tate, vno omnes communiq; Præce-
 ptionum vinculo inter se colligari:
 nimirum vt esset, quemadmodù con-
 sensio, amorq; mutuus; sic & morum
 sententiarumq; similitudo: ceteroqui
 in ciuili hominum vita, factiones,
 secessionesq; nasci. Quæ in Prouin-
 cijs singillatim seruanda conuentus
 præceperat, eadem re ipsa publico
 commodo geri mandat, vt in dies in
 immensum, quod euenit, cresceret
 societas, nihilq; res Christiana detri-
 menti caperet. Italiam quoq; sociorū
 prouinciam, quæ Italiam vniuersam,
 Neapolitano regno excepto (cui Al-
 fonfus Salmeronius præerat) com-
 plectebatur, quod maior esset, & va-
 stior, quam vt ab vno Prouinciali
 præposito, vt illi annos aliquot vsu
 venerat, obire commode, ac lustrari
 posset, in duas diuisit. Insubrum al-
 tera

tera

tera Prouincia facta, vulgo Lombardiam à Longobardis appellant: quam ipsam hodie in duas diuisam, Mediolanensem, & Venetam, videmus. Præfectus illam administrare coepit LAYNIS iussu Benedictus Palmius: cui & concionibus, & singulari pietate augere eandem studium fuit. Altera item Etrusca prouincia facta, quæ à Ligurum ora ad Anconam vsque, superi maris portum, pertinet: ambitu suo complexa, & Umbriam, & Agrum Picenum, quem Marcam Anconitanam incolæ nominant. Huic itè Præfectum cum Imperio Petrum Ribadeneyrâ dedit, qui Ignatij vitâ duorum item præpositorum Generalium (qui eius Magistratum proxime exceperunt) Hispanico sermone, Ignatij etiam Latine summa fide elegantiaq; conscripsit. Cæteris item prouincijs ab Ignatio constitutis, recetes socios Præfectos dedit, & aduigilare iussit. Quo factum, vt breui communis res societatis bene sit gesta. Quam recens natam stirpem, vt olim Ecclesiam, incrementum sumere sanguine irrigatam

ram sociorum voluit Deus. Namque
 LAYNIS gubernacula mors illu-
 stravit Alfonſi Caſtri Luſitani, anno
 poſt Chriſtum natū 1558. Hic decimo
 ante anno primum Malacæ ſacris o-
 perari cœpit circiter Kal. Iunias ma-
 gna neophytorum incolarumq; læti-
 tia. Franciſcus Xauerius, qui primus
 ſociorum Euangelium Chriſti apud
 Indos, & Iaponios promulgavit, il-
 luctum inde traicere parans, com-
 modum appulit, ſacrumque Caſtro
 concione de ſuperiore loco cokone-
 ſtauit. Vndecim is poſt annos Molu-
 cenſibus in inſulis Indiarum Orientis
 ſocios pie rexerat; Mauræ dehinc in-
 ſula, in Irim, Ternatæ finitimam co-
 gitans conſcenderat. Ibi à perfidis
 barbariſq; nautis proditus, captusq;
 & vinctus Saraceno tyranno, quod
 Chriſtianus eſſet & ſacerdos, tradi-
 tur. Quintum iam diem manibus, pe-
 dibuſq; trunco viridi alligatus ſub
 dio, & ſoli obiectus iacuit. Deinde
 per aſperas rupes, reuinctis poſt ter-
 gum manibus, raptatus, multiq; vul-
 neribus confoſſus, in mare deturba-
 tur.

1558.

tur. Tertio post die, diuina prouidentia, ad littus cadauer, miro splendore clarum, cum adnataffet, recentiaque vulnera ostendisset, licet æstus Oceani summus ijs in oris existat: id sapiæ, innocenterq; actæ vitæ argumentum bonis pijsq; fuit, qui mortē eius pro eo ac debuerant, luxerunt; quia & barbaris flebilis ea mors accidit, quibus & sanctitatis opinione carus, acceptusque erat. Cædis immanes auctores, percussoresque exitum se dignum repererunt: quippe qui partim pulueris tartarei ictib⁹, partim sacro igne, quē S. Antonij appellāt, periere.

Socios in Euangelij apud Indos predicatione occupatos per epistolam consolatur. CAP. II.

CAstri martyrio inuitatus LARNE S, sociorū caritate flagrās, ceteros qui apud Indos peregrinabantur, officij admonēdos solandolque ratus, Epistolam scripsit, quam propter eos potissimum, qui in eandem à Deo expeditionē vocati sunt, hic non ad scribere pigebit.

Et si

Etsi datis de cōmuni re litteris ad so-
 cios, qui cum auctoritate istic president,
 meo defungi munere possem, tamen quia
 vos, Fratres carissimi, visceribus inscri-
 ptos circumfero, animo indulgere meo,
 dum paucis vobiscum ago, vosq; in Do-
 mino hortari simul, & solari placuit: pro
 quibus preces quotidie socios, non Roma
 solum, sed & omnib. in prouincijs Euro-
 pa fundere iussi, vt parens ille Deus bo-
 nis vos omnibus, ac virtutibus cumulet:
 conatus quoq; & cogitationes magno Ec-
 clesie commodo in maius prouehat, tan-
 demq; ad æterna beatitudinis portū de-
 cursu per breuis vitæ spatio, perducatur,
 magnum quidem esse Dei in vos benefi-
 cium existimandum est, quos in societa-
 tem filij sui vocauit: amplius tamen, ac
 pæne singulariter de ijs socijs meretur,
 quos istuc ad Euangelij prædicationem,
 arduam sane ac perdifficilem, barbaras
 inter gentes, legauit, opibusq; instru-
 xit immensis; quo maior ea Indica ex-
 peditio est, & ad plures animorum salus
 pertinere videtur: idq; magno cum inco-
 larum

Laynam

larum emolumēto, & vestro. Incolarum
quidem, quod non eos solum, qui Christo
pridē nomina dederunt in religionem ma-
iorū confirmatis (vt in his locis agere cō-
sueuimus) & in officio continetis, sed &
alios in dies Idolorum Dæmonumq; cul-
tores, atq; mancipia, in veram Christi
libertatem vocantes, hæredes regni ce-
lestis efficitis cohæredes autem Christi.
Vestro item commodo, quod non de om-
nibus bene mereri tantum istuc liceat,
hortando, erudiendo, consolando, cate-
risq; Christianæ caritatis officijs, verum
etiam quod ferre constanter aduersa, at-
que acerbæ persecutionū queatis, vt non
laborem duntaxat industriamq; pone-
re, sed sanguinem vitamq; profundere
parati sitis, Apostolorum Christi ac di-
scipulorum exemplo, cuius profecto no-
men barbaris gentibus importantes e-
iusdem causa si opus sit, mortem appeti-
re non dubitetis. Quamobrem licet cha-
ritas non amuletur, non desunt tamen
socij complures, qui vobis hanc felicitate-
tem, pœne dixerim, inuideant, plurimas

itaq;
der
tam
inge
ctio
mar
mat
tis,
sci i
velu
Lyd
nibu
piti
spe
mar
pre
pers
lute
min
stua
ne,
pos
te,
risq;
etia

itaq; sociorum laborum comites, si desiderijs obsecundandum esset, haberetis: tamē submittam in tempore vinea istius ingentis, & messis albæ operarios selectiores, maximeq; idoneos. Illud affirmare liquido possum, magnam istic vobis materiam, & segetem exercendæ pietatis, ac patientiæ Christianæ in dies nasci in tot tantisq; aduersis, vt fides vestra, velut aurum, quod per ignem probatur, Lydioq; lapide exploratur, persecutionibus nunc probetur. Deum itaq;, si sapitis mente perpetuò, vt præsentem inspectorem, oculisq; gestate: qui vbi humana deficiunt solatia, tum demum suis præsto adesse solet. Deinde illud vobis persuasum cupio, qui animorum istic salutem quæritis, eo vos vberiores in Domino fructus collecturos, quo plus operæ, studijq; in animi integritate, demissione, obedientia, tolerantia, & caritate posueritis. igitur officij vestri existimate, non solum consolationem socijs, exterisq; in Europa hominibus adferre, sed etiam victa, quã sustinetis, expectatione
exemplo

exemplo esse nobis, & emolumento: ut
 pietatis nos odor afflet, bonamq; nobis
 existimationem conciliet. Quare, fratres,
 hortor, & moneo, ut licet in dies salutis
 animorum zelū crescere oporteat, vale-
 tudinis tamen rationē habeatis, quo la-
 bores quā diutissime, constantissimeq;
 tolerare possitis. Animo vero principua
 cura adhibēda, ne socordia, atq; ignavia
 languescat: quin potius pietatis studium
 augeatur. Vestri enim esse iuris desistis,
 cum votis vos obstrictos in hanc expedi-
 tionem, Deo victimam, sponte obtulistis.
 Quae cū ita sint, cautē in gente peruersa
 ambulandum, ne coinquinemini, censeo:
 ut licet claustris non conclusi, libero pas-
 sim, & caelo, & solo vagemini absq; in-
 spectore, & arbitro societatis, legibus vos
 tamen solutos non esse existimetis. Ti-
 mor itaq; Dei, votorumq; religio in offi-
 cio continere singulos debet: Tempora
 nonnihil diurnis negotijs eripiendum,
 tribuēdumq; more, institutoq; societatis
 orationi, excutiendaq; conscientia in
 medijs officijs animarūq; curis. Sin pra
 negotiorum

negotiorum mole non vacat frequenter
 Deum precari, animum tamen expedit
 identidem in Deum tollere, præsentemq;
 circumferre. Succedant & in precatationis
 assidue locū spiritus exercitationes, cum
 per otium cuiq; licuerit: Equidē sic mihi
 persuadeo toto anni curriculo, temporis
 aliquid suppetere ijs, qui Gentium con-
 uersioni dant operam: quo tempore colli-
 gere sese commode queant, quæq; ges-
 serint, ad vnguem explorare, cum præ-
 teritis præsentia componendo. Rationes
 itaq; vsu, experimentisq; edocti, nouas
 excogitare in dies procuranda Indo-
 rum salutis assuescant: eas mox ad su-
 periores, quoad eius fieri potest, referāt,
 eorumq; consilijs pareant, dictoq; au-
 dientes, barbaris hominibus virtutis ex-
 emplum præbeant. Quo fiet, vt Deo bene-
 inuante res omnes vobis ex animi sen-
 tentia eueniant. Sic illum vniuersitatis
 Moderatorem vobis propitium precor,
 precaborq; assidue, vt magna in dies
 virtutum, pietatisq; accessione, eius
 præceptis, consilijsq; volentes pareatis,
 vitæq;

Vitaq; tandem fruamini sempiterna. Roma pridie Id. Septemb. 1558.

*Collegia sociorum in Europa
excitata.*

CAP. III.

Hic tum erat societatis apud Indos status, vt sanguine pertinenta humus vberiores iam fructus extulerit: par etiam in Europa incrementum frequenti eorum concursu qui sociorum in album adscribi cupide vellent, vt & domus ampliandæ, & nouæ quarendæ fuerint: sed hic principum in Hispania virorum & ditiorum liberalitas minimè defuit. Initia Collegiorum, sed paucis colligam. Methymnæ Campi, Oppidum id nūdinis olim, & mercaturis frequens, primum post Lusitanos, sociorum in Hispania Collegium ludū literarium aperuit anno 1551. quod Petrus Seuilanus è societate sacerdos primus rexit Sexto post anno, constitutum, reditibusq; auctum Petri Quadrati, & Franciscæ Manconæ coniugum beneficentia.

1551.

neficentia. Ille Antuerpiæ Aduaticorum dū negotiaretur, emporio longe celeberrimo, Ignatium Loyolam Lutetiæ Parisiorum studijs operā dantē eleemosynis benigne iuuerat. Cuius quidem pietatis hunc se fructum tulisse dicere solebat, vt bonis suis vti, fruiq; socij vellent, atque ali suo are non detrectarent: testatus etiam testamenti tabulis, Deo se Opt. Max. à se parta libenter transcribere. Murgitanum (Carthagini Spartaniæ vicinum id oppidum est) eo ipso tempore inchoatum, sumptibus Stephani Almeida Carthaginienſis Episcopi, ante diem 10. Kal. Septemb. Percommodè verò cecidit, beneq; incolis euenit, socios magno reipu. fructu ibi tum receptos. Altero enim post anno, corrupti aeris lues vagata, urbē pœne exhaustit: hic socij quasi in vacua venissent, (fugientibus ad vnum omnibus metu pestilentiae, qui animorū salutem, & sacra procurabant, parochis) vicatim, vi veneni correptis ægrotis aures dare, & Eucharistiā porrigere. Idem extra pomœria in tugurijs

rijs iacentes ob sacerdotum inopiam
alloquijs subleuare. Qua in re fidem,
diligentiamque nostrorum in agris
curandis, nemo desiderauit. Exincti
Collegij Præfectus M. Hotaua, Gas-
par Lopez, & Marcellus sacerdotes:
frater item Petrus Cabrera, Vice-
comitis Cabræ filius. Complures
præterea peste infecti tandem Dei
benignitate incolumes euaserunt:
qui & bonum cæteris existimationis
odorem afflarunt, & ciuitatis bene-
erga nos animatæ studium auxerunt.

1554.

Non dissimilis Placentini Collegij
origo fuit à Guterio Caruaialio Epi-
scopo anno 1554. Instituti, & ter-
tio post anno absoluti. Ocaniense i-
tem Ludouicus Calataiut, Protono-
tarius, vt vocant, Apostolicus, con-
struendum aere suo curauit, hortante
maxime, qui nondum societati se ad-
dixerat, Ioanne Ramires Doctore
Theologo. Haberi cœptum id Col-
legium à socijs anno 1558. quibus præ-
erat Didacus Carrillus. Montillani
Collegij par condicio fuit: quod no-
bilissima matrona Catharina Fernã-
des

1558.

1555.

dez Corduba, Marchio Priegi, à fundamētis extruendū sua pecunia curauit: Francisci Borgiæ primum vsa consilijs, anno Christi 1555. in eā sententiam venerat: quæ tertio post anno bona LAYNIS venia quod optauerat executā est. Alphonsus Lopez primus eam familiam in socijs tenuit, vir doctus iuxta ac pius. Vitia quæ hic inueterauerant, socijs satagētibus sublata: iuuentus eius ditionis optimis, simul & literis & moribus excultra, quod adeo gratum Dominæ officium exstitit, vt ad eius in nos studiū cumulus nouæ benignitatis accesserit, quod postea non vnus Collegij, sed omniū fere patrociniū suscepisse visa sit. Hispalensi quoq; Collegio ædes eo tempore nobilis viri magno precio redemptæ, cū area, quā nostri mox habitauerunt: quæ olim domus Ducis Medinæ celi fuit: quo loco hodieq; Professorū domus est, templumq; augustū ex adificatum visitur. Abulense item per hæc tempora, & natū, & auctum, adscito in sociorum numerum Ludouico Medina, nobili Abulensi,

E 2 prud.

prudentia singulari prædito : cuius
 bonis, & ditiorum aliquot eius oppi-
 di benignitate auctum Collegium:
 incolis etiam grati animi voluntas
 creuit. Et hæc quidem Collegia i g-
 natio adhuc superstite inchoata, LA-
 Y N I S post opera incrementum sum-
 serunt : nunc quæ tum primum ædifi-
 cari cœpta Collegia recensebo. In
 1558. his Toletanum anno fere 1558. ini-
 tium habuit, quod in Professorum
 fociorum domum post vertit : cuius
 loci situm ægre tueri focij, vicinis
 pugnantibus, potuerunt. Aedes enim
 Comitis Orgarij erant, natalibus
 claræ, vt per manus traditum credi-
 tur S. Ildefonsi Archiepiscopi, &
 patroni tutelaris Toletanorum : qui
 Deiparæ Virginis integritatem scri-
 pto defendit. Vtriusque precibus fa-
 ctum existimant, vt loco deiecti fo-
 cij non sint, litibusque extricati ma-
 gnos incolis fructus adferant ani-
 morum. Belmontanum inchoauit
 eo ipso anno, pro singulari in socie-
 tatem studio, eius oppidi dominus
 Didacus Lopez Paciecus, Marchio
 Villeuz

Villeuæ : Deinde auxerunt hæredes. Ad hoc Gymnasium , tanquam ad mercatum , pietatis simul & litterarum , finitimorum iuuentus frequens confluit , imo & è Bætica. Rexit & hanc domum idem Petrus Seuillanus. Verum perturbatis post rebus , & ædibus ad tectum non perductis , Frãcisca Legionensis , Virgo nobilis , & pia , tandem hæreditate sua Collegium publico commodo constituit. Segobienfis tale ferè , in sequenti anno principium fuit , cum in conductis precio ædibus socij versarentur , sacerdos pius Ludouicus Mendozius Segobienfis , qui Romæ complures annos commoratus Ignatio vsus esset familiariter , captus sociorum studio re bene lauta in partem iuuit , aluitq; socios. Primum ibi socijs præfuit Ludouicus Satander. Hic concionibus , pijsq; instituti officijs ciuium animos sibi adiunxit , auxitq; numerum , vt aream breui , cui inædificatũ hodie Collegium visitur precio coemerit. Eo ipso tempore & Palentinum Collegium coepit euq; catis socijs,

E ; cijs,

cijs, beneficentia matronarum nobiliū Teresiæ, Quinones, Comitissæ Mōtisacui, & Leonoræ Vegæ Ioannis Vegæ sororis (qui consilij Castellæ regni præses fuit :) filij item ipsius Sueri. Socijs primis hic præfuit, vt in Annalibus comperi, Petrus Saabedra,

Collegia item in Italia & Germania constituta.

CAP. IV.

1558.

NEquæ cæteræ hoc bono Prouinciæ perpetuo caruerunt. Foroliuij enim, quod Italiæ, Cæsenam inter & Fauentiam oppidum est, sociorum sedibus ædem edificare animum induxit Petrus Aliotus Episcopus ad annum Christi 1558. Additum id Etruscæ tum prouinciæ Collegium: post loci vicinitatisq; commodo, Insubrum, vulgo Lombardiæ prouinciæ adnumerari cœptum.

In Germania Augustæ Vindellicorum societati, quam vnice complexus est, Otho Truchses Cardinalis, &

lis, & Episcopus illustri loco natus, Collegium construendum curauit anno 1559. Vti tamquam murum hæreticorum furori, qui iam rerum publicarum pernicie gliscere cœperat, obijceret: nutantesque in auita religione confirmaret; lapsos ad sanam mentem traduceret. Accitus eo nomine Petrus Canisius, Neomagensis, societatis Theologus. Is assidue concionando, hortando, docendo, vsque eo rem Christianam promouit, vt hæresi valere iussa, complures, qui pestiferarum opinionum æstu abrepti præcipitarant, reuocarit. Varijs post tempestatibus, tamquam naui, in amplissima illa Rep. iactati socij, dum nihil intentatum hæretici relinquunt, in omnesque sese vt solent, formas vertunt, quo nostros gradu deiciant, atque deturbent: fixam sedem Dei beneficio tenuerunt. Qua in re & Fuggerorum illustris familiæ fides, diligentia, ac liberalitas enituit. Monachij etiam, quæ summorum Ducum Bavarie sedes est, Albertus eo ipso anno

1559.

1559.

Collegium alterum excitare à fundamentis constituit, qui iam Ingolstadiensem Academiam socijs attribuerat, quo sese hæreticorum circumcirca audaciæ, atque calumnijs opponerent. Singulare enim eius familiæ studium in societate semper existit; quod & Gulielmus Dux non solum retinuit, sed etiam incredibiliter auxit: præcipua sane in Religionem maiorum propensione, ac zelo ductus: quo & armis, ferroq; lupos, ne in gregem piorum grassentur impune, à finibus arcet. Perspecta itaque pridem Alberto sociorum fide, ac vigilantia, & labore alteras sua manu ad LAYNEM litteras dedit, a. d. V. Kal. Quintilis, (quæ in commentarijs sunt, & in manibus habentur.) & humanitatis refertæ, & honorificæ in socios benevolentia notis aspersæ. Rogat socios plures, tamquam fessis recentes submittat, qui aciem priorum instaurent; hostes verbi Dei gladio ancipiti acriter oppugnent, quæ concionando, quæ confitentibus aures dando, quæ denique hæreticorum

rela
& n
nar
plin
etia
tuti
sper
ben
Rel
nes
tur
uoca

D
insu
fama
dam
Alex
clar
gius
tis, r
riens
que e

rela

rela retorquendo, ac refellendo. Quin
 & iuuentutem, Reip. neruos, & semi-
 naria, non litteris duntaxat & disci-
 plinis, sed quod rei caput est, optimis
 etiam imbuant & moribus, & insti-
 tutis. Addito ad hæc elogio, in eam se
 spem venisse, fore, vt aliquando, Deo
 bene iuuante, sociorum opera, fides,
 Religioque maiorum apud suos, om-
 nesque adeo Germanos locum tuere-
 tur suum, & in pristinum decus re-
 uocaretur.

In Sardiniam socij penetrant.

CAP. V.

DVM hæc in continente gerun-
 tur, in Sardinia quoque regno
 insula maris nostri, societatis nomen
 famaque increbuit: quod diuina qua-
 dam prouidentia factum arbitror.
 Alexius enim Fontanus Sardus, domi-
 clarus, & locuples, Quæstor item re-
 gius, patrij soli vicem, vitijs abundan-
 tis, miseratus, affecta iam ætate mo-
 riens testamento legarat bona, quæ-
 que ex illis pecuniæ redigi possent,

E 5 Saxari,

Saxari, (oppidum id à Saxorum frequentia nuncupatum ferunt) alendis societatis alumnis : quibus socijs vsus pridem erat in Belgio per familiariter , inque pietatis studio processus fecerat. Re ad L A Y N E M Romam dilata , Francisco Borgia, cui tum Hispanica sociorum provincia commissa esset, per literas negotium dat , binos è socijs in Sardiniam quamprimum allegaret, exploratum, a line illic socij commode possent: tum ecquæ salutis animorum spes affulgeret. Hic Franciscus nihil cunctandum ratus, cum plurimorum salus insularum ageretur, ex templo Balthasarum Pinam, & Franciscum Antonium misit. Accepti sacerdotes per humaniter, omnique officiorum genere à Prorege, Episcopis , & Præfectis : quibus etiam litteris socios Ioanna princeps, Philippi Catholici regis soror commendarat , cuius tum absentis nomine Hispaniam administrabat. Templum illis attributum, & ædes, quas

matrona nobilis sacris velatisque virginibus destinatas, ære suo exardificarat, sed à mercatoribus profanos in vsus precio conductæ squalebant. Tertius his comes laborum Petrus Spica, societatis & ille presbyter, commodum accesserat; è Belgio delatus, vt patrij cœli solique benignitate, medicis auctoribus, à diuturno lentoque morbo conualesceret, viresque reciperet. Hi strenue concionari in templis, foris, custodia, & Xenodochijs, Pueros etiam fidei rudimenta percompita docere. De officijs, nodisque religionis sacerdotes publice erudire, vt reatus, noxasque dijudicare, & lepram à lepra discernere assuescerent. Tantus mox finitimorum fama excitorum concursus exstitit, vt rerum suarum arbitrium omne Patribus, quos sanctos illi appellabant, salua vt religio conscientia esset libenter permitterent. Cognito, quod res erat magni insularum interesse, complures eo socios
tanquam

1559.

1564.

tanquam in coloniam mitti, alios
 Roma submisit LAYNES: Collegiū
 Saxari construi permisit ad annum
 Christi 1559. Quinto post anno Calari
 etiam condi coeptum, vbi regia est, &
 Proregis, aulicorumq; domicilium.
 Quatuor hodie Collegia, vnum etiā
 tirocinij domum incolæ numerant,
 quorum non pauci societati sese ag-
 gregarunt, vt prouincia pœne facta
 sit. Magnus quidem hic à socijs labor
 in excolenda siluescente vinea susce-
 ptus, sed qui vberes mox fructus ad-
 ferens, precium operæ tulit. Incredi-
 bile enim dictu, quot quantaq; vitia
 funditus sublata, lumine disciplina-
 rum, quæ, vt solet, inscientia pepere-
 rat: dum ab ignaris officiorū, quam-
 uis graue flagitium religioni minime
 ducitur. Pulsa itaq; primum, apertis
 litterarum ludis, barbaries vitiorum
 seminarium. Insulani cum libris, qui
 seculis aliquot muti tacuerant, in
 gratiam redeunt. Noua lux affulgere,
 & veluti sol exoriri, depulsa à mētis
 oculis densa caligine, videbatur. Sa-
 cerdotum ordo restitutus, vt conti-
 nenter

nenter casteque more maiorum, vi-
uerent; studio sacrarum litterarum,
officiorumq; dediti; ceteris pietatis
facem praeferrent. Philosophi mox,
& Theologi è ludis nostris prodie-
runt; ex alijs etiam Academijs, me-
dicinæ, & iurisperiti cōplures. Sub-
lata vsuræ, cōcubitus illiciti, exactæ
domo pellices, cædes, periuria inter-
dicta, quod beneficium & grato ani-
mo Sardi non inuiti agnoscunt.

*Ludouicum Consaluum in Lusitaniam
mittit LAYNES.*

CAP. VI.

Optimam esse gubernandi for-
mam, cum penes vnū res sum-
ma esset, & ad vnus, cuius ratio con-
staret, arbitrium omnia referrentur,
optimatum tamen consilio tempe-
randam sapientissimi homines iudi-
carunt. Idem in Ecclesiastica hierar-
chia verū esse sanctus, & prudens
vir iudicarat Ignatius: qui in consti-
tutionum librum retulit, optimum
factum videri Præposito societatis

E 7 gene-

generali assistere perpetuo singula-
 res, ex omnibus Prouincijs à socijs,
 non ab ipso, delectos Quatuoruiros;
 qui tanquam inspectores in commu-
 ne consulerent, quiq̃ue in laborum
 partem vocati, leuius imperādi onus
 efficerent. Solutus hac lege vixit Ig-
 natius: siue quod non nisi à morte
 Constitutiones promulgatæ, ac Pro-
 uinciarum suffragijs comprobatæ; si-
 ue quod indignum Patribus vitium,
 his finibus eius auctoritatem circum-
 scribi, vt alijs rerum gestarum ratio-
 nem redderet, qui societatis auctor,
 & princeps, omni bono de ea meri-
 tus, familiam duceret. **LA Y N I** verò,
 qui primus eas Ignatij leges magno
 sociorum commodo Præpositus pro-
 mulgarat, assistere iussu sunt socio-
 rum decretis Quatuoruiru: Hierony-
 mus Natalis, Ioānes Polancus, Chri-
 stophorus Matridius, & Ludouicus
 Consaluus de Camera. Hic cuius gra-
 tia in hūc sermonem ingressi sumus,
 domo Lusitanus, & nobilis, Ioanni
 principi Lusitaniæ Ioannis Regis III.
 filio, & Sebastiani parenti à sacris
 olim

olim cōfessionibus fuit: Regi in primis carus ob singulares animi dotes, acceptusque. Mortem interea loci Ioannes princeps, & post longo satis interuallo, Rex obiit. Is testamenti tabulis Catharinæ coniugis fidei, Sebastianum nepotem commisit, & adulto regnum hereditario iure reddere iubet; parens enim Sebastiani (quod contra oportuit) morte obita patrem Ioannem anteuerterat. Educationem in primis Rege dignam eisdem commendat: Ludouicum Consaluum, cuius antiquam fidem exploratam haberet, præceptorem morum, & disciplinarum nepoti, iubet adscisci. Resignatis iam testamenti tabulis, nihil Catharina duxit antiquius; quam ut Regis voluntatem vltimam exequeretur. Ad LAYNEM Romam litteras dedit: Regis vita functi vltimam voluntatem exponit. Obsecrare itaque Ludouicum Consaluum in Lusitaniam quamprimum mitteret. LAYNES rem in sua potestate sitā negat. Prouincialium enim sibi iussu, atque
con-

consensu assistere quatuor viros soci-
 etatis, in his & Ludouicum. Eorum
 itaque arbitrio, non suo Roma disce-
 dere posse. Ad hæc ardentius Regina:
 vltimam coniugis volūtatem, ratam
 esse oportere, religioseq; seruādam.
 Excusationes itaque quas non accipe-
 ret missas faceret. Se familiam Seba-
 stiano nepoti cōstituere nolle, donec
 Ludouicus, quod quam maturrime
 fieri cuperet, præsto Olyssipone ad-
 esset. Hic L A Y N E S iterum animi
 pendēs æstuabat, quoque se verteret
 ambigebat: illinc Ignatij decretis
 parendum & instituto; hinc Regum
 Lusitaniæ tot tantaq; extare in soci-
 etatem merita, vt iure optimo paren-
 tum loco duci debeant. Ad hæc in-
 grati animi vitium effugiendū socijs
 in dies inculcabat. Accessit ad illud
 honorificum quidem societatis mu-
 nus videri, liberorum illi regionum
 educationem ex testamento cōmen-
 dari; at laboris idem plenum fore,
 atque inuidiæ, animo longe ante pro-
 uidebat: quod, vt nunc tempora sunt,
 principum vitia, expeditiones, euen-
 ta, &

ta, & exitus, præceptoribus plerumque, vt Senecæ doctori Neronis scelera, ab aulicis temere tribuantur. Eadem & Ludouico profectiōem si salua religione posset, detrectanti, in mentem venerant: Prouinciā arduam illā quidem, sed periculosē plenum opus alex, atque calumniæ videri. LAYNES nihil tādē amplius tergiuersandum ratus, nec inani spe lactare Reginam oportere, litteris respondit, Consaluum ea lege iturum Olyssiponem, vt si prouincialibus socijs, quorum id iudicium esset, probaretur, operam in Sebastiano informando daturus hæreret; sin abiudicarent, obsequendi saltem studium iam perspectum, æqui, boni faceret. Igitur Ludouicus post kalen. Quinct. anni 1559. Roma in viam sese in Lusitaniam dedit. Olyssiponem simul saluus attigit, purgare se omni ope apud Reginam, & deprecari prouinciam, sed frustra, nitebatur; victus tandem cessit imperijs, munusque strenuè obiuit: optimum Principem optimis pietatis, & litterarum præceptis,

1559.

ceptis ad omnem honestatē imbuit. Dei verò cultum, & religionis amorem in seuit. Sed ostensus hic tantum terris Princeps. Iuuenis enim in Africana expeditione, dum Seriphē, Fezzi regē, qui alijs Mahamethus dictus, in regno retinere armis nititur, fortiter pugnās in prælio cecidit: magno sui gēti Lusitanicæ relicto desiderio. Hæc ideo retuli, vt socios honoris, & id genus munera semper defugisse, non affectasse posteritas norit.

Paulo IV. extincto LAYNEM Pontificem creare Cardin. volunt.

CAP. VII.

Profecto in Lusitaniam Confaluo eo ipso anno a. d. x v. kal. Septembr. Paulus IV. vita simul & Pontificatu decessit. LAYNES Romæ Præpositus generalis docendi munere clarus, & concionibus in ore omnibus erat, & frequens ad illum in Curia hominum concursus fiebat. Cardinalibus conclauit, vt solet, in-

clusis

elufis, cum variè effent & discrepan-
tes in Pontifice deligendo ſententiæ:
dumque in vnum conſpirare volunt,
comitiorum tempus extractum. Igi-
tur vrgente Othone Truchſio Car-
dinali Auguſtano ceteriſque gregali-
bus, ad comitia L A Y N E S tan-
quam arbiter, qui diuturnam litem
ſedens dirimeret, accitus, vadimo-
nium ſiſtendum, nihil tale ſuspica-
tus, exiſtimauit. Conuentum vix in-
greſſo, ecce tibi purpurati aliquot
Patres, ſumma auctoritate præditi,
qui prudētiam hominis, pietatem-
que cum ſingulari doctrina coniun-
ctam pridem perſpectam haberent,
grege factò, capita conferunt, &
de Pontifice creando L A Y N E, nec
opinante (licet Cardinalium colle-
gio non eſſet adſcriptus) raro, & in-
uſitato exemplo, deliberant. Subo-
luit ſtatim quod res erat L A Y N I,
quicquid molirentur Patres. Miſſio-
nem itaque ardentè flagitat, vrgere
ſocietatis negotia, quæ prolata-
ri diutius noller. Extemplo ita-
que, quaſi periculum malumque
impen-

impenderet effugit, tanto profecto studio, quāto ambitiosi mortales honores ambire consueuerunt. Fuga dilapso illo, in eadem nihilominus sententia perdurat senatus, nunciatumque absenti est, Cardinales duodecim principes, qui Ecclesiæ Catholice mores ad pristinā illam seueramque disciplinam reuocari exoptarēt, magna consensione de eo Pontifice creando suffragia tulisse. Idem cum post illa Franciscus Varegas, iureconsultus egregius, qui tū Philippi I. Regis Catholici legatione fungebatur, LAYNI renunciaret, ea verborum grauitate elusit, vt vel sermone iplo honorum contemptum, animiq; demissionem, testaretur. Nominare possum qui id præsentis audierint: quin & Cardinalis ipse Augustanus dum LAYNE post vita functo iusta pro veteri necessitudine Augustæ Vindelicorum more maiorum persoluit funebri laudatione idem sanctè confirmauit, ad summum sacerdotium duodecim Cardinales suffragia, se auctore tulisse: sed fuga dilapsam, se

sele
ful
Car
giff
tati
æte
Ille
file
qua

P
Chr
tim
na
exe
soci
nam
Cat
lan
tyra
ani
pot

sele

sele velut tempestati, & naufragio subduxisse. At quid mirum? nam & Cardinalitium galerum antea defugisse retulimus: qui nimirum dignitatis gradus, vt minor est, ita salutis æternæ minore periculo geri potest. Ille verò, qua erat modestia, partim silentio rem perpetuo pressit, partim quasi ludus fuisset, eleuare solebat.

Missiones & Collegia instituta, in his & Romanum.

CAP. VIII.

PAuli Quarti Pontificatum, Pius item Quartus excepit, anno post Christum natum, 1560. qui & ipse optime erga societatem animatus, bona ductus existimatione, missiones ex eo corpore instituere cœpit. Bini socij in Hiberniam, Britannix vicinam iussi proficiscuntur: qui pios & Catholicæ religionis amantes insulanos à Britaniæ Reginx armis atque tyrannide oppressos confirmarent: animosque explorarent, quosnam potissimum creari Episcopos è republica

1560

blica esset: denique de omni statu Pontificem certiozem facerent. Bini item in Cypri insulam missi Nicosiam metropolim ingrediuntur, Archiepiscopi precibus vocati: quod Collegium socijs, suorum commodo ædificare vellet. Lustravit vna cum Archiepiscopo diocesim sacerdos. noster Emmanuel Gomefius, Montis maioris cognomento. Hic assidue concionari Italice, aurefque ritè confitentibus dare, ceteraque societatis officia diligenter exequi; frustra tamen, nullo aut perexiguo laboris fructu, præfractis iam insulanorum animis. Quo factum vt decimo post anno, iusta Dei vindicta à Turcarum tyranno expugnati in hostium potestatem venerint. Ad Epidaurios totidem missi, Italus vnus, & aliter item Hispanus. Quæ ciuitas emporio clara, & nauigandi arte hodie nobilis, Ragusa vulgò appellatur. Doctrinæ verò celestis indigere videbatur, quod Turcis finitima vectigal pendat. Socios libenter incolæ acceperunt, & humaniter,

1570.

niter, vt sunt morum facilitate singulari. Igitur in tanto animorum lucro non frustra suscepta profectio est. De missionibus adhuc egimus: nunc Collegia recensenda.

1560.

Nouocomense, in Cispalinæ Italorum Gallia oppido situm, hoc ipso anno 60. inchoatum, sumptus suppeditantibus Odoascalcis principibus in ea vrbe viris. In Etrusca prouincia, quæ hodie Romana, iacta Collegij Maceratenfis fundamenta, ex ærario reipublic. incolis exemplo Patrum excitatis, qui Lauretano proximo Collegio digressi, ad vineam illam colendam accesserant, agrumq; omnem Picenû omnibus officiorum societatis generibus famaq; complebant. Eandem & in Germania mentem per id tempus DEVS Treuerensi dedit Archiepiscopo, vni è septemuiris Cæsaris creandi Electoribus. Socios enim Roma euocandos curauit, qui impios hæreticorum conatus res Christianorum publicas euertendi, ociumque & pacem turbandi studium, pietate ac litteris infringent.

rent. Igitur Academiam, veterem quidem illam, sed temporum vicio infrequentem, & ad paucos redactam, societati attribuit vniuersam: ut sopitam pridem, ac pæne depositam literarum pietatisque disciplinam reuocarent; rudes ad hæc docerent fidei Christianæ summam, & populos frequenti sacramentorum Poenitentia, & Eucharistiæ vsu, ad pristinam fidei decus excitarent. Non fefellit Præsulem spes: vberes enim, & opinione maiores animorum fructus, iam tum socij colligere cœperunt, & in dies referunt. Eo ipso anno in Lusitania cœpit Collegium Portuense: à quo portu Portugaliæ nunc nominari Lusitaniæ nomine mutato, memoriae proditum. Bracarense item Barptolemæus, martyrum cognomento, è familia D. Dominici sanctitatis opinione clarus atque doctrinæ, suorum ære extruxit. Brigantinum quoque à Theodosio Brigantiæ Duce ædificari, partim suorum commodo, partim societatis studio, cœptum. In Orientis Indiam hoc anno profecti socij duo

cij duo Andreas Consaluus Methymnensis, & Alphonsus Lopez Nauarus. In itinere illud ad æternitatem memorabile pietatis exemplum editum. Nauis qua vecti socij, sexcentis quinquaginta pass. millib^o à Goa, in vada & breuia impingens, fracta dissiliit. Vectores pœne trecenti exscensione facta in arenam desiliunt. Pauci scaphis salutem quæsierunt, vocatis etiam socijs, & loco dato, vt si salui esse vellent vna Goam peteret. At reliquorum clamor & fletus est subsecutus, deserere se queritantium. Indignum itaque socijs visum, caritatis leges violare, & naufragos prope diem morituros deserere: quare vitam mortalem tot tantorumque animorum saluti post habendam censuerunt. Morientibus reliquis, opem quoad eius fieri potuit, consolatione Christiana, & pane nautico parce distributo, tulerunt. Postremò & ipsi extincti inedia perierunt. Relatum id à fide dignis, qui tabulis nauis colligatis Goam tandem salui dilati sunt.

F

Romano

Romano etiam Collegio, vnde reliqua omnia propagata esse constat, quod ceterarum Europæ nationum seminarium est, area, & solū datum, liberalitate matronæ nobilis victoria Tolfix, Camilli olim Vrsini Marchionis Guardia coniugis. Hæc patri Pauli IV. Pontif. max. consilio & ope, ædium plurimarū insulam aere coemptam, virginū Deo sacratarum coenobio destinarat. Mutata post voluntate, maius Ecclesiæ commodum spectans, nec opinantibus socijs, Collegio extruendo, sponte donauit suadente, & consilio iuuante Pio IV. qui suæ erga societatem voluntatis, primis pontificatus annis hanc dare cepit testificationē; vt domiciliū nobis Romæ æterna in vrbe terrarumque regina assignaretur. Nec illo beneuolentiæ genere contentus, ad Catholicum quoque Hispaniarū Regem Philippum, datis disertè literis, quæ in manibus sunt, Collegium socijsq; de meliori nota commendauit. Officia conatusq; nostrorū, quæ pontificia sedes pridem comprobasset, eidem lau-

dat, & utilitates p̄dicat. Rogare itaq; comiter illos in regno cōplectatur, quaq; pietate ceteras piorum hominū familias soleret Rex verè Catholicus, eadem societatem foueret. Id è re sua fore, orbisq; adeo christiani permagni interesse. Morem gessit Rex pius, & qua re cumq; potuit, iuuit perbenigne.

Gonsalui Silueira apud Indos martyrium. CAP. IX.

INeunte anno 1560. Gonsaluus Silueira Lusitanus, Comitis Sorrelle filius. Goa soluens, ad regna penetrauit Inambaium, & Manomotapam, non procul à Bonæspei promontorio, Sofalam inter, & Mozambicum sita, vt Euāgelij lucem barbaris Gentibus inferret. Trucidatus tandem crudeliter iussu Regis Manomotapæ, quem fide Christiana imbutum, sacro Baptismatis lauacro, tinxerat. Rem ex Indiarum litteris societatis sic gestam accepimus. Vt primum Inambaium Aethiopiæ urbem attigit Gonsaluus, vsq; eo ex oculis laborare

1560.

*lib. 2. epist.**4. Maffcio**interp. &**li. 16. hist.**Indic. vbi**Silueria**nominatur*

F 2 cœpiti

cœpit, vt propius factum sit nihil,
 quam fato ibi concederet. Recrea-
 tus tamen à morbo ad urbem regiam
 Tongen iter intendit. Ibi Regem vna
 cum vxore, sorore, liberis, cognatis,
 regniq; proceribus, populo denique,
 intra paucos dies magna omniũ gra-
 tulatione, atque lætitia, sacro fonte
 iustravit. Rex Constantini, Regina
 Catharinæ, soror Elisabethæ nomen
 adsumpsit. Post ad Senam nauibus de-
 latus, vicũ sane frequẽtem, inde Ma-
 nomotapam urbem regiã adijt. Rex
 confestim cum muneribus, qui inui-
 ferent, misit, auri p̄dere ingenti, bo-
 busq; permultis, vt Gentis mos est, &
 famulatu ad ministeria quotidiana:
 quippe de Lasitanis, q̄ ibi negotiaban-
 tur, iam ante cognouerat, Gõsaluum
 non modo vitæ sanctitate, sed etiam
 generis claritate, ac nominis impri-
 mis esse conspicuum. Gõsaluus gra-
 tijs actis muneribusq; repudiatis, per
 interpretem Antonium Chaiadũ Lu-
 sitanum, Regem cogniturum respon-
 dit, quod genus auri, quas uẽ diuitiarum
 quæsitũ venisset. Obstupuit ea animi
 magni

ma
 se
 one
 nen
 pen
 troc
 sibi
 obt
 bou
 min
 aufe
 Reg
 sus a
 cesse
 qua
 go in
 bus.
 Virg
 Regi
 mag
 figier
 poter
 rator
 nem
 locar
 dam

magnitudine Rex, venientemque ad se, tanta gratulatione, & significati-
 one honoris excipit, quanta nemi-
 nem unquam antea. Nam & in ipsa
 penetralia, quo nulli est aditus, in-
 troduxit; & assidente matre assidere
 sibi iussit. Eidemque iterum munera
 obtulit, quantum auri, prædiorum,
 boum denique; vellet, quos incolæ non
 minoris, quam aurum ipsum æstimat,
 auferret. Cùm nihil se præter ipsum
 Regem respondisset optare, conuer-
 sus ad interpretem Rex: *Profectò ne-
 cesse est, inquit, qui nihil horum accipiat,
 quæ à ceteris tantopere adamantur, lon-
 go interuallo à reliquis distare mortali-
 bus.* Tum Gonsalvus tabulam Mariæ
 Virginis depictam, quæ veste latebat
 Regi donat. Cuius desiderium quo
 magis exacuat, præfatur illam esse ef-
 figiem matris Dei, cuius in ditione, ac
 potestate sint omnes Reges, & Impe-
 ratores orbis terrarum. Rex imagi-
 nem veneratus, in regio cubiculo col-
 locat, ibidemque quasi facellum quod-
 dam precandi causa peristromatis

pretiosis exornat. Narrant qui inde
venere Lusitani, noctibus deinceps
circiter quinque, reginam coeli, ea ipsa
specie, quam tabula ostenderet, diuinam
circūfusam luce, suauisq; splendore
fulgentem, augustissimo simul,
ac iucundissimo aspectu, dormitanti
Regi astitisse. Gonsaluum itaque ar-
cessit, ait se mirum in modum angere,
quod sermonem reginæ eius, quæ se-
cum singulis noctibus loqueretur, non
intelligeret. Cui Gonsalvus eam esse
linguam diuinam dixit, quam nemo
nosset, nisi qui sacrosanctis eius regi-
næ filij legibus pareret, quippe qui
Deus esset, generisq; totius humani
redemptor. Bidui deinde spatio in-
teriecto Rex per Antonium Caiadum
Gonsaluo apertè renunciat, certū esse
sibi, matriq; Christiana sacra suscipere,
proinde ad se baptizandum quam-
primū veniret. Gonsaluo tamen dies
aliquot supersedere satius visum, dū
Rex Christianæ fidei præceptis ac rudi-
mentis imbuitur: quibus cum satis
iam operam dedisse videretur, quin-
to circiter, & vigesimo post aduen-
tura

tum die, Gonsalvus Regem simul & matrem non sine solempni pompa & gratulatione baptizat. Regi Sebastiani; Matri, Mariæ nomen est inditum. Eo ipso die Rex Gonsaluo, quoniam aurū respueret, boues centū donauit. Ille ad Caiadū misit, vt in frustra dissecti distribuerētur in pauperes. Regem imitati trecēti ferme è regni pceribus Christo pariter sese addixere. Gonsalvus hic nullū genus carnis omnino gustauit, cocto dūtaxat milio quodā exiguo, herbisq; & syluestribus victitans pomis. Iamque spectata vitæ, morumq; sanctimonia, studioq; salutis humanæ, tantū sibi summorū, infimorumq; beneuolentiā conciliauerat, tantosq; in omniū animis effecerat motus, vt in Christianā religionem vniuersa multitudo videretur incūbere: cū à Mahometanis quatuor proceribus, & callidis viris, & apud Regē gratiosis, Gonsaluo paratur infidiæ. Ij Regi partim coram ipsi, partim per idoneū internuncium valde sibi dolere demonstrāt, quod tantum in capitis, regniq; discrimen vltro se ipse

se ipse demiserit. Gonsaluum, cui tantū fidei, & honoris habeat, missū Proregis Indiæ, terræque Sofalæ regulorum ad explorandum Regis statum, sollicitandumque ad defectiōnem popularium animos aduenisse; vt motibus excitatis ipsi deinde infesto exercitu subsequuti Regem opprimerent. Addunt insuper fabulosa portenta; Gonsaluum magum esse terribissimum omnium & sagacissimum; varia veneficia ac medicamēta secum attulisse ad incolarum animos occupandos, Regemque mactandum. Quicumque caput suū aqua perfundi paterentur conceptis præsertim verbis confestim volentes, nolentes in eius potestatem venire. Id ipsum alibi contigisse: proinde videret etiam atque etiam Rex, quo progrediretur, cui se suaque crederet. Si Gonsaluum abire permittat incolumem, fore vt ciues mutuis inter se cædibus amentes atque lymphati miserandū in modū grassentur atque concurrant. Hisce alijsque mendacijs onerato Regi, adolescenti præsertim, ac matri, facile persuasum est, vt

est, vt Gonsaluum primo quoq; tem-
 pore interficiendum curarent. Nec-
 dum ea cōsilia eruperant, clādestinis
 agitata colloquijs, cum ad Antonium
 Caiadum Gonsaluus: *Haud ignaro,*
 inquit, *mibi, nec imperato mors instat*
ab Rege. Caiado autē ita incredibilis
 visa res; vt subridēs prorsus negaret.
 Iamq; dies aduenerat necis, vel vitæ
 potius: qui dies natalis erat D. Susan-
 næ virginis martyrisq;ue, a. d. 3. Eidus
 Sextilis anni 1561. Gonsaluus ab Anto-
 nio magnopere petit, vt Lusitanos
 duos, tresūe continuo ad se accersat:
Confessionem, inquit, illorum, tuamque fi-
mul excipere, sacraque Eucharistia hodierno
die reficere vos omnino constitui: nec enim
postea potero. Facta re diuina, factis-
 que eodem die Christianis circiter
 quinquaginta, vestem ad corporis
 cultum, rosaria ad precandum diui-
 sit. Mira vultus hilaritate, animi-
 que trāquillitate animabat Lusitanos
 inscios quid ille conditū haberet in
 animo. Ijsdem sacrorum apparatus
 dat in ædes Antonij deferēdum. Ipse
 linteatus cum effigie Christi ad cru-

1561.

F s cem

cem affixi, domi remansit. Post Caia-
do; *Antoni*, inquit, *paratior profecto ad mor-*
tem obeundam ego sum, quam ipsimet inimiti
ad inferendam. Regi autem, & matri libenter
ignosco. Mahometanorum quippe artificijs, ac
dolis inducti sunt. Martyriū scilicet pri-
dem exoptarat, dum Bracaræ versa-
retur, datis ad Godinū societatis sa-
cerdotem litteris, cupere pro Christi
nomine multa acerba perpeti, crucis
etiā mortē oppetere, testatus. Gōsal-
uus cum secus diuersor. ū in area ad
multam noctē, quasi è corporis custo-
dia exire gestiēti mora omnis longa
videretur, ita citatis gressibus ambu-
lasset, oculis semper intētis in coelū,
manib⁹ modo sublatis ad sidera, mo-
do crucis in figurā extensis, ducens ex
intimo corde suspiria, suū deniq; tu-
guriū subijt, fufisq; precibus coram
Christi signo, quod vnū solatium illi
supererat, in arundineū stratū decum-
bit, & in somnū incidit iustorū. Id ex
insidijs conspicati fatellites octo cir-
citer illico irrumpunt. Acceptū pe-
dibus, & brachijs, humo tollunt qua-
tuor: duo collo iniiciunt finem: quo
utrinque adducto, Gonsaluus expref-

san

sam ex ore, naribusq; magnā sanguinis copiā effudit, & spiritū simul Domino reddidit. Tum verò Christi simulacro sacri legis manibus cōminuto, defuncti corpus recte ligatū, attractumq; interfectores in præterfluentem Monsengessē deiciūt: ne videlicet quod Mahometani confixerāt, cadauer ipsum tam malefici hominis sub dio relictum veneni sui tabe cūctos inficeret. Hunc habuit exitū pia Gonsalui legatio: quo sublato, Rex eadem sæuitia percitus, Christianos pariter quinquaginta, quos ille extremo die suo pepererat, magistri donis exutos iubet occidi. Id simulatq; cognitū est, regni p̄ceres, quos encofes vocāt, rei atrocitate p̄territi, consensu adeunt Regem, & *Si hominibus, inquit, hisce mors idcirco debetur, quod aquam infundi capitibus suis à Gonsaluo permiserint, eadē & omniū nostrum, & verò tua quoq; caussa, Rex, est: omnibus vno, eodemq; leto occumbendū.* Qua denunciatione repressus Regis furor cū aliquātulū residisset, eū biduo post Lusitani quoq; cōueniunt: docēt, q̄ graui scelere

scelere sese obligauerit: Terrores in-
super addunt, non Deū modo indignā
innocentissimi sacerdotis necē debi-
tis pœnis, sed etiā homines ipsos, no-
bilissimi viri bello atque armis vltu-
ros. Ad ea Rex diligēter excusare se-
se culpam in suos, impulsoresque
reijcere: magnū perpetrati facinoris
dolorem ostendere. Deniq; vt factis
verba consentiāt, è quatuor consilia-
rijs duos confestim interficit: nam re-
liqui duo, rem odorati, maturè diffu-
gerāt; sed Dei nequaquam manus ef-
fugere potuisse existimandum.

Missio Alexandrina sociorum.

CAP. X.

Alteram in Aegyptū missionem
instituit L A Y N E S auspicijs
1561. Pij IV. anno 1561. re tamē infecta per-
uicacia gētis. Alexandrin^o Patriarcha
cum Cophris, sic enim sacerdotes ap-
pellant, Romam cum litteris Syrum
origine, cui Abrahamo nomen, legat.
Optare se cum sacrorum summo an-
tistite Paulo IV. tandem in gratiā re-
dire, quē iā agnosceret Ecclesiæ caput
esse: rogare itaq; doctores mitteret,
qui

qui dogmata fidei à quibus gens illa schismate adducta pridem desciuerat enuclearent, ad concordiamq; reuocarent. Ducere Pontifex id negociũ, diem è die ducendo, quod fraudulẽta nationi, toties fide violata, fidentum minus existimaret. Quartus iam annus abierat cum & mors Paulum oppressit, & Alexandrinũ negotium diremit. Pio mox suffecto, ecce tibi nouæ Alexandria litteræ: vrgent, rogant, efflagitant: Pontifex quo erat propagandæ Ecclesiæ studio (plures enim aberrantes oues Pastor in viam reducere cupiebat) censuit doctores eo rudiũ, & imperitorũ hominum, qui Turcis vectigales essent, mittendos. Igitur LAYNI in mãdatis dat, è corpore societatis, quos maxime ad rem idoneos arbitraretur, deligeret; qui & linguarum peritia, & sacrarũ litterarum cognitione ceteris præstarent, vt gentibus illis errores eripiant, expiatosque Romanæ Ecclesiæ legitime restituant. Electus ad eam expeditio- nem Christophorus Rodoricus do- mo Hispanus, singulari, & prudẽtia & doctrina

doctrina, Ioannes Baptista quoq; Ele-
 cenus, pius in primis, & oræ illius, &
 Arabicæ linguæ gnarus, vsuq; rerum
 pollens. His se alter Hispanus vltro
 comitem sacerdotibus dedit. Itaque
 postridie Cal. Quinctiles in viam se
 cum Abrahamo Syro dant, Alexan-
 driam versus, vt de his quæ per lite-
 ras Patriarcha Apostolicam sedem
 rogarat præsentibus agerent: dignum
 item Patriarchæ pallium sacrû Pon-
 tificis munere, offerrent, qui & Le-
 gatum Syrum Roma cum donis ho-
 norifice dimiserat, quo fide summa
 suorum ciuium salutem, concor-
 diamque Ecclesiarum promoueret.
 Multa sane focij terra, marique a-
 spera atque acerba perpessi, Mau-
 ros inter, Iudæos, transfugas, & hæ-
 reticos summo capitis, libertatisque
 discrimine iactati. Verum saluti ani-
 morum consulentes, corporis vale-
 tudinem negligunt: tandem tamen
 Deo bene iuuante, aduersa constan-
 ter tolerantes superant. Alexandriam
 delati mox Cayrum, sic enim à na-
 uigantibus hodie Europæis appel-

latur

latur vrbs, quæ olim Memphis Aegypti veteribus dicta. Ultra hanc di-
 rû aliquot itinere Patriarchâ in ere-
 mo S. Antonij repertum salutant: lit-
 teras à Pontifice Pio muneraq; offe-
 runt: cum ecce tibi, incertum an mu-
 tata in deterius sententia, siue, vt affir-
 mabat, quod nihil tale per legatû po-
 stulasset, res corrupta lôge aliter ce-
 cidit. Nunquã enim impetrari ab illo
 potuit vt errores, palinodia adhibi-
 ta, abiuraret, cum Ecclesia Romana in
 gratiam rediret, summumq; Pontificẽ
 Christianæ Ecclesiæ caput agnosce-
 ret. Disputatû in vtramq; partẽ acriter.
 Sacerdos ostendit orientis Oecu-
 menica Concilia, Græcosq; adeo Pa-
 tres ad vnũ omnes à nobis stare, illũ
 causa cadere, & damnari schismata.
 Errorum itaq; cõuictus ad artes con-
 fugit, partim obmutescẽs, partim de-
 fugiẽs. Igitur nihil ab imperito homi-
 ne, & pertinaci, vt gentis est mos, ex-
 torqueri, errorue eripi potuit. Fidem
 itaque habere recusauit socijs, durus
 homo, qui salutis gentis illius quæ-
 rendæ gratia, tam longinquum iter
 summo

summo

summo vitæ discrimine obiissent. Quamuis autem societatis ea missio Patriarchæ, extra munera, quæ auare retinuit, commodi nihil attulerit, salutaris tamen socijs, & incolis extitit: illis quidem, quod laborem susceptum, re infecta, ratum Deus habuerit: His vero, quod per confessionem plerique Christiani rite expiati, quod rarius in Aegypto accidit, Eucharistię mysterijs expleti vitam reducto cursu mutarint in melius. Sacerdotes item aliquot Græci Romanæ sedis auctoritatem legitime confessi socios admirabantur, nihil illos, dum confitentibus aures darent, accipere aut velle, aut posse: contra atque illi, cum pro rata confessi delicti parte mercedem exigere solerent.

Collegijs iterum societas aucta & Prouincijs.

CAP. XI.

TIronum societatis tam frequens numerus erat, vt ad annũ hunc millesimum quingentesimum, & sexagesimum primum Collegia plura fuerint

1561.

fuerint instruenda, atque adeo Pro-
 uinciæ diuidendæ. In Germania Mo-
 guntiacense institutū sumptibus Ar-
 chiepiscopi vniū ē septemuiris Im-
 perij, qui Academiam, collapsaq; pri-
 dem sacrarum literarum studia socijs
 mandauit ad profligandas recentes,
 ac deprauatas Hæreticorum opinio-
 nes, iuuentutem quoque optimis &
 moribus, & sententijs imbui optimus
 Antistes iussit. Neapolitano in regno
 Nolæ institutum socijs tironib Col-
 legium à nobili eius oppidi domina
 coempto aere suo Comitum Nola-
 norum palatio. In Hispania Conchē-
 se octauo quidem ante cœptum anno
 (Paucos enim socios auitos educabāt
 Alphonsus Ramires, & Petrus Putea-
 nus, Ecclesię illius canonici) Formam
 tamen Collegij hoc anno primum ac-
 cepit, Hieronymi Natalis, cui Hispa-
 nam sociorum Prouinciã L A Y N E S
 commiserat, auctoritate: exadifican-
 te, sumptusq; suppeditate Petro Mar-
 quina: quo vita functo, cognatus Lu-
 pius Marquina, vt bonorum sic & sin-
 gularis erga societatem beneuolen-
 tiæ

1553.

tiæ hæres annuis auxit redditibus. Vil-
 laregij item domini, qui vicus Fontis
 cognomen inuenit, Ioannes Paciecus
 Siluius, & Hieronyma Mendoza con-
 iuges socijs agros attribuunt, alendis
 tironibus. Eam in sequenti anno do-
 nationem idem Natalis ratâ habuit.
 Templum mox, ædesque adiecere.
 Par etiam beneficentia nobilium vir-
 ginum fuit, Ioannæ Sunigæ, sororia
 Hieronymæ: Petronillæ item, & Io-
 annæ Castellæ sororum. Hic tiro-
 cinium Prouinciales socij bene po-
 nunt, vt pietatis æsceticis abunde ex-
 ercitati è tenebris atque vmbra, in
 lucem solemque studiorum officio-
 rumque prodire tandem audeant.
 Madritanum Collegium per idem
 tempus inchoatum, quod eo Pincia
 Vaccæorum domicilium Philippus
 Rex verè Catholicus, regiamque tra-
 duxisset. Igitur è rep. visum socios
 aulicis quoque, & variarum natio-
 num inquilinis, quâ confitendo, quâ
 concionando, operam pie nauare.
 Arcam itaque magno ære coemit, in
 qua hodie Collegium visitur, matre-
 na pia

na pia iuxta ac nobilis, quæ Philippum olim puerum educarat Leonora Mascarenias. At non defuere (vt in piarum originibus rerum) æmuli, qui & situm nobis inuiderent, & ludum erudiendæ inuentutis, aperiri gratuito vetarent : quæ res tamen per se, vt honestissima, sic & rebus pernecessaria communibus iudicatur. Tempus vero, eiusque filia veritas, rupis instar, ictus aduersariorum tandem retudit, atque infregit. Sedes Villimarenfis in suburbio pœne Burgensi, hoc ipso tempore accepta est referenda docto viro, beneque de societate merito Benedicto Vgucioni Florentino patre nato, Burgensis Ecclesiæ Canonico, Collegiorum numero creuerat & Prouinciarum administrandarum labor, vt ab vno obiri commode non possent. Laborem itaque minuere, Prouinciasque diuidere L A Y N E S constituit. Igitur ex utroque Castellæ regno duæ item sociorum Prouinciæ factæ. Castellæ, vt vocant, veteri idem Natalis (qui

L A Y-

LAYNIS auctoritate lustrare in Hispania sociorū Collegia iussus erat) Præfectum dedit Ioannem Valdezanum: Toletanæ vero Prouinciæ Ioannem Suares præfecit. Antonio Araozio, qui vtramque ad illud tempus Prouinciã moderatus erat Hispaniarum cõmissa est Prouincia vniuersa, Francisco enim Borgiæ succenturiatus, qui Romam à Pio IV. Pont. Max. euocatus discesserat, administravit.

Magistratu sese abdicare nititur

LAYNES.

CAP. XII.

1558.

Triennium iã abierat cum LAYNES priuatæ vitæ, qua erat animi demissione amantior, se cogitat abdicare. Cõuentu enim sociorum anno 1558. habito quo Præpositus omnium suffragijs renunciatus erat, deliberandum Pontifex Paulus IV. censuerat, viderēt etiam atque etiam Patres vtrum è re societatis publica magis videretur, Præpositi ne generalis perpetuum esse munus, an aliquot annorum curriculo circumscribi, alterumque continuo subrogari.

Misso

Misso itaq; Petro Pacienco Cardinali Hispano, & animum tandem inclinare significat, vt bona cum venia sua ex Ignatij decreto perpetuum illud munus esset. Sic creatus LAYNES est. Dubitauit denuo Pontifex, coetuq; sociorum iterum coacto, req; in controuersiam vocata, & precibus assiduis, sacrifq; Deo commendata, in eam omnes sententiam summa animorum consensione veniunt, atque subscribunt ad vnum omnes LAYNE excepto (ne retinere magistratum vellet, Praepositus cum esset, videretur) Ignatij decretum de perpetuo Praepositi generalis magistratu retinendum videri: oblato etiam hac de re Pontifici libello, quo rationum hae fere momenta collegerant: hanc Deum mentem Ignatio in legibus ferendis dedisse, tale vt decretum faceret de perpetuo illo summoq; magistratu, idq; incredibili consensu Patrum qui frequentes ea de re consultarant, Idem iure consultis visum, idem religiosarum familiarum auctoribus placuisse: idem a sapientissimis philosophis tutissi-

tutissimum gubernandi genus iudicari. Constantem firmamq; eam reip. administrandæ formã esse, cum ad vnum omnia referrentur, & vni ratio rerum gestarum perpetuo constaret. Reges ad hæc, & Principes, hæreditario etiam iure, non arbitrario melius imperare. Episcopos quoq; & id genus dignitates nõ nisi morte obita honores deponere. Quin & Pontificis summã dignitatẽ perpetuam rectius geri. Ad hæc cõmodum id societati fore vt omnes melius noscat, rerumq; vsu, & experimentis auctoritateq; polleat. Seuerius quoq; disciplinã seruari posse perpetuo vnius magistratu. Fore item vt à societate profligentur ciuitatum omniũ pestes, ambitio, prestandi studiũ in candidatis, factiones deniq; ac seditiones. De hinc sumptus, labores, & pericula itinerũ, si perpetua nõ annua sit dignitas, societati minuentur. Perstitit tamen Pontifex in sententia, & vocis oraculo promissit placere sibi, vt tertio quoq; anno comitia socij delegendo Præposito generali haberent: & si ita videretur com

tur communi omnium consensione
 retinere magistratum, non abdicare,
 iuberetur. Paul^o insequētis anni mēse
 sextili exeunte discessit è vita. Dubi-
 tatū itaq; valeret ne voce tantum ne-
 gotium hoc socijs datum, vt triennio
 quoq; conuentū agerent. Respondent
 iuris bene periti, & Cardinalium do-
 ctissimi, quādo Pontificis responsum
 tabulis non esset, aut diplomate con-
 signatū, nullum adferre præiudiciū:
 valere interim Ignatij de perpetua
 cōmunis societatis Præpositi digni-
 tate Decretum, ceterasq; leges cōsti-
 tutas, & promulgatas, quod tabulis
 consignatæ essent, & à Pontificibus,
 imo & ab ipso Paulo subscribendo
 confirmatæ circumferrentur. LAY-
 NES nihilominus, religione tactus,
 omnino abdicare se magistratu, & ad
 conuentum ea de causa Prouinciales
 socios aggr. gare constituit. Re ita-
 que ad sacerdotem, qui aures rite
 confitenti dabat, mature delata, ve-
 tat ille, ne quid noui tentaret, in-
 scijs, qui assisterēt Patribus, & quorū
 arbitrio recte adhuc societatem mode-
 raretur.

raretur. Hi similiter consulti magno
 dissuadent opere, ne societatem no-
 uarum rerum studio turbaret. Ima-
 tij Decretum de magistratu illo sum-
 mo non deponendo, religiose ser-
 uandum, cum illius auctoritate, tum
 quod vna cum cæteris legibus Ponti-
 fices pridem citra exceptionem con-
 firmassent. Ad conuentum vocare so-
 cios, non, nisi urgente necessitate per
 leges licere: sumptibus enim non ne-
 cessarijs prouincias minime esse on-
 randas. Ad hæc patefactum in fene-
 stram alijs, qui post sequerentur, vt
 idem auderent. Quotus enim quisq[ue]
 vitæ innocentia præditus non præfe-
 rat magistratui vitam priuatam, & o-
 ciosam. Ne his quidem sententijs Tu-
 reconultorum Patrumque iudicio,
 LA Y N E S acquieuit, sed singulari
 animi demissione, se ipse ad vnguem
 explorans, indignum se ratus, nec fa-
 tis idoneum qui clauum teneret, alte-
 rum cui administrandæ societatis mu-
 nus traderet, dari optabat. Quamob-
 rem ad vniuersum tandem societatis
 corpus referre votû placuit. Ad Pro-
 uinciale

uinciales itaque Europæ, & Professos sacerdotes literas dedit: triennium iam effluxisse, & diem celsisse: rogare aliū indigno sibi sufficiant, munusq; regendæ societatis vniuersæ, alteri tradant. Rationes etiam causasq; candidè subiecit. Respondent vno ore omnes, pergeret porro rectum clauum tenere: onusq; ne detrectaret: interesse enim societati videri. At stimula- bat hominem Pauli I v. vox, donec Assistentes Pium I v. supplices ro- gant, vellet iuberetq; LAYNEM Præpositi societatis munus bono pu- blico nō detrectare. Religione vero qua obstrictus Pauli Pont. verbis te- neretur, liberaret, scrupulumq; exi- meret. Ille vero ac libēter: irritumq; dictum interpretatur: Ignatij decre- tum de perpetuo Præpositi generalis magistratu factum tectum seruari vi- uæ vocis oraculo iubet, fidem tunc appellauit, & testimonium præsentis Hippolyti Cardinalis Ferrariensis & Apostolicæ sedis legati. Huic vni au- ctoritati cedēs LAYNES, moderare societatem perrexit.

G DE

I A C O B I
L A Y N I S

Societatis IESV Præpositi Ge-
neralis ab Ignatio Pro-
ximi.

LIBER TERTIVS.

In Galliam à Pio mittitur

LAYNES.

CAP. I.

Hegatum ea tempe-
state Pius I V. in
Galliã mittere cõ-
stituit Hippolytum
Cardinalem Ferrar-
riensem, qui ob sin-
gularem prudẽtiam, natalium splen-
dorem, & Gallicæ in Italia gentis pa-
trocinium, Carolo regi eius nominis
nono. Matriq̃ue Catharinæ Medicæ,
iuxta carus, acceptusq̃; erat, quo na-
tum istic bellum intestinum, & Cal-
uinianæ laxis incendium initio pius
parens pro virili restingueret. Co-
mitem

1561.

I mitem Cardinali qui Hæreticorum calumnias, cum res daret refelleret LAYNEM Theologum egregiū addidit. Roma digrediuntur Cal. circiter Quinct anni 1561 licet cœli æstus, annique hora à profectioe deterre- re quietemq; flagitare videretur. LAYNES, ad hoc quod cœlestium flagraret amore, in Italiæ oppidis qua iter haberet frequenter concionabatur, eo labore, itinerumq; & æstus incommodis Ferrariæ grauem in morbum ad medicorum desperationem incidit. Mox DEO bene iuuante, confirmata statim valetudine, Galliam cum Hippolyto saluus incolumisq; ingreditur. Regina tū, Caroli Regis, cuius tutelam gerebat, auspicijs, ad conuentum Proceres Gallix Pofsia- cum, non procul à Diui Germani vocat, vt de pace positis armis civilibus, deq; religione maiorum, illic retinenda agerēt. Venire eodem (quis credat) nobilium quorundam factio- ne, atque præsidio è Gebennicis ausi Theodorus Beza Gallus, & Petrus Martyr Italus, ceteriq; pestilentis ca-

thedræ ministri, quod quidem de re-
 ligione colloquium Pofsiacense, post
 hominum memoriam perniciosissi-
 mum, vt iam tum LAYNES animo
 prouifum prædixit. Seminarium ex-
 titiffe feditionum bellorumq; ciui-
 lium, & Sectarum quæ ad hanc diem,
 difseminatæ, regnum cætera florētif-
 simū, & pietate olim Christiana, cla-
 rissimum, tantum non funditus euer-
 terunt; prudentes homines obserua-
 runt. Magnum sane LAYNI pijsque
 omnibus is conuentus dolorem attu-
 lit, vt temperare sibi non potuerit,
 quin bona reginæ venia, animi sen-
 sum atque mœrorem, habita hac
 Italico sermone vehementi atque
 diferta oratione, publice testaretur,
*si ea duntaxat serenissima Regina, hoc
 conuentu agerentur, quæ Gallici regni
 propria, ad reliquos nihil attineret, &
 ad Reip. regniq; administrationem tan-
 tum spectarent, silentium equidem mihi
 libens indixissem. Platonis consilium se-
 cutus. Quo exterum ac peregrinum ho-
 minem in aliena Rep. vetat esse curio-
 sum.*

sum. Neq; Hispanus de Gallicis rebus iudicare auderem, in tanta Principum, & Episcoporum, doctissimorumq; hominum quos huc confluxisse video, corona, nisi enim ineptus atq; imprudens rerum haberi vellem. Verum enimvero cum in praesens videam, de religione maiorum ac fide (qua vna omnium gentium est, & Catholica, & Romana, ideoque ad omnes orbis terrarum incolas, & Regna ex aequo pertinet) de communi profecto omnium causa agitur: & officium est filij non ingrati, Matri laboranti Ecclesiae Catholicae omni ope praesidioq; succurrere. Quamobrem me, ut arbitror, hodie no die, nemo, iure exterum licet hominem reprehendet, qui communem omnium Christianorum causam pro virili defendendam suscepi, ut enim nullus est apud Deum personarum respectus, sic & in sponsa eius ecclesia, nullum discrimen Graeci aut Hebraei, Itali, aut Hispani, Indi, aut Europaei, equidem serenissima regina, & vsu rerum & varia librorum, potissimum vero sacra scripturae lectione

cōperi, periculosum & plenum esse opus alee
 & damno obnoxium, cum ijs colloqui
 vel auscultare, qui ab Ecclesia Catholica
 matris nostrae gremio sponte exciderunt
 & deprauatarum sese opinionū laqueis
 vltro induerūt, ac veluti transfuga à re-
 ligione maiorum descuerunt. Nec enim
 temere illos in sacris literis diuinus spi-
 ritus passim, nunc serpentes, nunc lupos,
 interdum vulpes, nonnunquam & feras
 appellare consuevit. Serpentes quidem,
 qui visu enecant, & euomunt venena,
 lupos item rapaces in vestimentis ouium
 obambulantes vt dominicū gregem dis-
 sipent, atq; dilanient. Vulpes astutas qua
 Vineam domini suffodiant. Belluas deni-
 que crudelitate immanes, quae partim
 vi partim dolo, malisq; artibus, Dei do-
 num euertere nituntur. Hinc scriptura
 ait: Quis miserebitur incantatori à ser-
 pente percusso, & omnibus qui appropriat
 bestijs. Quae cum ita sint duplex mihi in
 his malis consilium atq; remedium pu-
 blice profuturum, venit in mentem, cer-
 tum alterum, alterum non perinde tu-

Eccl. 12.

tum

tum, in utroque vero illud persuasum cupiam, neque tibi Regina, neque Principi seculi huius, fas esse, fidei res controuersasque tractare: id enim, potestatis à Deo illis commissæ fines excedit, qui regnorum Prouinciarumque administratione, ius suum cuique ex aequo & bono tribuendo continentur. Sacerdotum nimirum id munus, Episcoporum id officium est, Fidei causas controuersasque disceptare, legem diuinam interpretari ac diiudicare. Cumque res ardua per se, difficilisque periculi plena sit, Fidei Religionisque censor, ad Pont. Max. Ecclesie caput, & generale concilium, quale nuper Tridenti, cogi cœpit, dubia & controuersa de quibus ambigitur, omnium seculorum auctoritatibus referri, & debent, & solent. Et uero in Basiliensi concilio cautum fuisse ac-

Sess. 15.

cepimus, ne dum generale concilium cogitur, sex ante mensibus in Prouincijs priuatae synodi, conuentusque agantur. Optimum itaque factum, si qui forte (ut esse inuitus animaduerti) in Gallia regno deprauatarum opinionum Zizania, in

agro Domini disseminare temere audet,
 aliudq; Euangelium promulgant contra
 scriptum & traditum Dei verbum, praeter
 Apostolorum doctrinam, & contra
 sanctissimorum hominum sensum, au-
 thoritatemq; scripturam recte interpre-
 tantium, in Tridentum ad conciliū, pridē
 indictum & nunc instauratum, tanquā
 ad legitimum tribunal mittantur. Illi
 enim doctorū hominum, totius Europa
 flos, Episcoporum, Theologorum, & iura
 consultorū, veluti in Panegyrim confluit,
 & quod rei caput est, Spiritus sanctus
 praesto Concilijs adesse, sanamq; patrum
 aggregatis doctrina veritatē suggerere,
 consuevit. Pōtifex, ne quid dubitent, cō-
 meatum illis, fidemq; publicā, vt tutis il-
 lis Tridenti esse liceat, dabit. Illic discent,
 quae ignorant: Error eripietur, nisi pertinaces
 resistent veritati, lumenq; cecitas
 reijciant. Alterum vero non perinde tu-
 tum remedium tollendo ex agro Domini
 hereticorum lolio, videtur, vt si Triden-
 tum proficisci recusent, forumq; defugiant,
 ad Episcopos Galliae mittas, qui, ad-
 hibit

hibitis Theologorū doctissimis, docebūt,
 quæ vera sit Ecclesiæ fides, quæ auctoritas
 scripturæ: nullis tamen admissis, ad hanc
 disputationem præter quam Ecclesiasti-
 cis: ne ut fieri amat, imperitum vulgus
 venenū audiendo citius bibat, quam re-
 medium. Cancer enim hæreticorū sem-
 per serpit: Quos quidem Episcopos si au-
 dire detrectant dic Ecclesiæ: quam si non
 audiunt, sint tibi veluti Ethnici, & pub-
 licani. Hæc si seruare velis, (velle autem
 debes) magna te molestia liberabis, &
 Gallia regno olim florētissimo, regū Chri-
 stianissimorū exemplo, optime consules.
 Causa iam perorata, ad hæreticorum
 fallaces captiūculas, quibus imperi-
 tæ plebis animos inescare, atq; irreti-
 re solent, diluendas, curā, cogitatio-
 nemq; conuertit. Vnum de multis ar-
 gumentis acute ab illo, & perspicue
 cōclusum adferā. Afferere enim ausi
 sectarij, si Missa, cruēti illius in cruce
 sacrificij figura esset, in hostia simul
 figuratum Christū esse minime posse.
 Sophisticā hanc captionē apta simili-
 tudine sic elusit, ac refellit LAYNES

G S Rex

Rex potentissimus ditionis suae urbem obsidionem, collecta manu, fuis hostium frangatisque copiis liberat, victor, & triumphans ingreditur. Liberos ciues campo frui promittit, non alia mercede, quam, ut quotannis frequens eius victoria memoria exstet: quae triplici ratione celebrari potest: vel assidua praedicatione ad posteritas transmissa, seu historiarum monumentum memoria prodita: vel ludis & imagine belli, quam identidem milites, ducesque representent: vel denique, quae ratio ceteris longe praestabilior, celebriorque videtur, si Rex ipse praesens ludos, imaginemque partem a se nuper victoriae exhibeat, spectandamque ostendat civibus. Idem profecto in missa incruento sacrificio usu venit: Memoriam enim mortis Christi, crucis ac cruciatuum exhibemus, quibus hominem in libertatem asseruit Deus, ac demonem generis humani hostem victum superavit: qui princeps huius seculi mundum cinxerat, in suamque potestatem poene redegerat. Christum quoque saluatorem constat, ut hostiam vivam, & propitia-

pitiationem pro delictis hominum Deo
 patri à sacerdotibus quotidie iã inde ab
 initio nascentis Ecclesie, reuera offerrè
 solere. Profligata iã de Fide quæstione
 reges iterum allocutus L A Y N E S,
 serio hortatur ne posthac huiusmodi
 sectariorũ colloquia, reip. pernicio-
 sa, patiantur: non enim iudices illos
 à Deo religionis constitutos, sed E-
 piscopos, sed Ecclesiam, eiusq; caput
 Pontificem maximum. Periculosam
 item, ideoq; interdictam iam inde à
 Theodosio Imperatore pio, cum hæ-
 reticis disputationẽ, atq; colloquiũ:
 deuitanda itaque, & fugienda. Ad hæc
 vna fide Catholica, regna atq; impe-
 ria in officio contineri, iusq; recte
 administrari: Catholicos Principibus
 dicto audientes obtemperare: hære-
 ticos contra factionibus atque sedi-
 tionibus, optime constitutas respub.
 euertere. Eius rei si exempla require-
 rent (ne lógius abirèt, memoriãq; an-
 naliũ replicare vltimã necesse esset)
 finitimarũ Germaniæ gentiũ exẽplo
 docti saperent. Si forte regnandi cu-
 piditate.

piditate Dei causam negligenter, si-
 demq; maiorum, ut plus equo Politi-
 smo dediti solent, desererēt, etiā atq;
 etiam viderēt, ne regno quoque ipso
 aliquando exciderent: quod Religio
 Christiana, atque catholica norma
 sit, & regula legum, regnorum, pacifi-
 que publicæ. Vehementi hac oratio-
 ne, firmisq; lateribus LAYNES, fre-
 quenter etiam, iterare: fufis interdū
 in dicendo lacrymis, quas & audito-
 ribus excuteret. Reges consilium se-
 cuti, hæreticorum id genus conven-
 ticula, legibus prohibēt: tamen si non
 deessent iam tum ea tempestate poli-
 tiæ, quam Christi studiosiores, qui po-
 testatē sectarijs concionandi incauti
 faciendam iactarent; hoc colore: ni-
 mirum ut semel virus omne euome-
 rent: mox veram doctrinam Catholi-
 corum cōmodis hausturi. Quasi vero
 nō præfracti illi pertinacius obdurēt,
 aliosq; auditi in perniciem adducant.
 Rogatus itaq; nō raro à Principib. vi-
 ris, hisce ut colloquijs interesse ne gra-
 uaretur, & cōcionibus, quo refelleret
 prōptius; à se nō est passus impetrari.
 quod

quod veri Catholici officium esse negaret, sermonem cum illis habere communem, ne aue quidem illis, si obdurarent esse dicendum.

Lutetia Parisiorum qua gesserit.

CAP. II.

Lutetiam inde profectus, pijs veteranos adderet in religione maiorum retinenda, misso omni novarum rerum studio, concionatus crebro est Italico sermone Aduetus tempore anni 1561. in D. Augustini æde: quæ res publicè Catholicis, qui frequentes aderant, confirmandis, hæreticis verò, qui primum irridendi gratia accesserant, in viam reuocandis utilis fuit: magna est enim in omnem partem veritatis vis. Gallice item in virginum Deo cōsacrarum templis differuit, tametsi linguæ illius nō satis peritus, pertinaci tamen studio, iuuandæ Ecclesiæ zelo adductus, euicit, didicitq;. Controuersias illic, & quæ ab hæreticis in dubiū vocari solēt exponere, piosq; cōfirmare

G 7 cœpit.

cœpit. Ad fructus dignos penitentię,
omnes hortari, precationemque affi-
duam, quę iratum Deum placaret,
auerteretque ciuiliū bellorum, se-
ctarumque nascentium flagella, me-
rito nostro immiffa. Religioforum
hominum familias lustrare, præposi-
tos appellare: rogare, quã vita, quã
doctrina ciuibus præirët, & precibus
fufis penitentiãque Deum propitium
reddere conarentur; collegia ad hæc,
vt sunt Lutetię quamplurima, obire
diligenter. His qui regerent, quatuor
potiffimũ in mandatis dare. Primum
ne quem adolescentem, doctoremue
moribus infamem domi paterentur;
De hinc ne quem discipulorum con-
ciones hæreticorum audire finerent.
Tertio, si quẽ hæretica labe infectum
noſſent, ijsdem in ædibus degere non
finerent. Denique vt facras quotidie
preces funderent, Deum precati pro
felici Gallici regni ftatu. Eccleſiaſtas
quoq; precipui nominis hortabatur
in Domino, verbi Dei gladio forti-
ter pugnarent, ſectariorumq; vt cœ-
perant cauſam iugularent; modera-

tionem

tionem tamen adhiberent, prudentiamque afferrent in concionem; ne tanquam seditiosi homines hæreticorum more male audirent. Idem Sorbonici gymnasij, lōge disciplinis ingenijsq; clarissimi doctoribus consilium dedit, difficillimis illis temporibus talētum à Deo creditum humine defoderent: Parochis auctor fuit, ignavia ne languescerent, aut steterent; sed vt canes pro domo Dei latrarent, lupos à grege arcerent, ne bonam causam præuaricando, aut tacendo deseruisse viderentur. Darent operam, vt crimine vacarent, potissimum verò libidinis, atque auaritiæ: quæ duæ vitiorum pestes sacris hominibus summa adferre dedecus soleāt. Senatores item, vrbisq; Præfectum inuisere: hortari in religione maiorum, iureque administrādo constantiam adhiberent, & si saluā rempub. vellent, eos, qui Catholicam fidem tuerentur, omni ope, præsidioque iuarent. Hostes non metuere, licet armati obambulant, & gladium iugulo intētarent. Pedibus etiam sæpe nocte

nocte

nocte media iter facere per sylvas au-
sus, admirāti Polanco itineris comi-
ti, quod pericula non defugeret, recti
conscientia fretus, subridens respon-
dit: *Pius, inquit, mortem non timet,
quin exoptat potius. Næ ille igitur felix,
cui pro Dei causa mortem fortiter oppo-
tere datur.*

*Lugdunum socios retinendæ religionis
maiorum gratia mittit.*

CAP. III.

NON disputationibus tātum ge-
sta res, sed & ferro, armisque
grassati hæretici, pios incautos, ac
meticulosos opprimere cæperāt; ni-
hil nō aggredi, vt religionem maio-
rum, pacem, remq; publ. vexarent, &
si possent euerterent. LAYNES ma-
lo nascēti, pro viribus occurrēdū ra-
tus, ne, si inualesceret, tolli, vt solet,
ægre possit; huc cogitationes omnes
retulit, pijs vt in Gallia laborantibus
ne deesset. Collegia itaque Gallia,
tenui licet origine, publici tamē com-
modi gratia, vltro admisit. Deo, cu-
ius res

ius res ageretur, cetera, quæ ad victum, cultumque corporis pertinerent, curæ fore; qui suos pascit perbenigne. Serpere iam latius malum hoc coeperat, eaq; loca Gebennitis finitima (è qua veluti lerna malum omne propagatum) armis occupare tentarunt, quando argumētis captiosis res è sententia non processisset: armis etiam victi ad inferorum artes, pestes atque venena cōfugiunt. Anno itaque 1562. Galliam ita vastarunt sectarij, vt vrbibus, pagisque ex insidijs captis, expilarint, incēderint, trucidarint, vastarintque omnia: templa profanata, Monasteria etiam solo æquata. Horret animus meminisse, non modo referre, quæ flagitia patrare tunc ausi homines perditissimi & profligati. Missi itaque à LAYNE Lugdunum Segusianorum, emporium Gallix frequens, Rhodano flumini adiacēs, socij duo, Emundus Augerius, homo Gallus, & Antonius Posseuinus Italus: quorum opera, diligentiaque, labente, ac pene ruente republ. Religio maiorum stetit, ac restitit perduellium

lium

lium furori, rem vt gesta est eo con-
 filio libentius referā, vt si nostra tem-
 pestate tumultus, cædes, bellaq; inte-
 stina orta sunt, nihil noui accidere
 existimemus. Is enim historiarū fru-
 ctus est vberimus, vt præteritarū re-
 rum memoriā, cum presentib⁹ com-
 ponentes, solari nos ipsi in aduersis
 possimus: neq; si male nūc, & olim sic
 fore. nec enim abbreviata Dei man⁹,
 vt qui tum Ecclesiā, quā perpetuo de-
 fensurū se pmisit, liberauit, deinceps
 tueri nō possit, aut velit: sed hoc aga-
 mus. Perduelliū, factiosorumq; ho-
 minū maior tum Lugduni numerus,
 q̄ Catholicorum fuit. Socij tamē affi-
 due concionādo, hortandoq; pijs ani-
 mos addere, ac cōfirmare; deiq; præ-
 sidio tuti, media inter hostiū tela in-
 gulis intenta, ambulabāt: moleste id
 ferre aduersarij, furijsq; agitati, mor-
 tem nō minitari solū, sed moliri etiā
 conati. Tumultu tandem ciuili victi
 pij ciues vrbe exacti sunt: bonisque
 exuti, exiliū sibi indixerunt. Socij ad
 necem quæsi, nobiliū aliquot, bono-
 rumq; opera salutem fuga repererūt.

Emun-

Emundus Valentiã Cauarum se rece-
 pit: quę vrbs & ipsa Rhodano immi-
 net, Lugdunum inter, & Auenionem
 sita. hanc etiam vallo, fossaq; cinxe-
 runt hæretici: Emundo concionante
 post nõ diu proditione vrbs occupa-
 ta, in hostium venit potestatem. Præ-
 fectum vrbs virũ nobilem iuxta, ac
 pium, Moreclodriini nomine, ex eque-
 stri S. Michaelis ordine, è domus fe-
 nestra strangulatũ immanes illi, cum
 insignibus suspendunt. Emundũ cap-
 tum in custodia habent: crux iam su-
 spendio figitur: ecce tibi minister ca-
 thedrę pestilentis, ducẽ perduellium
 rogat, vitam Emundo largiatur, ma-
 gnæ vt affirmat spei iuueni, magnoq;
 vsui Synagogæ futuro, si ad suas par-
 tes, sectamq; hortante illo transfret.
 Sic laqueũ Augerius effugit, & equo
 nobilis viri fuga dilapsus sibi confu-
 luit, Lugdunum mox reuertit: quæ
 vrbs pactis cum Rege Carolo indu-
 cijs, armis positis Regi tum pare-
 bat: maior tamen, vt sectariorum
 adhuc copia esset. Emundus vitæ
 prodigus, mortisq; periculis nihil
 deter-

deterritus, quoties suggestum cōcio-
natus ascenderet, mortem toties
oculis obuersari sensit. telis enim ar-
mati necem minitabantur, si vel leui-
ter in fidei controuersijs Calvinum
perstringeret. diuina tamen prou-
dentia, ad maiora reseruatus saluus
euasit, tempori enim seruiendū ratus
de virtutibus, & vitijs verba facere,
dū tetra illa tempestas in malaciam
verteret. suffecto mox vrbis p̄fecto
Catholico causam hæreticorum op-
pugnare, ac iugulare non destitit Au-
gerius. Catholici ab exilio domum
reuocati: animum illis in retinenda
religione maiorum summa dicendi
vi addidit, fremētibus interea secta-
rijs, sibi que indignantibus, quod cum
integra res esset, Iesuitam (sic enim
appellabant) non iugulassent. Posse-
uin^o similiter Italico sermone ciues,
qui que ibidem negotiarentur per id
tempus concionando confirmavit:
iterum que hæretici armorū vi, quod
nō satis ex voto res ipsis procederet,
crescente in dies magis, magis que Ca-
tholicorum numero, illorum iam di-
minutis

minutis copijs, ad Sathanæ artes de
 more confugiunt, extremaque ten-
 tanda, vel reipub. totius interitu cen-
 sent. Pestis Gebennam populabatur:
 inde vnguenta allata, ea arte effecta,
 dæmonū credo inuento, vt (heu sce-
 lus) seras portarum Lugduni, limina,
 & postes, salui ipsi perduelles vnge-
 rent, inficerentur verò qui attinge-
 rent, domosque frequentarent. Sic
 Catholicorum ædes potissimū inun-
 xerant: at re cognita gliscenteque ma-
 lo fuga salutem plerique inuenerunt,
 opulentiores: triginta tamen millia
 pestilentia extincta memoratur. Ve-
 rum Dei benignitate factum, quod
 est ad æternitatem memorandum, vt
 in authores pestilens malū recideret:
 plures enim sectarios peste perijsse
 compertum est. Hic nō minus in cor-
 poribus, quam in animis antea curan-
 dis Emundi fides, vigilantiaque eni-
 tuit, aures enim dare ritè confitenti-
 bus, Eucharistiā item impertiri non
 destitit, imbecilliores ciues in rebus
 acerdis, pijs alloquijs erigere, ad pa-
 tientiam excitare, pharmaca, & ali-
 menta

menta

menta egentibus ne deessent, & cada-
 uera ne insepulta iacerent curare, ni-
 mirum summo in reipub. discrimine
 opinione maiores illi Deus vires, ve-
 solet, sufficere visus, gratesque illi
 publice actæ vitæ auctori, cui placi-
 tum socios opportuno maximè tem-
 pore ciuitati ad interitum ruētī sub-
 mittere: Emundum vt patriæ patrem,
 animorumque parentem prædicare,
 & tantum non in coelum laudibus
 Lugdunenses efferre.

Collegia in Gallia constituit.

CAP. IV.

Igitur Ecclesiæ in Gallia laboran-
 tis commodo Collegia sociorum
 L A Y N E S, vt dixi, tanquã murum
 pro domo Dei ex ædificari, tenui li-
 cet subsidio, permisit. In his Turno-
 nensis gymnasij hoc principium fuit.
 Franciscus Cardinalis Amplissimus
 Turnoni in oppido ditionis familie
 suæ, quo erat Catholicæ religionis
 zelo, prudentia item, rerumque vsu
 singulari, acutè per id tēpus viderat,
 quam

in sententiam Cōcilij Tridentini Patres decretum fecerant, præsentissimum iuuādæ Ecclesiæ remedium esse, ducto à tenera ætate initio, pias scholas pueris aperire, quibus pietatem cum litteris imbiberent, nimirū illud esse, quod vetus ille pōeta ait: *Serere arbores quæ alteri seculo profint.* permagni enim interesse reipubl. à teneris optima ab optimis doctoribus hauriri, idem Princeps è Philosophis sapientissimis hominibus acceperat. Gymnasium itaque ditionis suæ inquilinis, optimæque spei adolescentibus magno aere instituit, doctores summa vigilantia quæsit, eruditi quidem illi, sed non satis in retinenda maiorum fide constantes. E finitimorū enim libris deprauatarum opinionum venenum incautius haustum, pueris etiam clam (vt cancer ille perpetuo serpit) instillabant. tandem comperta, Cardinalis iratus, & indignabundus, quamuis aduigilaret ipsorum perfidia creditam sibi iuuentutem corrumpi, magistros illos res sibi suas habere iussit: datisque
extem-

extemplo Lutetiam ad L A Y N' E M litteris, rogat, socios quamprimum mittat excolendæ iuuentuti, optimis & pietatis, & litterarum præceptionibus. His vnis fidere, præterea nemini, fixum iam sibi constitutumque esse, testatus etiam, quod res erat, hæc vnâ maxime idoneam iuuandæ Ecclesiæ Catholicæ rationem, nec aliâ videri. L A Y N E S, cui eandem Deus mētem iniecerat, socios non inuitus mittit, magni in Ecclesia Principis consilium, & authoritatem secutus. Socijs Emūdus Augerius, quasi noua Colonia primus ibi præfuit.

Ruthenense Collegium eodē tempore, consilioque institutum. Tholosanum item in Tectosagibus: quæ tum mirificè creuerūt, aduentu sociorum Pamierenſi Collegio pulſorum, idē hæreticorum vi, qui ea tempeſtate Galliam vniuerſam populati, graſſantes, ferro, igni, & cædibus omnia vaſtabant. Ioannes Pelletarius homo Gallus, verè pius, & in Dei cauſa tuenda, ardēs, ac vehemēs. Hic omnem illam Aquitaniæ oram concionibus

con-

confirmavit, nutantes erexit, hæreticorū furori restitit, pericula adiit, è quibus Dei beneficio, piorum hominum opera, tãquam ex Orci faucibus ereptus, mox in grauem morbum Tolosæ incidens, magno sui bonis omnibus relicto desiderio mortem obiit. Auenionēse per idem ferè tempus cōdi coeptum, vt & hic canes pro domo Dei excubātes in ipso Italiae ostio ne deessent. Et quamuis facta hic tempestas orta, calumnia quorundā, qui societatis vel nomē ipsum immane quantum, oderunt, confictis mendacijs, falsisq; adhibitis testibus, quibus nos aqua, & igni interdiceret, vrbe exigere, & traducere orbi studebant; factum tamen Dei benignitate, vt rei veritate, sociorumq; innocētia comperta, Palinodiā illi canere, hos in integrum restituere, superiorum iussu publicè sint coacti, qui palā læserāt. Collegium ad hęc Mauriacense Aruernorum prouinciæ Franciæ inchoauit iam tum Episcop. Clarimontanus, qui & Parisiense, & Billouien- se extruenda curauit.

H

Lugdu-

Lugdunensis Collegij exordia referre pretium operæ duxi: sanè non diuersus à Turnonensi euentus fuit. Ludum iuuentuti ciues ærarij sumptu aperuerūt, ne inter exoticas merces, quæ multæ importantur, ingeniorum cultus, studiaque iacerent. Mercurius enim mercibus, & eloquentiæ præesse credebatur, & Hermathena in gymnasijs dedicata. Ei ludo eruditum quidem virum, mercede conductum præficiunt, sed ad viri boni, ac pij personam fingendam apprime compositum. Catholicus enim videri, fucum faciens simulator ille volebat, quo incautam iuuentutem promptius falleret: latebat tamen sub ovina pelle lupo, infecerat iam nobilitatis, ciuiumque præstantiam liberos aliquot, tinxeratque hereseos macula, quo callidius, eo nocentius. Discipulis, cum ætate adoleuissent, ad reipubl. administrationem vocatis, personam ille deponere, cristas erigere, audaciam sumere: publicè etiam iactare ausus, atque ostendere hostem se capitalem eorum esse,

esse,
sent
stere
tenta
nis, q
scipu
cas.
iuria
allata
quide
nimo
Lugd
sario
die. S
mani
tergr
magi
ues, r
chite
le, v
Secta
infel
titi,
nas d
Itire
factu
cieta

esse, qui de religione maiorum bene sentirent: nemo tamen palam obistere, & loco, vt oportuit, derurbare tentauit, fauentibus eiusdem factionis, quorum iam autoritas esset, discipulis; vt similes habet labra lactucas. Deo tandem visum vindicare iniuriam reipubl. à flagitioso homine allatam, corrupta illa iuuentute, & quidem in meliore hominis parte, animo, fideque maiorum. Supplicatio Lugduni de more instituta, anniuersario, solenni que ritu, festo Eucharistie die. Sacerdos, qui hostiam diuinam manibus gestabat, domum illius prætergressus lapide petitus est, ex ludimagistri ædibus, accurrunt statim ciues, nec opinantem, vt tanti mali architectum, qui pridem audirent male, vulneribus confossum iugulant. Sectatores illius, & assec æ plerique, infelicem, & ipsi exitum (vt fit) fortiti, vel in crucem acti, meritas poenas dederunt; re itaque iuuentutis institutenda, in consilium delata bonum factum Lugdunenses iudicarunt societati, cuius propria ea ratio esset, vt

cum litteris ad pietatē pueros infor-
maret, id munus publicè mandare,
vt enim fontium aquæ salubriores,
vitam potanti; corruptæ contra ne-
cem adferunt: lac item nutricis, va-
letudini prodest, sic & ludi litterarij
salutem reipub. vel pestem adferunt,
L A Y N E S per litteras à senatu ro-
gatus socios doctores extemplo mi-
sit: Collegium tamen Lugduni Fran-
ciscus Borgia præpositus Generalis,
constituit: primæque regendi partes
Gulielmo Critoni, homini Scoto da-
tæ. Is egregiam Lugdunensibus per
id tempus, ceterisque Galliæ oppidis
operam nauauit.

1559.

Chamberense Collegium in Allo-
brogū regione subalpina ab eodem
L A Y N E coeptum. Emmanuel enim
Philibertus Allobrogum regulus pa-
ctis iam anno 1559. Catholicum inter
& Christianissimum Reges fcederi-
bus, in integrum restitutus, nihil du-
xit antiquius, quam euocatis socijs,
tanquam vigiles agri Dominici pa-
stores, in statione excubantes collo-
care, periculum enim proximum est
à Ge-

à Gebennicis, qui in eo ipso agro degunt, vnde malum omne deprauatarum opinionum, in Galliã, omnemque ferè Europæ regionem propagatum dolemus.

Collegiorum Turnonensis, & Billomensis motus. Paschasij mors.

CAP. V.

Magnos in Galliam fructus societatis Collegia adferre visa. Non fugiebat ea res sectarios, qui iuventutem optimis imbui vna cum litteris pietatis etiam moribus, æquo animo ferre, inuidia stimulati, non poterant. Armis itaque tum, & audacia superiores, Valentiam Cauarum vt ostendimus, proditione cœperant. Urbis Præfecto è fenestra suspeso, & Emundo Augerio, Turnonensis Collegij rectore in vincula compacto, ex templo Turnonij oppidi tertio inde lapide, Rhodano flumini impositi, domino, imperiose simul, & impie mandant, Missæ sacrificium in ditione sua fieri ne patere-

H 3 tur:

tur: Iesuitas quamprimum, si saluus esse vellet vrbe pelleret: ipsorum se partibus adiungeret. Ni pareret, exercitu misso, hostilia omnia expectaret. Hic vt erat Catholicae amans fidei, accersito statim sociorum Prorectore, quid facto opus illis malis, tantaq; haereticorum insolentia quaerit. Ille ad socios quatuor, & viginti domi rem deferendam ait. Hic vno omnes ore mortem potius appetendam, pro religione maiorum respondent, quam fuga turpi, haereticorum furori cedendum. Laudat constantem sociorum animum Princeps, verum vt ad maiora se referuent, quae illa tempora erant, hortatur. Viderent itaque etiam atque etiam ne sua causa Turnonensibus Catholicis, & ditioni, interitum adferrent: viderent item, qua superbia, ac rabie hostes impune grassarentur. Sibi quidem temporari, & furori cedendum videri. Socij contra mortem rebus omnibus anteponere, atque exoptare: domino tamen, qui euocasset, aluissetque liberaliter, repugnare se nolle

nolle affirmant; modo chirographo testaretur, iussos illos, atque inuitos cedere; non mortis metu fugere. Ea ipsa diei hora, digressis magno ciuium luctu socijs, irrumpunt sectarij: Cruces Christi, vt solent, ad terram affligunt, Diuorum imagines templis exturbant, templa profanant. Discipulis ferè mille relictis, studia litterarum iacuerunt, Collegium occupant, nihil tamen vt suppellectilis attigerint, aut violarint: nimirum Deo ita iubente, vt sartam tectam domum breui, & quam in bonis haberent suppellectilem vniuersam nostri reciperent. Qui interea dum pelago hyem illa desæuaret, in Billioniense Collegium Aruernorum se recipiunt: quaterni ferè per medias hostium acies, sine periculo profecti. verùm ne hic quidem diututi fuerunt: nam & Aruernorum in prouinciam nubes illa belli intestini incubuit, Hæretici socios domo exigunt, quod sacris ritè operarentur, & iuuentutem rectè erudirent: magna sanè incolarum mœstitia, di-

H 4 icipu-

scipulorumq; , amplius mille, & c. c. luctu, ac squalore. Post non diu placitum Deo, cui cordi Ecclesia est, hortantibus socijs animum pijs adhuc languentibus addere. Aruerni, & caussæ, & pristinae virtutis memores, armis sumptis, omni ditione perduelles exactos profligant: pacem Reipubl. & otium Ecclesiae tranquillitatemque constituunt. Per idem tempus Lutetiæ peste interijt Paschasius Broetus, domo Picardus: Franciæ tum prouinciæ socijs præfectus; vnus è decem primis, qui se ad Ignatium Loyolam adiunxerunt, & in stabilienda societate consors, singulari vir pietate, morum candore, & prudenti simplicitate præditus: quibus artibus omnes ad sui amorem facile alliciebat. Missus hic olim à Paulo III. Pontif. anno (opinor) 1541. vna cum Alfonso Salmerone in Hiberniam, finitimam Britanniae insulam; vt nuncius Apostolicus. Multa ibi aduersa pertulit. Tandem Henrici VIII. qui tunc rerum nouarum studio, seque, remque publicam, &

reli-

1541.

religionem in Britannia pessum dedit, insidijs petitus, Pontifice etiam euocante cessit, Lutetiam venit: inde Lugdunum pedes, tenui, ac pæne nullo viatico. Hic cum comite Hispano capitur, quod castra explorare dicerentur, instaurato rursus bello, Gallos inter, & Hispanos: Post, cognito societatis esse sacerdotes innocentia tuti, vinculis emissi, honorifice viatico adiuti, munificentia Turnonij Cardinalis Romam redeunt. Inde Collegia, cum imperio Præpositi, pedibus longo intervallo diffusa, obibat hilariter: inopiæ apprime studiosus, & modestiæ; sui que contemptor, egregius; quibus etiam artibus bonis, Gallis civibus suis præluxit, exemploque fuit. In lacrimis hic ferens, quæ post alij vberis messe collegerunt.

*Nicolaus Gaudanus in Scotiam à
Pontifice Nuncius mit-
titur.*

CAP. VI.

H 5 Galli.

Gallici tumultus alijs etiam
 provincijs, vt solet, turbas de-
 derunt, in his etiam Scotiae regno;
 quæ & ipsa insula Britannia Septen-
 trionem versus adiacet; Sæctarij e-
 nim sacra hic omnia de more profa-
 nabant; Regum auctoritate diminu-
 ta, ad se iura omnia per fas, nefasque
 rapuerant. Missus itaque è societate
 Pontificis iussu, Mariæ Reginae con-
 firmandæ, pijsque solandis Doctor
 Nicolaus Gaudanus, Barauus gente,
 Theologus pius iuxta, ac doctus, A-
 poloici Nunciij nomine. Maria e-
 nim, Francisco secunde Galliarum
 Rege coniuge, in ipso ætatis flore an-
 te diem extincto, anno 1561. in hæ-
 reditarium Scotiae regnum reuertit,
 sed tumultu, factionibus, ac seditio-
 nibus, hæreticorum opera, nimis
 turbatum: nullus vt Regum, Prin-
 cipumue respectus esset, Regia au-
 ctoritas, vel eo nomine quod Catho-
 licorum fidem amplexa retineret,
 decesserat, & pœne exoleuerat. Tan-
 tum enim abfuit, vt quæ votorum
 summa

1561.

summa erat antiquam insulanis Re-
 ligionem redhibere matrona quiue-
 rit, vt ne tuta quidem ab hæretico-
 rum tyrannide, atq; infidijs vixerit.
 Cuius vicem, re cognita, miseratus
 Pôtifex verè Pius. cômunis omnium
 communi in vrbe parens, in aduersis
 rebus, vltimisq; in terra finibus
 quando aliud nihil posset, vt tempo-
 ra erant peracerba, optimam Regi-
 nam solandam, confirmandamq; que
 censuit, sociorum opera. Si enim
 Præsulem, publicamq; personam
 mitteret, non ignorabat fraudi illi,
 damnoq; fore, nec admissuros, au-
 diturosq; legatum Pontificium, tan-
 tum abest, vt dicto audientes futuri
 essent, qui à Deo, fideq; turpiter
 descuerant. Delectus ad hanc Le-
 gationem clandestinam obeundam,
 è Sociorum corpore Nicolaus Gau-
 danus, prudens, rebusq; gerendis
 idoneus, ac pius comes additus, vt
 linguę in primis, & locorum gnarus,
 & claro illic loco natus Edmundus
 Hayus societatis iam Sacerdos, Le-
 H 6 tham

tham mox secundo cursu, ventoque delati, qui Scotorū portus est: Commodum eodem Gulielmus Critonus appulerat, Scotus & ipse, & socijs nuper in Belgio clam aggregatus: negotiorum enim gratia in patriā traiecerat. Vix iam excensione in portum facta, rumor iam incerto auctore, de Gaudani aduentu prius increbuerat, quam ad Reginae aures accederet. Edixerant sectarij pro concione, præconum etiam Ministrorumque Satanæ voce, ut pestem, perniciemque sacrificuli, qui aduolasset, insulani fugerent. Deferenti nomen præmium magnum propositum; maius, qui viuum, vincitumque ad exquisita tormenta, necemque quaesitum sisteret. Tuto itaque sibi in aula esse non licere animaduertens Gaudanus, ad interiora Insulæ loca confugit, latendum dies aliquot ratus, apud Haij necessarios. Verum ne hic quidem periculi satis securus fuga se præripuit, stipatus Gulielmo Critonio qui & ipse emérito habitu, & linguæ,
loco-

locorumq; peritus esset, ne sociorum
 nostrorū esse in numero crederetur,
 fallere, ac latere promptius poterat.
 Tandem aliquando Reginam sine ar-
 bitris salutādi potestas Gaudano fuit,
 clam tamen hæreticis. Pontificiū hic
 diploma obtulit, hortatur verbis il-
 lius vt Catholicam fidem, & ipsa in
 aduersis constāter retineret, & si pos-
 set regno instauraret. Ei rei cœleste
 præsidium pollicetur, & humanum.
 Late legationem Regina accepit, gra-
 tiaq; Pontifici egit, quod sui memo-
 riam nō abiecisset. Virili ad hæc ani-
 mo, & supra ætatem, sexumque forti
 Gaudano mandat, nuncius idem Pon-
 tifici hæc referret: constanter se, Deo
 bene iuuante, vt ad illā diem, reten-
 turam religionem Catholicam Ro-
 manam. Hæresibus vero, & reip. tu-
 multibus, quæ mala extinguere, &
 componere frustra tentasset, se de-
 sententia non abductum iri: atque
 adeo sperare, fore vt ijs magis, magis-
 que confirmaretur; virtus enim in in-
 firmitate perficitur. Addidit amplius
 paratam se etiam mortem pro ea ipsa
 religione

religione maiorum oppetere, quam vna cum nutricis lacte imbibisset, & vnam veram esse fidem, tutamq; salutis viam, aberrare cæteras, persuasum habere. De se itaque securo esse animo, communẽ Ecclesiæ parentem iubet. Tanta hæc vehementia virago dixit, vt Gaudanus merito admirabundus, ac pœne defixus obstupesceret. Eadem mox manu sua Pontifici datis ad eum literis, pollicita, etiam tum constantiæ signa dedit, quæ post re ipsa præstitit, cum anno 1587. barbara inmani, & post homines natos inaudita crudelitate, ab Isabella Anglorum Regina, amita, ob religionem maiorum defensam, carnificis Londinensis manu, proh dolor, iugulata Fodringtona in arce Martyrij palmam accepit. Episcopos quoque Gaudanus eodem astu, prudentiaque singulatim Pontificis verbis clam appellauit, Breuiaque (vt vocant) obtulit, quibus officij boni Pastoris, difficillimis illis temporibus admonerentur. Principibus item, & Dynastis, quos in religione maiorũ perseuera-

re con-

1587.

re cōstaret, auctor fuit, meminissent, qua de causa gladium portarent: puta pro Ecclesia, iustitiaq; tuēda, ostenderent cum res daret, constantes se militantis Ecclesie filios, Dei bella gerere velle. Mox mensibus aliquot ibi summo vitæ discrimine consumptis, cum spes nulla fructus reliqua esset, in Belgium Gaudanus reuertit, non minore, quam ingressus insulam erat, periculo; inuestigatibus sedulo sectarijs, ac ministris. Regina vero, instaurato iterum Tridenti Pij Quarti Pont. auspicijs Concilio, Patribus scripsit, quando, vt maxime pridē optarat, integrū sibi non esset, ab hereticis in regno oppressæ, Episcopos ad sacrosanctā synodum mittere, Legati vice functurū Carolū Cardinalē Lotharingiū, patruū suū: quæ pro se, ille spōderet, rata ea fore; seruaturā se religiose omnia, vt se dignum esset, quæ in Ecclesie Catholice sinu nata, atque educata creuisset. Ceterum socios nominis Iesu exinde sic dilexit, vt in custodia illa tetra, septemdecim, & sexcurrat, annorum, qua pia Regina indigne

indigne est habita, societatis sacerdotem consilijs semper adhibuerit, expurgandæ etiam conscientiæ, confessione criminum ante actæ vitæ, ad extremum vsq; vitæ spiritum. Hic in Gallia Belgicæ finibus, testis adhuc superstes est: qui ementiro sæculi habitu, vt tempora illa flagitabât, Quæstorî rationû Reginæ à secretis se fingebat quo tutior ad illam in vincula aditus pateret. Nunc ad Gallicas res redeamus.

[Gallici tumultus res compositæ.]

CAP. VII.

HAEC quidem tunc Gallicarum rerum facies miseranda, hi motus exstiterè, qui venti tametsi non omnino compositi; (id enim optare citius licebat, quam sperare) mitigati tamen magnam partem L A Y N I S opera, vigilantiaq;. Eo enim res tum euaserat, vt perduelles publice minari pijs rapinam, incendia, necem denique auderent: obsistète nemine: quod quorum id maxime intererat, Magistratus remp. moderantes, provinciâsq;

uinciasq; administrantes satrapæ, ficta iam persona, religionisq; auitæ pertæsi, partim aere alieno oppressi, partim nouarum rerum studio ducti, hæreticorum clam factioni fauerent. Hinc illa reip. olim florentissimæ labes, hinc fundi calamitas orta donec Possiaco illo conuentu, atque colloquio, Carolus Lotharingus Cardinalis, singulari in Ecclesiam zelo, pius, atque disertus, doctorum Catholicorum nomine, Ministris Gebennicis ea proposuit argumentorū, rationumq; momenta, confirmandæ fidei maiorum, quæ refellere ipsi, tametsi rumpentur, & fremerent, nequaquam possent: sed vt solēt, ad conuicia, clamores, atq; blasphemias, veteres dæmonis artes, præstigiaq;, ne silere viderentur, confugerunt. Principes itaque pij, qui forte aderant sumptis cū animis, & armis, pactisq; inter se fœderibus, laboranti, atq; nutanti reip. & fidei maiorum, vti suppetias ferrent, è vestigio non ministris solum Sathanæ silētium Lutetiæ Parisiorum indicunt, ne virus illud pestilēs euomeret,

mere, ac disseminare pergerent; sed & Nauarræ Regina, (eo enim se nomine iactabat;) Condæo itē Principi, & Admirantio Colignio eiusq; fratribus, qui & à purpuratorum Patrum, atque adeo maiorum religione præuarcado, turpiter defecerant, Othoni Colignio Castellonio, & Andalotio, Parisiensi curia seuerè interdicunt. Hi enim auctores, & antesignani perduellium in Gallia intestini belli motus, nouarum rerum studio, concitarant. Id exemplum Prouinciæ, vrbesq; certatim sequèbantur, vt tempestas illa in malaciam, tranquillitatemq; mox verterit: conuenticula fieri, nocturna præsertim, prohibita; Catholicis quæta respub. const. tuta: sedi item Apostolicæ Romanæ reddi auctoritas cepit, pœne collapsa. Cardinalem enim Estensem, principio tantum, vt Gallici nominis studiosum comitijs adhibent: nunc vt legatum Pontificium agnoscunt, colunt, obseruant. Legatione itaq; frementibus licet hæreticis, ligando, soluendoq; ex diuino præcepto fungitur. Nulli adhæc Gallia Episcopi

scopi Tridentū ad instaurandā syno-
dum venturi, vt tempora erant, vide-
bātur, nunc plurimi ductu, auspicijsq;
Lotharingij Cardinalis, Antistites eo
profecti. Non tamē vsquequaq; resti-
tūtā pacē, euerfamq; radicē malorū, iā
tū L A Y N E S augurabatur. Data enim
ad amicum epistola, Deum flagella,
imbri instar, copiose demittere, scri-
psit: quæ solus ille, quando mortaliū
irriti conatus essēt, tollere, cū liberet
posset. Quod verū fuisse oraculū, cō-
sequentium annorum euentus, nostra
etiam memoria, declarauit.

*E. Gallia Tridentū, instaurata synodo ter-
tium reuertit. CAP. VIII.*

Plus I V. Pont. Tridenti Cōcilium
bellis ciuilibus intermissum Ec-
clesiæ cōmodo instaurari iubet: Euo-
catoq; ē Gallia per litteras L A Y N E
præsto esse imperat. Regibus ille cō-
mitter consalutatis, a. d. V I. id. Iunias
anni 1562. Tridentum versus Belgis,
Germaniaq; in viam se dedit: Functus
interim parētis optimi officio, Iustrā
dis sociorū Collegijs, qua iter habe-
ret, & alloquijs, ad p̄fectæ vitæ normā
impel-

1562.

impellens. Collegia iactis pridē fundamentis ad tectum perducenda curat. Electores (vt vocant) Cęsarıs tres, qui cęlibem vitā ducunt, cęterosq; qui à religione maiorum non abhorrent, consilijs iuuıt, in retinenda fide Catholica, studijsq;e, quibus vera religio defenditur, fouendis concionatus non raro in augustis templis. Collegia quoq;e in Germania, quę mox recensēbo, constituta. Tridentū vt venit, magna Legatorum sedis Apostolicę voluntate, & Episcoporum studio, quorum alij auditum pridem admirabantur, alij audire auebant, gratus, expectatusq;e fuit. Disputari antea cęptum de rebus arduis, vt de Eucharistię sacramento, absente LAYNE, cuius sententiam, repetita prælectione, audire exoptabant, quem vnum, multorum instar esse dicerent. De loco ambigi cęptum: non enim Pontificis maximi Theologo, duntaxat, vt antea, locus inter Episcopos erat, sed societatis iam Pręposito Generali, inter cęteros, mendicantium ordinum, Prępositos debebatur: Verum

rum quod in tanto hominum concursu, a trijque amplitudine, ex eo loco audiri commode non posset, quem libenter auscultarent, legati è regione assidere inter Episcopos L A Y N E M iubent, cumque sententiam de more dicturus esset, Theologorum suggestum, qui Conclavis mediū teneret, iussus ascendit. Tribus sæpe horis continenter, de re proposita, fideique controuersijs, via, ac ratione, firmis lateribus, acute, ac copiose disseruit, nullo audientium fastidio. Sin suo remansisset loco, qua erat modestia, assurgere Episcopi, propiusque accedere, & pedibus stare visi sunt. Detinebat enim auditorum animos, cum rei, de qua ageretur grauitas, tū dicentis venustas, ut à dicētis ore, ex quo melle dulcior fluebat oratio, pēderent omnes. Ex quo communi consensione, nata ea vox, L A Y N I S sententiam citra exceptionem, controuersiāque veram, certamque videri. Hæc de doctrina; nunc de moribus pauca. Duplex hic quoque L A Y N I S virtus enituit, cum humilitatis, tum

Con-

constantia, legatis enim ijsdē visum, societatis preposito Generali, tamen tēpore ceteris posterior esset, primū inter prepositos locū deberi, tanquā Clericis, qui semper monachis anteponi solerēt, molestū id ijs visum, qui prescriptionis iurē niterentur, & antiquitate antecederent. **L A Y N E S** in vidia declinandā, ne offendere alios Legati viderētur, etiā, atq; etiā rogat, obtestaturq; in illo cōcordiā conuētu, de loci præstātia, societatis causā, rixas, iurgia, cōtentionesq; , pijs viris indignas, oriri ne paterentur: quous se loco, vel in fimo contentum, qui & humi pedibus omniū calcari non fugeret. Legati tamē suo iudicio nisi **L A Y N E M** in extremo piscoporum subsellio assidere iubent: postremo quoq; loco inter ordinum prepositos sententiā dicere: hoc quidem, ne ceteris iniuriā familijs fecisse viderentur, cum societatis familia nuper orta, cōfirmataq; esset, illud vero, ut socios in clericorum seu presbyterorū numero honorandos iudicaret. factū etiam in ea ipsa synodo decretū cum clerico-

clericorum societatis Iesu honorificam mentione in hac v. b. *Sancta synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin religio clericorum societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum, à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiae inseruire possit.* Constantiæ vero LAYNIS hoc documentum habeo, ambiguum enim, & incertum, quæquæ aliter exponi posset, sententiam, tuentibus nonnullis, ijs assentiri ut vellet, impetrari ab eo nunquam potuit, licet omni ope, industriaque niterentur, ut vel vnus subscriberet LAYNES Paradoxa enim fugiebat, quæquæ de religione periculose diceretur. In Deum enim, utilitatemque Ecclesiae matris, respectum perpetuo habuit, nulla ut auctoritas, neque gratia, hominis vnquam frangere constantiam, potuerit, praesertim cum Dei, qui veritas ipsa est, defendendam causam suscepisset, vsus vero Tridēti familiarissimus est Hercule Gonzaga, vno tum ex legis synodi, excellenti prudentia, & auctoritate praedito. Hic cum antea alie

niori

Sess. 15.
cap. 16.

niore à LAYNE animo fuisset, fide
habita, confictis maleuolorum calū-
nijs, post comperta LAYNIS inno-
centia, atque integritate, vsq; eo il-
lum amauit, cōplexusq; est, vt postri-
die Kalendas Martias, anni insequen-
tis, Tridenti decedens, testamento
Mantuae socijs Collegium construi,
æris parte attributa, mandarit.

*Societatis Collegia iterum con-
dita.*

CAP. IX.

TRIDENTI LAYNES dum fidei
controuersias disputando assi-
due disceptat, nihil tamen de labore
societatis administrandæ remisit. Bel-
gio iter Tridentum, & Gallia faciens,
Antuerpiam (quod emporium, Brā-
bantia maximum est, ad Scaldim flu-
men situm, nauibus commodum, por-
tus mercibus, exterisq; gentibus præ-
sens domicilium) socios misit LAY-
NES, bono illius ciuitatis publico,
mercatorum enim Hispanicæ præser-
tim gentis, qui illic negotiantur. mu-
nificen-

1579.

nificentia, ære ingenti coemptæ ædes,
 vr̄bis in vmbilico augustissimæ. Inde
 post hæreticorū, qui societatem mi-
 rifice oderunt, factionibus, ac tumul-
 tibus anno 1579. exilio solum vertere
 coacti socij: dominantibus perduel-
 libus, & sectarijs, ministris etiam do-
 mum occupantibus. Anno deinceps
 octauo postliminio reuersi, socij in
 integrum restituti sunt, Philippi re-
 gis Catholici auspicijs recepta vr̄be,
 ductuq; Alexandri Farnesij Principis
 Parmæ, fortissimi post hominum me-
 moriam Imperatoris. Louaniense itē,
 Tornacense, & Coloniense Collegia,
 LAYNIS adiumento aucta. In Diui
 Audomari fano extrui aliud coepit,
 liberalitate pij, iuxta, ac docti viri Ge-
 rardi Hamericourtij Abbatis sancti
 Bertini. Cameracum quoq; (Samaro-
 brino in agro situm id oppidum) so-
 cij euocati, domusq; attributa, muni-
 ficentia Archiepiscopi nobilis Maxi-
 miliani à Bergis: cui negandum id of-
 ficiū LAYNES publicè profutu-
 rum non putauit.

Treuirensi, & Moguntino, in Rhe-
 ni pro-

ni prouincia, Collegijs non modica facta accessio : additum & Spirense Collegium, qua in vrbe sedes est cōsiliij, atque Iudicij Cæsaris. Ferdinandus quoque Imperator, vere Catholicus, Caroli vt sanguine germanus, sic & morum pietatisque æmulus, cum duo iam Collegia socijs exædificasset, Viennense in Austria, & in Bohemix Regno Pragense : his non contentus, tertium in ditione Tirolensi, Oeniponti construendum, sua pecunia curauit, ædibus augustis à fundamento excitatis. Pridem enim societatis emolumentum, pius Princeps, tanquam ex arce speculatus, moribus, doctrinaque iuuari videns mirum in modum laborantem ibi Ecclesiam ; hæreticorum item calumnias, & Sophismata dilui pietatem ad hæc, in qua sunt omnia, sociorum opera, iuuentutem Germanicam, vna cum litteris imbiberet, in hanc sententiam est ingressus ; Dicere illud etiam solitum ferunt, vna iuuentutis recta institutione, reipub. salutem, & Ecclesix pacem contineri. Omitto Hispanix

Hi
libr
tem
vigi
ann
nen
sum
nis
soci
luit
care
hom
natis
bant
tibu
pudi
sum
ctare
cuici
sente
sarij
cesse
Auct
te m
ga,
sonfi
boni

Hispaniæ Collegia, quæ superiore
 libro retulimus : creuere tamen ea
 tempestate L A Y N I S industria,
 vigilantiaque in immensum. Eo ipso
 anno, altero, & sexagesimo, Trague-
 nense in Boetica prouincia coeptum
 sumptibus Francisci Palmæ, homi-
 nis quidem priuati, sed locupletis, &
 societatis studiosi. Hic vicem indo-
 luit patriæ, literis, & pietatis studio
 carentis, præsertim in agrestibus
 hominibus, pagisque finitimis. Cog-
 natis, qui hæreditati illius inhæ-
 rant repugnantibus, liteque vexan-
 tibus, socijs etiam conditionem re-
 pudiantibus, quod in vulgus spar-
 sum esset, bona ipsos aliorum affe-
 ctare : constantia tamen Franciscus
 euicit, ut & secundum illum lata
 sententia, stare, & caderent aduer-
 sarij : Socij tandem præcibus victi
 cesserunt, officiaque illic exercent.
 Aucta etiam post domus liberalita-
 te matronæ nobilis Læonoræ Suni-
 gæ, comitis Nieblæ : nec non Al-
 fonsi Peresij Gazmani cognomento
 boni, Ducis Methymnæ Sidoniæ:

1562.

quæ familia vt nobilitatis antiquitate præstat, ita & religione, singularique in societatem studio nulli concedit: Per idem tempus & Legionense inchoatum Collegium, patrimonio ciuis, qui societati se sponte addixerat: vnde ingès mæsis animorum, emolumentumq; publicum in omnem illum Rioryæ agrum redundauit. In Aragonensi Prouincia, Balearicum Collegium, in inſula quam Maioricam vulgo (vt vicinam mole minorem, Minoricam) appellant, frequentari cœpit, postulante societatis prebytero optime merito, Hieronymo Natali Baleari. Miſſi huc ſocij incredibile dictu eſt, quantum commodi in iulaniſ, cum pietatiſ ſtudio, aſidue concionando, tum iuuetute illa, optimæ indoliſ, litteriſ inſtituenda, attulerit. Ciueſ enim grati animi reſtificationem, quod nihil liberis parenteſ, ne lumina quidem, cariuſ habeant, ſocioſ ita ſuſpiciunt, at que honorant, vt ſupra nihil: & tanquã cœlo lapſoſ homineſ exiſtimant.

Nota

*Noua in societatem tempestas de Pontificis seminario excitata
sedatur.*

CAP. X.

Dimisso iam Tridenti Patrum Concilio, Romam LAYNES, a. d. i v. idus Decembris cogitat anni 1563. Instratis interea Prouinciæ Italia, qua iter esset, sociorum familijs: hortatus omnes, ad seuerioris vitæ disciplinam, ex Ignatij præscriptis, religiose seruandam. Insequentis mox anni idibus Februarij Romæ grate à suis, exterisque acceptus, tranquilla cum essent omnia, ecce tibi tempestas subito, nec opinata emerfit, non sociorum vitio, sed aduersariorum calunnia. Cæterum hinc mali labes orta. Decretum Tridenti est diuinitus, vt Episcopi in suis quisq; sedibus seminaria, vt appellant, erigerent, in quibus familijs suo aere litteris, studijsq; excolerent magnæ spei adolescentes, qui post Ecclesiæ commodis seruirent, atq; ob angustæ rei familiaris tenuitatem, in studijs ætatem age-

1563.

1 3. senon

renon possent. Seminaria enim rei-
pub. & Ecclesiæ iuventutem esse sa-
pientissimi omnes omnium ætatum
homines iudicarunt : à qua quidem
ætate ducto exordio, vt corrupti ho-
minum mores, ad pristinam Eccle-
siæ disciplinam reuocentur; vna hæc
idonea maxime ratio putabatur. Vi-
sum itaque Pontifici vere Pio, sua
interesse, vt qui legem approbando
tulisset, eandem Romæ, æterna in vr-
be, & orbis capite, primus seruaret,
cæteris vt Episcopis præiret, facemq;
præferret. Verum enim illud est Pla-
tonis Philosophorum coryphæi do-
gma, ad Principis, summiq; Magistra-
tus exemplum componi alios solere.
Dictum itaq; & factum, de ædibus iam
conuenerat, cū ad purpuratorum Pa-
trum senatus Pius retulit, ecquinam
potissimum alumni præficerentur,
quique doctores idonei adhiberentur.
Ventum tandem omnium suffragijs in
eam sententiã est, societati id munus,
plenum & laboris, & fidei, esse man-
dandum : quod vna cum litteris op-
timis etiã pietatis morib. nostra ætate
iuuen-

iuuentutē informarent. Acerbū id a-
 sperumq; auditu accidit Romæ, ple-
 risq; qui id officij quæstus potius gra-
 tia, quam cōmodi publici, ambirent:
 quiq; sua, non reipub. & Ecclesiæ emol-
 lumenta captarent, hacq; via ad ho-
 nores grassarentur. Socijs interim re-
 rum, quæ agerentur, ignaris: quos alij
 in administrādo præferri sibi mole-
 ste ferrent: indignū rati, peregrinos,
 & ignotos homines, vti iactabant, nu-
 perq; in ciuitatē adscitos religiosu-
 los ciuibus anteponi, vsu rerū, expe-
 rimentisq; probatis. Auxit odiū quod
 eo ipso tempore his, qui Pontificis au-
 spicijs, auctoritateq; templa vrbis Ro-
 mæ lustrarēt, comites, Pontificis, ius-
 su, sacerdotes societatis additi sunt.
 Quo in munere recte obeundo, qui
 Censoria, (vt sæpe fit) damnatur nota,
 iniuriā interpretatur: iracundiā præ-
 mit, quæ tempore in odiū vertit: hinc
 vindictæ oportunū tempus expectat.
 Coelatū itaq; odium tandē aliquando
 erumpit, & in socios virus euomit,
 quasi odioso se ipsi muneri obtulissēt
 qui coacti, Pontifici dicto audientes
 I 4 parebant.

parebāt. Igitur rumores ea tempeſtate incertis auctoribus in vulgus diſſipati, ignominia pleni, imperitos enim rerum, indoctos, & barbaros ſocios appellabant. Plures etiam in Romano clero exiſtere doctrina præſtantes, rebusque gerendis idoneos. Horum potius habendam rationem, illos negligendos: Lætari interim ſocij minus quod ipſi ſerio defugerent, ambire alios, ac preſurare: quæ res vt bene vrbi verteret, Deum venerando precati, conuitia, atque calumnias ſilentio melius refellunt. Explorata enim illorum, quos adeo aduerſarij commendarent, doctrina, & moribus, periculoq; facto, compertū eſt erudientia iuuentuti, & moderanda, ineptos eſſe. Factum itaq; decretū Pontificis, Cardinaliumq; in eam ſententiā, ſocij vt ſeminariū adminiſtrarent. Hoc etiam addito elogio: publici officij, fideiq; ſocietatis id munus deberi, tū priuatim LAYNI, qui nuper in Gallia, Concilioq; Tridentino doctrinam, religionemque toti orbi teſtatam, ſedi Apoſtolicæ probaſſet.

Igitur

Igitur pridie Cal. Sextilis, quo die octauo ante anno, eo ipso in loco, ex hac vita in beatorum sedes societatis Princeps Ignatius comigrarat. Pius Pont. domum sociorum ingressus, ut suppellectilem, tenuem quidem illam, sed mundam spectaret, doctoresque audiret. Imperat onus illud feminarij administrandi ne detrectent: id è re Ecclesiæ Catholicæ futurum. Parent socij; mox patrono, Sabello Cardinali, Pontificis Legato, adscito: ea tamen lege, ut animorum, & disciplinarum, iuuentutisque instituendæ curam duntaxat gererent ipsi: rem vero familiarem tuendam mandarent alijs, ne quæstû socij inopiæ studiosi captare viderentur. His tantum abfuit ut animi placati fuerint, ut iniecto veluti oleo ignis, odia, seditio- nesque creuerint. Ausi iam audacius probra, atque infanda flagitia nunquam patrata, sed domi conficta, in socios iacere, præsertim in L A Y- N E M, innocentissimum virum, se- nioresque sacerdotes. Famosos ad hæc libellos, schedasque non Romæ

I 5 solum,

solum, sed & per Italiae vrbes, & trans alpes spargere, litterasq; contumeliarum refertas disseminare applaudentibus haereticis; qui his atrociora mendacia adfingebant, quod societate quam pessime oderat, extincta, praeclearius secum actum iri confideret. Pius vero Pontifex re mature comperita, est vestigio, pro eo ac debuit, indoluit vehementer: remedium adhibuit: Cardinalium Collegio, cui Romanae vrbis administranda cura incumbit, mandat, diligenter inquirat in sceleris auctores, & animaduertant, remanenter inuestiget, donec ad verum euadant. Auiti per viatores, & sistere se in iudicio iussi famosorum libellorum auctores. Testes ab his subornati, plerique perturbatione animi, infesta in socios voluntate: alij, quod ab illo vitae instituto foedè descuerant: caeteri, quod Germanico est Collegio, merito suo pulsi, iniuriam, ut ipsi interpretabantur, alta mente retinentes, excidere non paterentur: sed non mirum, calumniam Quæsitio-

ribus

ribus cito perspectam, dum pugnantia, testes, adferunt, seque ipsi, ut fit, refellunt (solet enim in auctoris caput malum recidere) societatis vero innocentiam, fidemque, factam testam, etiam ipsis tacentibus, publice constituisse. Gratulari itaque LAYNI sociisque Cardinales: ceterique bene in societatem animati. Calumniam, Tempestatisque auctor, Pontificis iussu, annuo censu exutus, vixit priuatus, à vinculis etiam poenaque, deprecantibus (quos læserat) sociis, liber. LAYNIS tum patientia, animique in aduersis constantia, enituit: aduersarios vero non modo non odio, sed & benevolentia persecutus, gratiam illis habuit, & amavit quod exercitum se habuissent, probassentque. Plus enim commodi adferre inimici solent, tametsi nolint, ignorentque ipsi, dum quos lædere, ac præmere student, clariores bonis omnibus, illustrioresque reddunt. Pontifex Pius, non Romæ solum, omni que adeo Italia, silentiū æmulis indixisse cõtentus, trans alpes etiam, quo maledicentiæ

virus penetrarat, literas honoris plenas & amoris ad Casarem Maximilianum dedit: quarum formula in manibus est, in eandemque sententiã ferre ad omnes Germaniã Principes, qui bene de religione sentirent, & Antifites: docet socios crimine vacare, quod iparsum in vulgus esset, dolere; calumniam ab æmulis confictam, tandem esse dilutam. Rogare itaq; & iubere, non solum susciperent socios libenter, sed etiam pro vetere inuitam religionem studio, vt antea in Domino amplecterentur, fouerent, ac prouerent, experti pridem re ipsa sociorum fidem, doctrinam, vtilitatem, ac vigilantiam, sic ille, Dei benignitate tempestatis globus disiectus, in tranquillitatem, ortiumque vertit, LAYNIS potissimum constantia, sociorum item patientia, precibusque ad Deum fuis, Pius deinde suam in socios beneuolentiam auxit: qui & ante ortam illam tempestatẽ Tusculi in æstiuis agens, accepto nuncio de Alberti Cardinalis Carpenfis (qui societatis patrocinium

cini
NE,
nam
mun
set;
essen
tis se
drum
beat
fisse
acce
Pet

D
facin
missi
poti
tute
gnos
mo,
nis
Luna
tuer
trus

ciniū viuens gesserat) presente LAYNE, socijsque deliberātibus, ecquifnam ex illo Collegio Patrum idem munus suscipere, aut velle, aut posset; subiecit Pontifex, securo animo essent, non frustra sudarent, societatis se patronum fore: vt & Alexandrum quartum Pontificem, sodalium beati Francisci patrociniū olim gefisse Annalibus proditum memoriæ accepimus.

Petri Venuſti è Societate in Sicilia cædes.

CAP. XI.

DVM hæc Romæ geruntur, apud Siculos per idem tempus atrox facinus in societatis sacerdotem commissum, cædesque illata, quam eo potissimum consilio referam, vt virtutem vbi que inuisam esse, quiuis agnoscat. Biuonę non procul Panormo, Collegium socijs Isabella, Ioannis Vegæ clarissimi viri filia, & Petri Lunæ eius ditionis Ducis vxor cõstituerat, regebat id temporis socios Petrus Venuſtus, Italus. Hic morum fa-

1564.

I 7 cilitate,

cilitate, pietatisque studijs omnium
 incolarum animos facile sibi adiun-
 xerat, vt parentis eum loco duce-
 rent. Saluos omnes, quibus vteretur fami-
 liariter, cupiebat: in his & sacerdos
 quidam, honesto ciue Bivonæ natus, de
 quo bene meritus Venustus erat. At
 pellicis ille impudicis amoribus vsq;
 eo irretitus viuebat, vt existimatio-
 nis, salutisq; adeo iacturam posthabe-
 ret, offendiculo ceteris esset. Hunc
 ad frugem, continentiamq; traduce-
 re, hortando, rogando frustra Venustus
 tentarat: surdo enim fabulam narra-
 re visus, vt fit, dum inueterauit vitiū,
 callumque peccans obduxit. Queri-
 iam ab officiorum magistro Episcopi
 auctoritate, & inquiri in se, moreq;
 suos inaudierat: ratus, quod contra-
 erat, accusatū se à Venusto religioso
 viro, necem illi, qui vitā adferre stu-
 deret, serio cogitat: perturbatus enim
 animus, ac furens, & libidine præcep-
 tus datum, verumque videre non
 potest. Igitur insidias comparat, tem-
 pus cædi opportunum captat. Ex ante
 diem 14. kal. Nouemb. anni 1564. dum

1564.

ruri

ruri valetudinis gratia domum fessus
 redit Petrus, horarum preces è libel-
 lo recitans, propter viam latentem
 in dumis, qui eadem cogitabat, sacer-
 dotem conspicatus, comiter salutat.
 Ille odio medici, vt amentes solent,
 furens, nec opinatè à tergo aggres-
 sus capiti fulcato ense ter vulnus in-
 fligit, affligitque seminecem ad terram:
 vt in sanguine naras, Iesu nomen dul-
 ce inuocavit assidue: in pedes inter-
 ea sicarius se dedit, viatores, & è vici-
 nis locis agrestes occurrunt, domum
 agnitum portant: rogant, nosset ne per-
 cussorem? annuit ille. Nomen verò
 interrogatus proderè noluit: Christi
 non immemor, qui pro necis auctori-
 bus Patrem, animam agens est depre-
 catus. Idem idè & illud repetijt venu-
 stus: *Sinite abire: Dominus illi ignoscat.*
 Et pro illo precibus fuis Deo spiritum
 reddidit: sacris eo die, vt quotidie so-
 leret operari. Pridie ei⁹ diei, festo D.
 Luc. die, ad socios verba faciens Christi.
 illa apud Lucam, quasi mortem præfagiens
 explanarat: *Ecce ego mitto vos, sicut agnos
 inter lupos.* Idem paucis ante diebus soci-
 orum

orum in cœtu, singulatim interrogans, quo quisq; mortis genere martyrij coronam Deo bene iuuâte, consequi vellet, sententiæ ad se dicendæ ordine delat: *Si ad summum*, inquit, *Dei benignitate, laureola decus aspirare queã, equidẽ capite plecti, sanctissimorũ virorũ, Baptista, & Pauli, vestigijs insistens, vehementer exoptem*: augurãs, quod euenit, fore vt vulnere accepto secundum caput occumberet. Natus autem in extremis Cisalpinæ Italorum Gallia oris, non procul Heluetiorum, Rhetorumq; finibus. Annum ætatis tertium, & vigesimum societati sese, salutis quærendæ, adiunxit. Romæ æterna, sancta que in vi be, prima pietatis tirocinia posuit, anno (opinor) salutis 1546. Hinc Patavium ad vberiore ingenij cultum à Moderatoribus missus, licet mediocri ingenio esset, labore tamen, constantia que non mediocriter profecit: vtrouque certè hominis pietas, atque obedientia enituit. In Siciliam provinciam tertio post anno missus; quo

Panor-

Panormitanum sociorū Collegium, ductu Petri Ribadeneyræ, cum cæteris constitueret: forte illi obuenit, pueros prima latinæ linguæ rudimentâ docēdi munus; quod ea modestia, suiq̄ contemptu gessit, vt hoc vnū, pueros ad Christum manu docendos esse, cœliq̄ue amorem teneræ ætati inferendum, propositum, præterea nihil, habuisse videretur. Aberat enim procul à fastu, inanisque glorię studio. De hinc aures vitæ noxas confitentibus assiduè dedit, & concionibus, morumq̄; suauitate Christo pleriq̄ue lucrifecit. Socijs deinde tiro-nibus in Sicilia Præfectus, facilitatem grauitate sic temperauit, vt quod per difficultè putatur, sit consecutus, vt amoris simul, & venerationi esset. Panormi Deo sacratarum virginum gynæceum à veteri continentiæ disciplina hominum vitio mirificè degenerarat, seimonemq̄; ciuibus dederat. Archiepiscopus itaque, & Ioânes Vega, qui pro Rege eam insulam administrabat, cœnobium instaurari sociorum opera, vt castæ ibi, nobilesque

que

que virgines liberaliter educarētur, exoptabat. Ei muneri Petrus Venu-
 stus sacerdos præficitur: quod ea fide,
 industria, diligentiaque obiuit, vt ad
 frugē reuocatis alijs, alijs loco pulsīs
 nouā veluti virginum Coloniam de-
 duxerit: hodieque domus optime au-
 diens seueræ disciplinæ specimen ce-
 teris præbeat. His experimentis diū,
 multumque probatus, Birionensi Col-
 legio à LA YNE Rector datus, socijs
 exēplo pietatis præiuit, externos re, cō-
 silioque, quoad vixit, iuuit: vt ab omni-
 bus ex æquo parētis loco duceretur,
 extra vnum illum percussorem, qui
 amens libidine, vt ante dixit, præci-
 pitauit. Declarauit hoc communis
 populi luctus, atque mœstitia in fu-
 nere; elatus enim honorificè ciuium
 frequenti, & Monachorum conuētu:
 exequijs in æde summa decoratus:
 condere ibidem, humoque manda-
 re corpus cuncti exoptabant, reti-
 nentibus socijs, qui domestico sepul-
 cro intulerunt. Incolis persuasum
 erat, fore, vt atroci casu deterriti so-
 cij alio migrarent: at vbi patientia
 simul,

simul
 spect
 erga
 humi
 deinc
 res. N

C

G

gusta
 ctori
 ologo
 milia
 uij, (c
 qui ta
 retico
 multa
 pauco
 itaqu
 Socio
 attrib
 1563.
 iuuen
 fidei

simul, & māsuetudo nostrorum per-
specta, non mediocris ad pristinum
erga socios amorē facta accessio est:
humusque sanguine tincta, fructus
deinceps animorum extulit vberio-
res. Nunc ad LAYNEM redeamus.

Collegijs iterum aucta Societas.

CAP. XII.

Gymnasium Dilingæ inchoarat
Otho Truchsius Cardinalis Au-
gustanus, vt supra demonstratum, au-
toritatem, consiliumq; secutus The-
ologorum insignium Petri Soto, è fa-
milia D. Dominici, & Martini Ola-
uij, (qui post societati adscriptus est)
qui tanquam paries obijceretur, hæ-
reticorum nascenti furori. Verum vt
multa in res humanas incurrunt, ad
paucos Gymnasium recidit: visum
itaque optimum factum Cardinalis
Socios in vacua vocare, Collegiumq;
attribuere, hoc ipso tempore, anni
1563. vt & suos ibi Germanorumque
iuuentutem optimis, & moribus, &
fidei doctrina cum litteris, ac disci-
plinis

1563

plinis informarent. Apud Sarmatas quoque, qui Poloni hodie nominantur, in ipsis Boreæ terris frigore damnatis, Stanislaus Hofius, vir ob singularem sapientiam, eloquentiamque cum pietatis studio coniunctam ex Varmiensi Episcopo Romanæ Ecclesiæ Cardinalis creatus, per hæc tempora Tridentino Concilio nõ solum interfuit, sed & Pij quarti Pontificis nomine præfuit. Is captus LAYNIS & Salmeronis sociorum ingenti studio, ob perspectam Tridentina in Synodo singularem vtriusque doctrinam; dimisso conventu, domum reuersus, in sequenti anno nihil duxit antiquius, quam vt Bransbergæ, (quæ vrbs Prussiæ prouinciæ, Poloniæ Regi addictæ, Varmiensis est diocesis) Collegium socijs institueret: ratus quod erat tuendæ religionis auitæ apud Prussios, necessarium esse piam iuuentutis institutionem. Eo ipso quarto, & sexagesimo anno, Roma socij, tanquam in coloniam Mediolanum profecti, à Carolo Borromeo, innoctissimæ vitæ Cardinali euocari, cõ-

dito

dito Collegio. Ad Diuum Fidelem
 morati primū socij, quod Collegium
 tunc in professorum domum vertit,
 cum Bredanum cœnobium collegæ
 nostri occuparunt, quod Humiliato-
 rum, vt vocant, domicilium olim fu-
 erat: quam quidem familiam non ita
 multo post, vt religiosæ disciplinæ
 minus obseruātem, Pontifex sanctis-
 simus Pius V. ad paucos iam redactā
 aboleuit. Deinde ante diem V. Idus
 Octobris, Parmam item ex vrbe Ro-
 ma missi socij, Octauij Farnesij Ducis
 voluntate, exædificato Collegio, so-
 cijque humaniter habitis: quæ laus,
 & adorea propria pœne ac singula-
 ris Farnesix familiæ semper fuit. An-
 tea, kalend. Octob. in magnam Græ-
 ciam, quæ hodie Calabria est, Cata-
 cense in oppidum Roma itidem pro-
 fecti socij, ex ærario publico educati
 ad obeunda, quæ nuper incolæ as-
 pexerant, societatis officia. Per idem
 tempus, & in ea ipsa Calabria pro-
 uincia Rhegij Collegium cœpit: an-
 tiquum item socijs templum B. Gre-
 gorij peridoneo vrbis loco situm, at-
 tributum,

tributum, idque reipubl. commo-
cum antea è S. Agathæ vico proximo
(quem hæretica labes, pestisque in-
fecerat) deprauatæ ibi opiniones dis-
seminari cœpissent: quod cõtadium,
ne latius serperet, subito tollendum
Magistratus iudicauit. Sicilia tamen
sociorũ prouinciæ idem attributum
Collegium, quod Neapoli longius,
propius verò Messana abesset, freto
duntaxat interiecto, & phaco; vt à
Præpositis prouincialibus lustrari,
obiri que oportune posset. Transeo
nunc ad Hispaniam. Gadibus, que In-
sula Boeticæ obiacet, socijs alimeta,
ædes que assignata, magno cleri stu-
dio, & insulanorum; qui ceteras pri-
dem religiosorum hominum fami-
lias repudiaffent. Missi in eã vineam
Didacus Lopez, & Gregorius Mata
sacerdotes: gnauiter vterq; quã con-
cionando, quã hortando, erudiendo-
que pueros Catechesim elaborarunt.
Didacus socijs eodem deductis pri-
mus cum imperio præfuit, post &
Mexicanum Indiarum Collegiũ te-
nens, mortem obiit. In Calaritanum

Sardinie

Sardin
socij
Octob
trum
ostencFR
qu
tate
tumqu
malis
conci
ius so
cietat
dis, p
post
cum i
que lo
uanda
flagra
litem
merer
bi gr

Sardiniae insulae Collegium Roma
 socij eo ipso anno missi a. d. 12 kalen.
 Octobris, quò primo profectum Pe-
 trum Spirgam Calaritanum supra *lib. 2. c. 6.*
 ostendimus.

LAYNIS morbus, & obitus.

CAP. XIII.

FRactus tandem magnis, varijs-
 que laboribus LAYNES, &
 etate fessus, in morbum grauem, len-
 tumque incidit, recrudescentibus
 malis, quæ tot itineribus, studiorum,
 concionumque pertinaci labore, cu-
 ius sollicitudine administrandæ so-
 cietatis, publicisque negotijs obeun-
 dis, pridem contraxerat. Recreatus
 post meliuscule habere cœperat,
 cum iterum cõcionari, superiorem-
 que locum ascendere tentat: adeò iu-
 uandæ Ecclesiæ Catholicæ desiderio
 flagrabat: vt tanquam gnauum mi-
 litem, mors pugnantemque oppri-
 meret. Inualuit iterum vis mor-
 bi grauior. Inaudierat tum forte
 pro

pro incolumitate sua, vitaque producenda, non domi solum, sed publice etiam vota concepta, supplicationesque ad templa Sanctorum indictas, peregrinationes etiam religionis gratia ab ijs susceptas, qui illius studiosissimi, saluum, superstitemque velent. Indoluit hoc nuncio LAYNES

Phil. 1.

quod dissolui, cum Paulo, corporis vinculis eque custodia abire vehementer optaret: ut quem mortali in vita in speculo tantum, & ænigmate vidisset, facie ad faciem aliquando cerneat, ubi beati æuo fruatur sempiterno. Quare identidem illud usurpabat: *Vt quid ego adhuc terram*

Luc. 13.

occupo? Societati enim se iam inutilem, minusque frugi seruum appellans, alteri locum, qui munus id obiret felicius concedendum. Postquam indies dolores, febremque, sine spe salutis augeri videt, nihilque reliquum factum ad sanandum corpusculum; summam ad hæc curam diligentiamque socios in valetudine sua tuenda adhibuisse, consulendum sibi ratus, ante diem sextum decimum

kalend.

kalend. Februarij de ante actæ vitæ
 erratis puriter confessus, cœlestem
 Angelorū panem viatici nomine fe-
 rio postulans, summa pietate, ac reli-
 gione sumit. Postridie eius diei mis-
 sis socijs societatem Pio I v. Pontif.
 Max. qui eius iam patrociniū, vt di-
 xi, libens, nolensque susceperat vita
 decedēs, diligenter, pieq; cōmendat :
 veniam quoq; ex animo peccatorum
 postulat simul, & Apostolicam bene-
 dictionem. Dein oleo sacro inungi
 voluit, vt illo munitus sacramento
 cum demone postremum luctaretur.
 Hinc immortalitatis spe, æternæque
 beatitudinis desiderio plenus, Deum
 vitæ auctorē precatur, & amice com-
 pellat, fuis etiam vberim lacrymis,
 vt exsulem se tandem aliquando in
 patriam reuocaret. Patientiæ tunc ea
 documenta ægrotus dedit, vt quæ sa-
 nus, valensque vitæ præcepta dedif-
 set, ea ad extremum vsque vitæ diem
 tenuisse satis ostenderit. Seniores so-
 cietatis patres, qui assistere in quoti-
 dianis deliberationibus soliti essent,
 orant atque obsecrant, vt extrema

K

volun-

voluntate, quem ex omni numero vicariam societati operam dare vellet, nominaret. Renuit verò, facturumque se negat, siue modestia, qua virtute enituit, siue quod Ignatium Loyolam idē recusasse meminisset, seu utroque adductus. Rogatus ab iisdem ut societati, sibi que benediceret, tendens in cœlum oculos, & manus, apertrem luminum rogat, ut qui societatis auctor esset, eamque stirpem, & vineam recēs ortam in Ecclesiæ horto plantasset, simul & rigasset, perque terrarum orbem longe, lateque propagasset, idem etiam misericordix bono diuinitus hodierno die benediceret tueretur in aduersis, & proueheret, ad maiora. Hinc sereno vultu ac placido, Crucis signo bene cunctis precatus, Patres, qui assistere de more solerent, sic appellat: *Vobis quoque Patres hanc ipsam societatem commendatam habetote Ambitionem in primis fugiendam censeo, ut & discordiã, animorumque dissensionem: conjunctionis enim ciuilis pestes ea maxi-*

sunt, eruntq; semper. Cauenda deinde nationū inter ipsas dissidia, & secessiōes. idē itaq; omnes, nullo habito in societate gentium diuersarum discrimine, sapiant in Domino. His ferè verbis sui quēque officij admonēs, voce intercepta, respirādīq; vi impedita, silentiū tenuit. Notarunt curiosi ab illo Franciscum Borgiam, qui animam agenti astabat, fixis continenter oculis, adeo spectatum blande, atque hilariter, vt vel ea re societatem illi satis commendasse, muneriq; Præpositi generalis successurum illum augurari videretur. Biduum ferè amissa voce LAYNES iacuit: animo tamen in res diuinas intentus. Hora tandem noctis secunda, decimoquarto kalend. Februarij, anni 1565. vita hac mortali decessit tertio, & quinquagesimo ætatis anno: egregio socijs. dato morum, vitæque innocenter actæ exemplo, quod non mirentur solum, sed & imitētur posterī: Romāis verò ciuib. luctū, suiq; ingens desiderīū reliquit. Memorix proditum, auditumque ex Cardinalib⁹, multis retro annis, quot

Romæ transegerant, præstantis viri nullius perinde mortem dolori vrbi Romæ, atque LAYNIS extitisse: quod vt summopere, dum viue- et, carus, acceptusque omnibus ille esset, sic & mors incredibilẽ omnibus mœstítiam attulerit. Alexádrinus etiam Cardinalis, qui è familia D. Domini- ci post ad Pontificatum virtutis via emerfit, accepto de LAYNIS mor- te nuncio, meritò lugendũ, Dei enim Ecclesiam eo die hasta, & scuto orba- tam videri, pleno ore prædicauit. Conditum corpus tunc est in æde an- gusta, veterique Professorum socie- tatis ad sinistrum altaris cornu, appo- situmque ad Ignatium Loyolam, qui ad dextrum sepultus iacebat: cum quo coniunctissime vixerat, & magi- stratum regendæ societatis proximè exceperat. Inde superiori tãdem an- no 1594. in nouum Farnesianum tem- plum ad dextrum aræ maximæ latus a Patribus societatis translatus est: v- bi cum Ignatio, & reliquis Præposi- tis generalibus futurę spe resurrecti- onis quiescit.

Exo-

*Exequia, iustaq; LAYNI etiam ab
exteris persoluta.*

CAP. XIV.

NEc Romæ solum funus hono-
rificè elatum, sed ad omnes o-
mnium prouinciarū socios mors per-
tinens flebilis fuit, quod communem
parentem amissum dolerent. nec so-
cios tantū dolor tangebatur, exteri etiā
pro veteri quæ cum illo fuerat neces-
situdine, luxerunt, exequiasque cura-
runt. In his duo ceteris antecellere
visi. Præsul alter, alter verò Marchio.
Otho enim Truchsius Cardinalis, &
Augustanus Episcop. Dilingæ, socijs
attributo Collegio, acceptoque tristi
de LAYNIS morte nuncio, eo se
contulit è vestigio, vt consolationem
socijs præsens afferret: paratæ item
iustaq; persolueret, cum socijs in tri-
clinio domestica frugalique mensa
contentus accubuit. Postridie eius
diei in templo cenotaphiū positum,
non atra, pullaq; veste, sed purpurea
regendum mandauit: quod gratulan-
dum sito, morte obita, prædicaret, qui

K 3 his

his vitæ miserijs liber ad cœlū euo-
lasset; nos contra deplorandos, qui
in hoc exilio versamur existimabat;
nostram quoq; fortem lugēdam, qui
& parentem, & Ecclesiæ propugna-
torem amissemus. Sacris hinc fune-
ralibus ab eo solempni ritu peractis:
surrexit mox orator, qui pro funere
LAYNEM de more laudauit: Verū
quod non omnia, tam angustis horæ
spatijs complexus esset, subiecit Car-
dinalis, duo, & quidem præcipua in
Laynis laudatione prætermissa vide-
ri, quæ silentio præterire, conscius
ipse & familiaris, salua religione nō
posset. In primis Cardinalis digni-
tatem oblatam serio fugisse LAY-
NEM, qua in re deprecanda, sua esset
apud Paulum I V. Pontificem Max.
opera vsus. quo iam fato functo il-
lud accidit memorabile, duodecim
suffragia Cardinalium, ad summum
sacerdotem, nec opinantem, & ab-
sentem LAYNEM tulisse: vocatū ea
gratia se auctore in conclaue, fugaq;
se proripuisse, ne, quod nollet, Ponti-
fex renūciaretur. Deniq; floccifacere
solitum,

solitum, hæreticorum oblatrantium
calumnias, conuitia, & blasphemias,
qua erat animi celsitudine, & Ecclesie
zelo præditus. Alter verò Franciscus
Mendozius, Marchio Almazanius,
(quæ patria LAYNIS fuit) honestan-
dum, & apud suos funus duxit, quod
talem tantumq; ciuē patria amisisset.
Vir erat præstanti iudicio, Philippi
Catholici Regis nomine legatione
annos aliquot apud Cæsarē functus,
& Prætor Nauarræ, Senatusque regij
Ordinum Præses: cenotaphium, &
ille in ditionis suæ æde summa, atq;
adeo in tumulo maiorum suorum ere-
xit: accitis vndiq; sacerdotib⁹, & pijs
viris, non secus, atque si ad illum di-
tio pertineret, quod tali ciue meritò
gloriaretur (Patriam enim ciuis, &
contra ciuem patria illustrare con-
suevit) propterea quod societatem
LAYNES, quam singulari studio,
beneuolentiaque complecteretur,
illustrasset, Tridentinamq; Synodum
præsens ornasset, omnemq; adeo ter-
rarum orbem vitæ innocentia, inge-
nio, doctrinaque impleffet.

*Corporis habitus, ingenium, atque
doctrina.*

CAP. XV.

Corpore mediocri fuit, pallida facie: vultu tamen hilari, & renidenti similis. Naso oblongo, & aquilino. Oculi grandes, clari, & mobiles, corpusculum non robustum, vt athletę, bene tamen compactũ. Pectus amplum, magnus item animus, qui ferè pufillo in corpore existere solet. Ingenium illi viuudum, ingēs, excellens, acre, vehemens, subtile, clarum, & firmũ. Res propositas, quę in dubiũ vocarentur, ciira animi meditationem, notiones sũe apprehẽdere ex tẽpore solitus. Legendi cupiditas, expleri non poterat; quo fiebat, vt libros integros breui in compendium redactos, memorię gratia, optima quęque in aduersaria referẽdo, transcriberet. Sic & artium omniũ liberalium scriptores exhauferat, nihil vt ignoraret, & quod disceret, deesset. Sacrarũ tamen litterarũ lectione potissimũ delectabatur, vt diuinam scripturam

pturam de manu nunquã deponeret,
 nisi forte rebus gerendis necessario
 auocaretur. Eos autem processus in
 studijs facisse, mirabatur omnes, cum
 & negotijs frequenter interpellare-
 tur, quæ Ecclesiæ Catholicæ, Reipue-
 publicæ, & societatis nomine gessit;
 mutatis plerunque sedibus; & in Xe-
 nodochijs nostrorũ more versaretur.
 Nimirum Deus gratiam diuinitus, sa-
 pientiamque infuderat, vt citius, fir-
 miusque disceret, simul & retineret.
 Itaque ferè comparatum, vt qui libris
 non proprijs religiosorũ hominum
 more vtantur, ij & legant omnia, &
 celerius apprehédant, atque retineãt,
 quã qui domi, in bibliothecas se ab-
 dentes, libris confidunt, ignauiamque
 alunt; eius rei argumentum dedit
 LAYNES. Patauijenim Collegium
 sociorum administrans, intra paucos
 dies, licet concionibus, & cõfessionibus
 intentus, Alfonsi Tostati, volumẽ
 vnum de multis, non euoluit solum,
 sed & manu sua, via, & ratione adhi-
 bita in Epitomẽ redegit. Basenti item
 in oppido, verno dierum quadragin-

K s ta ic.

ta ieiunio, quotidiana abſtinentia, publicisq; cōcionibus, Conciliorum tomos omnes attēte euoluit. Sententias plerunque in aduerſaria referre ſolitus, quibus (vt Alphonſo Salmeroni ſodali ſuo reſpondiſſe accepimus) vel axiomata cōtinerentur hæreticis reſellendis: vel ijs, quæ contra obijci poſſent occurreretur: vel deniq; Canones Synodorū illuſtrarentur. Singularis verò doctrinæ ſpecimē dabat & concionando, & cum hæreticis diſputando, cōſultus item ſepenumero de controuerſijs ambiguis: tum verò maxime enituit, vt demonſtrauiſus in Synodo Tridentina. Puer etiā tum incredibili flagrabat ſapiētix ſtudio, quæ cupiditas cum ætate auxit, vt etiam adoleſcens eum à Deo, qui auctor eſt Sapiētix, precibus, Salomonis exemplo, poſtularet. Grandior natu eam adeptus eſt, ingenti eorum, qui illum audirent, potiffimum verò doctorum hominum admiratione. Ingenium eius cū vbique clareſcere, (potiffimum tamen, ſi quid nouum, difficilè, inauditumq; nec ab alijs

ab alijs pertractatum, in controuersiam vocaretur) tum maximè mentis aciem intendere, & quasi excitari videbatur: adedò eleganter, copiosè, atque disertè, quæ inuenisset disponere, eloqui, & acutè diiudicare solitus, vt cum alibi semper hisce artibus differendo, ceteros facillè vinceret, hic se ipse etiam superaret. Neque in Scholarum questionibus duntaxat tractandis valuit LAYNES, sed in rebus etiam gerendis idem acumen adhibuit, iudiciumque attulit: siue cum Pontificibus, Principibus, Magistratibus, de rebus publicis ageret, siue consultando, sententijsque dicendis: præsertim Præpositus cum esset generalis: verum semper à falso discernens, & ad rem, quæ facerent, ostendens; & verum plerumque de rebus iudicium ferens. In deliberationibus verò ita excelluit, vt sententia ab illo, ordine & perspicuè pronuntiata, nullus amplius relictus fuerit dubitandi locus. Perspicuitas item, quæ Rhetorum filijs prima dicendi

dicendi virtus est, tanta in LAYNE,
vt siue cum doctissimis hominib⁹ in
veri inuestigatione differendo ver-
saretur; siue ad populum de supe-
riore loco verbum Dei concionan-
do explanaret; seu denique cum im-
perita plebe ageret, adeò dilucidè
sensa mentis efferre, sententiamque
dicere consueuerit, vt ab omnibus
ex æquo intelligeretur: quodque
perdificilè semper est habitum, ver-
borum copia, ac methodo id con-
sequebatur, vt obscura clarè, abdi-
ta perspicuè, ignota intelligenter,
prisca noue, omnia denique venustè
proferret, oculisque veluti subiecta
repræsenteret: spinosa etiam, quæ
in Theologorum scholis, & hæreti-
corum controuersijs proponi solent,
sic omnem in partem perspicuè di-
sputabat, vt ab indoctis etiam intel-
ligeretur. Obscura, si quæ, vt fit, in
scriptoribus occurrerent, subito in-
tellecta, quasi à se excogitata, alijs
verbis clarius efferebat.

Pro

Præstantium virtutum exempla.

CAP. XVI.

Quanquam vero Dei, naturæque beneficio, bonis hisce artibus præditus L A Y N E S, qui doctrina societatem, ut pietate Ignatius, vehementer illustravit, tamen & præcationi, meditationi que; pleraque accepta referebat. Oratione enim libenter cum Deo colloquebatur, medias inter negotiorum, quibus assidue distinebatur, molestias. Igitur siue privata, siue publica, siue sua, siue aliena res gereretur, siue adversa, siue secunda inciderent, precibus ad Deum, tanquam portum, sic ab Ignatio edoctus, confugiebat. Ut vero melius oratio absque animi evagatione procederet, se ipse in dies frequenter ad vnguem explorare. Cæteris, si quid deliquissent, ignoscere, sibi nunquam. Simplicitate morum, & candore præditis, & pietati deditis, libentius uti, colloqui, & fidere. Quin & asceticos (sic enim cum Basilio magno appellandos censeo) ad spiritus exercitationem libellos

K 7

libentes

libenter manibus tractare, & legere, styli humilitatem minime fastidire, quod mores potius instruant, quam acutè conclusis argumentis mentem imbuant. His ad vitam moresq; formandos, suo, aliorumque commo-
ducibus utebatur. Licet verò ingenio esset præstanti iuxta, ac perspicuo, religione tamen, scrupulisq; aliquan-
diu agitatus est, quæ mentem sed non ita diu, exeruciarunt.

Cum vitia omnia à puero detestatus esset, tum vero libidinem maximè, corporisque voluptatem, ut malorum escam vitauit. Quo fiebat, ut adhuc puer deprauatos & impuros sermones repudiaret. Vixisse ad extremum vsque vitæ diem ferunt, Dei benignitate, summa continentia, & integritate. Incesserat forte adolescenti Religio, cum illa in templo recitari verba audisset: si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: ecquæ nam crux, quam gestare iubeat Christus, cæteris esset grauior, venit in meum, coniugium
videri

Matt. 16.

videri: in quo vitæ genere multa in-
 sint acerba, atque incommoda. Ani-
 mum itaque ad vxoriam rem tum ap-
 pulerat: verum cum ætate crescente
 iudicio, puduit illum consilij, seque
 postea irridebat. Corpus Spiritu,
 rectæque rationi ita subiecerat, do-
 mitasque animi perturbationes ha-
 bebat, vt, si quando carnis illecebris
 tentaretur, facilè Dei ope supera-
 ret. Quare quod de Bonauentura
 Alexander Alensis dixisse fertur in
 Adam minime peccasse, idem penè
 de L A Y N E affirmare liceat. Ro-
 mæ viuens concionatus erat, fre-
 quenti corona, admirationeque ho-
 minum cum fornicationis spiritus
 muliebri credo habitu L A Y N E M
 adoritur, vt loco, castitateque de-
 pellat. Muliercula enim, quæ cor-
 pore quæstum faceret solum sine ar-
 bitris procaciter libidinosæque com-
 pellat: amorem quo illum depe-
 riret, detegit, & verecundiæ semel
 fines transgressa, lasciuit, blandi-
 tur, delinimenta adhibet, rogat, ob-
 testatur. Quem non hæc, quamuis
 fortem,

fortem, deiiciant. At ille Deum virginitatis auctorem, matremq; eius in his malis inuocat. Obfirmato dehinc animo impudentiam reprehēdit, obiurgat, pudorem incutit, Deum respicere, mortisq; meminisse iubet. Sic victor è palæstra Deo bene iuuante discessit Petro Ribadeneyræ sacerdoti eadem post narrans, melius tutiusq; fore affirmat, si quis non dissimilis casus incideret, aures digito obturare, locumq; ex templo mutare, castimoniæ suæ diffidendo, ne blandæ illæ Sirenum voces, ad animum penetrantes incautum vulnerarent, vel in posterū, vt fit, foeda simulachra animo casto obijcerent. Hinc nimirū Paulum à cæteris quidem abstinere vitij, fugere verò fornicationem iussisse. Quippe alibi pugnando, & resistendo, hic fuga potissimū victoria paranti. Idem Iosephum, Thomam Aquinatem cæterosq; innumerabiles re ipsa præstitisse. Vincere se ipse solitus, flagellis sæpe verberare, sordida veste, attritaque delectari, quæ tegeret corpus, non ornaret. Inopia

imprimis

imprimis amans, ut loculos, crume-
 nâque nunquam gestarit: nihil unquâ
 obferatum (ne publicam quidem per-
 sonâ sustinens) clausumve habuerit,
 præter schedas arcanorum & officio-
 rum. Cum professorum initio domus
 rerum omnium, & librorum inopia
 laboraret, Collegium frequenter ad-
 iit: rogat utendos libros daret: portat
 ingentia etiam volumina sub alis: co-
 miti tametsi postulanti tradere de-
 trectat, affirmans librorum, qui mul-
 ta in dies doceant, pondus non oneri,
 sed honori esse. Proposui temperan-
 tiæ exempla, nunc fortitudinis, quæ
 in aduersis tolerandis, honorumque
 contemptu enituit, colligam. Excelso
 illo animo res caducas contemnere,
 infraque se ducere, pericula, mortemque
 non metuere. Ulcera, vulneraque tam-
 etsi inhumani spectaculi, curare non
 defugit. Tempestates maritimo itine-
 re, trepidantibus etiam fortibus, ni-
 hil formidauit, summa qua erat ani-
 mi fortitudine præditus. Noctu iter
 faciens per medias prædonum, & hæ-
 reticorum insidias, ut nudus viator
 ambu-

ambu-

ambulabat. Nec minor in acerbis tollerandis constantia, siue pro fide maiorum, ac veritate niteretur; siue hæreticis responderet. Principum minis non terreri; promissis blandisque sermonibus non frangi; multo etiam minus à verò abduci se patiebatur, vt de Gallicis comitijs, & Tridentina synodo diximus. Eandem animi magnitudinem tenuit, cum Præpositus Generalis exortas in Societatem tempestates fortiter sustulit, constanterque superauit. In morbis quoque omnibus eius patientia eluxit; tum verò maximè, cum morti vicinus ad suggestum concionandi gratia ferri se iuberet; affirmans Christi militem in vita otium, ignauiamque, pestes animorum fugere, pugnantem verò & armatū occumbere oportere. Hanc animi celsitudinem Modestia, Humilitasque, verè Christiana virtus, excipiebat. Seipsum itaque probè cognitum habens, pro nihilo ducere, mendicare etiam libenter, stipemque precario petere; edere panis frustra: mendicis;

agro-

ægrotisq; in Xenodochijs ministrare;
 munera, quæ despiciatui alij ducerēt,
 hilariter obire. Italię prouinciã, cum
 Præpositus administraret, tirones so-
 cietatis, quos Christo ipse lucri fece-
 rat, iter dum facerent, excalceare ve-
 speris solitus, lectumque eisdem ster-
 nere: ipse in sella amictus somnum
 capere. Cum simplicibus, vt ostendi,
 libenter colloqui, lectitareque id ge-
 nus asceticos libellos consuevit.

Ab ambitione vsq; eo alienus fuit,
 vt nihil supra. Decumbens enim sine
 salutis spe; Ignatio recens extincto,
 Vicarius rei ignarus delectus est:
 Post etiam inuitus Præpositus Ge-
 neralis renunciatus. Pridie eius diei
 munus tergiuersando defugere, fla-
 gellis se verberans, plorans, opem-
 que implorans diuinam deprecaba-
 tur prouinciam, plenam quidem ho-
 noris, sed oneris maioris, ac laboris.
 Triennio iam Societate administra-
 ta, reque benè gesta, abdicare se ne-
 quicquam studuit Magistratu, alte-
 ri libentius locum cessurus: Verùm
 euicit tandem Pij Quarti Pontifex
 Max.

Max. auctoritas, ne abdicaret. Extra societatem dignitates quoq; cōstanter repudiavit. Balearium Episcopus dignitate illi cedere cupiebat, Pontificem rogans, ratum id esse vellet, Laynemque sibi, qui dignior eo munere esset, sufficeret. At recusavit ille honorem, imo & Pisanum Archiepiscopatum offerente Etruriæ Duce. Ne Cardinalium se Collegio Paulus I V. qui id serio agebat, adscriberet, quid non egit, dixit, tulit LAYNES? Quin & Pontifex ne crearetur, fuga quasi periculum declinavit, cum iam amplius duodecim Cardinalium suffragia tulisset. Modestia, animique demissio summa, quæ & morum facilitatem illi attulit, quam & gravitas, maturitasque condiebat, ut nescias amorine pluribus, an admirationi fuerit. Ad omnium se ingenia facile aptare, sermonemque prudenter temperare. Cum pietati deditis de rebus sacris, cum eruditis docta colloquia miscere: cum milite de re militari, cum fabris de re fabrilis agere, ut mox tamen de Deo sermo subijceretur.

Quo

Quo artificio plerisque Christo Pauli exemplo, qui omnia omnibus, fa- 1. Cor. 10. ctus est, lucri fecit. Ad hæc omnium facile animos sibi deuinxit, atque retinuit: cum & admirarentur singuli, quasi hisce artibus ætatē traduxisset. Quo fiebat vt & summæ scientiæ opinionem collegerit, & collectam seruarit. Quæ quidem morum facilitas, illius erga alios amorem, vel potius pietatem sic auxerat, vt omnibus ex æquo prodesse, in aduersis præsertim opportune studeret. Cuius rei documentum hoc erit. Florentia Romam proficiscenti, in vico sancti Cassiani cognomento, octo passuum millibus sito, occurrit miles Hispanus, qui è bello Senensi, criminis reus ad suppliciū trahebatur. Agnouit hominem LAYNES, quod olim aures confitenti dedisset: sistere lictores iubet atq; expectare dum Florentiam ad Etruriæ Ducem Tabellarium mittat. Hic reuersus militem liberum abire iubet, maiorum imperijs. Lætus ille & gaudio exiliens gratias agit quod orci fancibus ereptus LAYN I S opera esset,

MOX

mox ab eodem viatici parte dimittitur; reliquã enim Tabellario impenderat. Talis erga externos acerbis in rebus; in domesticos verò maior eius beneuolentia exstitit. Hanc ipsam comitatem seueritate, cum res flagitaret, temperauit: in ijs præsertim hominibus, qui pacem quietemque & fratrum concordiam, disseminatis seditiosis vocibus, turbarent: qui que licet affines essent, non rectè officium facerent: cæteris ut exemplum daret, qui Societatem aliquando essent administraturi. Nationes sine discrimine dum vixit in domino amplexus: externos etiam benignius accepit, quã re, quã verbo, admonens in societate nullum esse gentium nationumque delectum habendum: nihilque interesse, ut Paulus ait, Scythane an Barbarus, Gallusne an Germanus, Lusitanus an Hispanus esset. Tum enim beatam fore Societatis rempublicam, dum omnibus anima una & cor vnum, ut initio nascentis Ecclesiæ, adesset. Blande omnes excipere,

qui

Colos. 3.

Act. 4.

qui vel afflictæ fortuna ad illum con-
 fugerent, vel facti poenitentia ducti
 de anteaactæ vitæ criminibus confi-
 teri vellent: paterno item amore,
 quomodo & resipiscentes, Deus acci-
 pere olet. Duo potissimum homi-
 num vitia detestari se prædicabat. Al-
 terum eorum qui Simonis Magi labe
 infecti, Christi patrimonium pretio *Act. 5.*
 & emerent & venderent, pauperum
 panem deuorarent, & sanguinem
 haurirent. Hi quoties confessuri de
 peccatis accederent, horrore concu-
 ti affirmabat Alterum hæreticorum
 vitium, qui falsa religionis specie
 atque colore respub. Regnaque pes-
 fundant, vrbes seditionibus euer-
 tunt, pacemque & quietem turbant:
 & quod his detestandum magis à
 vera fidei salutisque via animos ab-
 ducunt, errorumque laqueis, quibus
 seipsi prius induerunt, alios captant.
 Charitatis hæc LAYNIS argumen-
 ta suppetunt. Publicis impeditus ne-
 gotijs, de proximorum nihilomi-
 nus salute satagebat conciones con-
 fessio-

fessionesque assidue tractare, ut im-
 peritum vulgus docendo in viam re-
 duceret. Sæpe etiam corporis imbe-
 cillitate sociorum manibus, morti
 etiam tum vicinus, in suggestu elat-
 tus. Italiam hisce officijs dum lustrat,
 noctes sæpe diebus coniunxit, cibi
 oblitus & somni, aiebat nullas esse
 epularum lautitias, deliciasque cum
 eo spectaculo, quod pijs peccator re-
 sipiscens, erratique poenitens & flens,
 afferre solet, comparandas. Ut enim
 Christi cibus erat æterno parenti ob-
 sequi, sic & hæc vere pios alunt, Deo
 gloriam tribui, coli, atque adorari:
 regnum Christi florere, Dæmonis ve-
 rò extingui. Virginis Deiparæ perstu-
 diosus vixit, sensitque opem non raro.
 Tridentum iterum reuersus, cū febrim
 laboraret quartana, agereturque à Cō-
 cilij Patribus de virginis conceptione,
 sententiam dicturus de eius puri-
 tate, qua omnis culpæ etiam originis
 maculæ expers fuit: præfatus se ob-
 valetudinem tribus dumtaxat verbis
 acturum, locum alijs cessurum: vbi
 dicendo incaluit, tres ipsas horas ex-
 emit,

emit, ut ad extremum validius quàm initio dixisse videretur, quod virgini cuius res agebatur, acceptum retulit: effectumque illo auctore, ut in eam sententiam Patres ierint Sixti IIII Pont. Max. hac ipsa de re decretum esse seruandum.

*Societatem mirificè auxit etiam
Prouincijs.*

CAP. XVII.

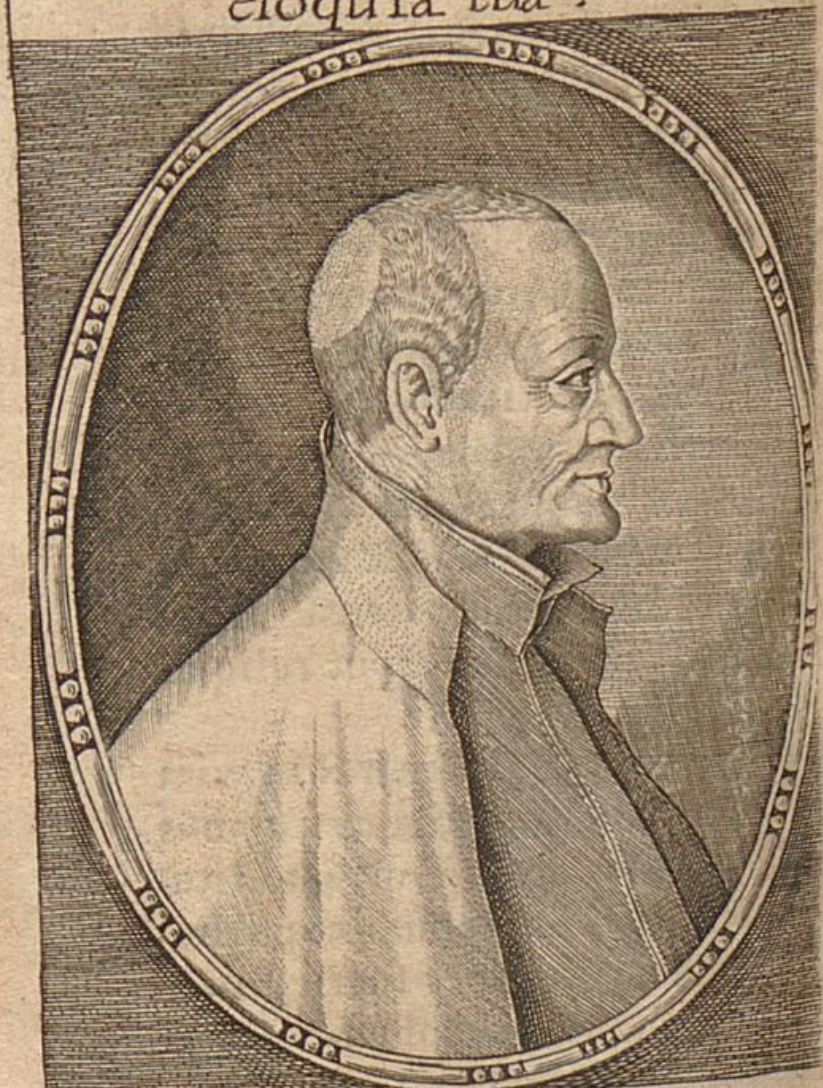
HIS rebus ita gestis, efficitur proxime ab Ignatio LAY-
NEM, ut tempore sic & meritis so-
cietatem vehementer ampliasset, con-
firmasset, & vitæ exemplo, re, consilio,
doctrina, administrandique ratione
exornasset, concionibus adhæc & di-
sputationibus Italiam bonæ estimati-
onis odore impleuisse: societatem
denique recens natam in vulgus com-
mendasse. Tridentina in synodo cla-
rum veluti sidus emicuit Inopiæ ve-
rò studijs, & lacrymis ea tum semina
sparsit, quæ nunc cum gaudio postu-
mi socij fructuose colligunt. Certè
Italiae pleraque Collegia origines suas
L hodieque

hodieq; & incrementa LAYNI ac-
 cepta referunt. Apostolicæ Sedis pa-
 trocinium, quo societate adhuc Pon-
 tifices fouent, iuuantq; obnixè meri-
 tis eius debetur, qui Sedis Pontificiæ
 sic vicissim auctoritatem, tanquam
 pro aris, & focis dimicans, ab hæreti-
 corum calumnijs vindicauit. Idem
 Cardinaliū animos; & Episcoporum
 socijs adiunxit, igitur Ignatius æquus
 rerum æstimator de LAYNE nondū
 societatem gubernante, sic prædicare
 solitus: nemini mortalium societate
 amplius debituram quàm LAYNI:
 proxime verò Francisco Xauerio: qui
 primus Sociorum in Indiam Euange-
 lium portauit; Post autem Præpositus
 Generalis LAYNES, amplius socie-
 tatem auxit, non domicilijs modo &
 Collegijs, sed & quæ his constant,
 Prouincijs. Italia enim in duas tunc
 diuisa; Cisalpinæ Galliæ, seu Insubrū,
 & Etruriæ seu Romanæ. In Hispania
 item duplex Prouincia facta: Castel-
 læ veteris & nouæ, quæ Toletani re-
 gni est. Gallia quoq; bipartito diuisa,
 in Franciæ & Aquitaniæ Prouincias:
 Belgica

Belgica item in Flandriam, & Rhena-
nam diducta, Germania ab Austriaca
seposita. Duodecim itaq; in vniuer-
sum Ignatius Societati moriens ex se
Prouincias reliquit, quas sic per Sa-
turam recensebo: Lusitanã Castella-
nam, Boeticam, Aragoniam, Italicã,
Neapolitanam, Siculã, Germanicam,
Flandricam, Gallicam, Brasiliam, &
Orientis Indicam. His LAYNES la-
bore partas quinq; adiecit, Toletanã,
Aquitanicam, Rhenanã, & Etruscã,
cui nunc longè lateq; patens Romana
Prouincia (parens & caput reliqua-
rum) adiungitur.

Et hæc quidem de LAYNIS vita
summa fide dicenda comperi: quibus
Alfonsi salmeronij vitam, quod stu-
diorum peregrinationum, atq; labo-
rum fidus illi comes fuerit, co-
ronidis vice appen-
dam.

Quam dulcia faucib. meis
eloquia tua ?

P. ALFONSVS SALMERON Toletanus, unus
è primis decem IGNATII Socijs, Obijt Neapoli Idib⁹
Februarij, anno Domini MD.LXXXV. Etatis LXIX.
Joh. Hoegenb scul.

LIBER IV.

DE VITA,
OBITU, ET SCRIPTIS
ALPHONSI, SAL-
meronis,

VNIUS E DECEM PRIMIS
beati Ignatij Loyola socijs:

Pet. Ribadeneyra Toletanus Socie-
tatis IESV presbyter Hispanice, la-
tine vero And. Schottus soc.

IESV conscri-
bebat.

Alphonfus Salmeron, To-
leti (quæ vrbs olim Car-
petanorum, nunc regni
Castellæ nouæ caput, Re-
gumq; Gothicis temporibus sedes)
natus est, ante diem sextum Idus Sep-
tembris anni Millesimi Quingentesi-
mi decimi quinti, tenuibus quidem
parentibus, at honestis. Patrem no-
mine retulit: mater illi Marina Diaz
fuit, Toletani agri pagis, Olias &
Magano vterque oriundus, filium in-
L 3 genuè,

genuè, pieq; educarunt. Pueri iam indole, promptoq; ingenio perspecto, parentes ijs literis, quibus etas puerilis informari debet, filium erudendum curant, Complutumq; mittunt. Erat in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas vocis, & actionis venustas, vt non celeriter solum acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. Bene dicendi vim, humanitatis artes, Græcas literas, super ætatis captum, auidè ita imbibit, vt vtraque lingua declamans non raro cæteris vnus in Gymnasio antecelleret præmiaq; proposita præriperet, qua laude nobilis etiã tum puer inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescibat, quam æquus alij animo ferre possent: itaq; incitabat omnes studio suo, paresq; & eruditos conciliabat. Post Lutetiam Parisiorum studijs iam tum florentem, atque ingenijs Academiam, vna cum Iacobo Layne tanquam ad laudandarum artium mercatum proficiscitur, vt Philosophicas, sacrasq; litteras suo, & Ecclesiæ cõmodo perdisceret: moresq;

moreſq; hominũ, ingenia, & vrbes vi-
 deret: ſcholas, bibliothecaſq; diſcen-
 di ſtagrans cupiditate luſtraret. Sic
 enim ſapientiam tanquam è terræ ve-
 nis laborando, hauriri, prudentiamq;
 peregrinando parari inaudierat. Hic
 Ignatium Loyolam tanquã vitæ, con-
 ſiliorumq; ducem naçtus, in illius ſe
 diſciplinam exemplo LAYNIS tra-
 didit: cuius etiam noſcendi gratia, fa-
 mæ adhuc celebritate in Hiſpania vi-
 gente eodem acceſſerat. Confeçtis &
 hic Theologiæ ſpatijs, cum cæteris
 ad Ignatium adiunctis ſocijs, Luteria
 pedibus iter faciens; in Italiam venit
 ante diem 17. Kalen. Decembris anni
 1536. euocatus cum alijs ab Ignatio
 Venetias. Hic tum in Noſocomio æ-
 grotis, & inopibus miniſtrauit: inde
 Romam nondum à ſe viſam conten-
 dit, reuerſuſque Venetias ſacris rite
 in. tiari cœpit. Dehinc Monte Celſo
 in oppido, vna cum Frãciſco Xauerio,
 poſt etiam Senis cum Paſchaſio Broe-
 to Ambianenſi vilibus ſeſe officijs,
 pietatis tamen, & amoris plenis, ex-
 ercuit, ſocietatẽ vna conſtituit, Igna-
 tiumque

tiumque suffragio cum cæteris, & LAYNEM inde præpositum Generalem creavit: quæ officia in vita vtriusque Præpositi tractata prudens omitto: quare non hic communia omnium Sociorum colligam, sed quæ Salmeroni propria, seligam.

1541.

Ante diem quartum Idus Septembris, anni humanæ salutis, 1541. in Hiberniam Pauli III. Pontificis Max. auctoritate Nuncij Apostolici potestate, Roma cum Paschasio mittitur. Quæ nõ hic pericula terra, mariq; adierunt? illinc à Gallia, quæ bello tum flagrabat intestino, hinc à Britannicis nautis. Certe victus sæpenumero, stratumq; quieti defuit, dum variè per sola loca summo vitæ discrimine iactatur, uti ne orationi quidem vacuum spatium daretur. Cognito tandem ab Anglicis mercatoribus hoc agi, ut Henrico Regi octavo Pontificiæ tum Sedis acerrimo hosti, pretio traderetur; in Scotiam, ex Hibernia fugere coacti sunt, iussu Pontificis, ut pari illic fide, & integritate Nuncij Apostolici munus obirent, misso etiã diplomate

mate auctoritatis pleno. Verū corruptis iam insulanorum animis, & insana hæresis opinione occupatis, infecta re Lutetiā repetunt. Hinc pedibus sine viatico, ut nuncios verè Apostolicos diceret, in sequentis anni 1542. mense Quintili Romam properant: cū ecce tibi Lugduni Segusianorū, quasi exploratum venissent, capti in custodiā traduntur. Post cogniti à Turnonio, & Gaudio Cardinalibus amplissimis, qui tum fortè Lugduni agebant, vinculis liberati, honorificeq; Romam versus dimissi, & viatico instructi. Nec Romæ cessatum à Salmerone: aures ritè confitentibus dare, de verbo Dei ad populum verba facere, cætera Societatis munia exequi gnauiter. Aprili verò sequentis anni 1543. Mutinā, postulante Ioanne Morono, eius tū Sedis Episcopo, postea etiam S. R. E. Card. proficiscitur: qua in vrbe deprauatarum de religione opinionū virus clā, ut solent factiosi homines disseminant. Nec dum enim ea tempestate Italia sectariorū fraudes, dolosq;, quibus imperitū vulgus inescare studet, cog-

1542.

1543.

L 5 nouerat.

nouerat, vt hoc feculo animaduerte-
re est, quo rerū vsu edocti Principes,
tanquā ad cōmune animorum incen-
dium extinguendum, accurrere didi-
cerunt. Sudatum hic à Salmerone, vt &
hæreticorū occultas refelleret frau-
des, & nutantiū ciuium animos in re-
ligione maiorū confirmaret. Aemuli
tamen, dæmonis artibus instructi, in
tam honesto Salmeronis labore, non
deerant, qui de eius existimatione sic
detrahebant, vt extinctū velle osten-
derent, quo impunius inter incautos
grassarentur: Romam itaq; extremo
anno quarto, & quadragesimo, sui pur-
gandi gratia aduolat: rei omnis gestæ
rationē constare vult, & innocentia
probat: ita silentiū maledicis facilè
indixit, Romæ in Societatis templo
assidue concionatus ad annum vsque
sextum, & quadragesimum. Quo vna
cum L A Y N E in Synodum Tridentum
indictam, vt Pontificius Theologus
sefe contulit. Hic cōuentu Patrum ha-
bito, & deinceps, ob infecti aeris pe-
stilentiam Tridenti ortam Bononiam
translato, ita vterq; qua differendo
qua

1544.

1546.

qua sententijs dicendis, operam præ-
 clare nauauit, quemadmodum, & in
 LAYNIS vita ostendimus. Inter-
 missus conuentus est, vacuumque
 ALPHONSO spatium datum con-
 cionibus, cæterisque Societatis offi-
 cijs obeundis: afflictis enim succurre-
 re, subsidioque esse, vt & Bononiæ
 antea, semper studuit. Exinde Vene-
 tijs LAYNEM comitatus, negocium
 gelsit, vnaque impetrauit à Senatu Ve-
 neto, vt opimum Sacerdotium ad Di-
 uæ Magdalenæ cedere vellet, Colle-
 gio Patauino extruendo, ex gratuita
 Andreæ Lipomanni munificentia So-
 cietati adtributum. Secutum est ver-
 num quadraginta dierum ieiunium,
 anni, opinor, 1549. quo magno homi-
 num concursu, atque frequentia, Bel-
 luni, oppidum id ditionis est Vene-
 tæ, assiduè concionatus, zizania, quæ
 finitimarum gentium opera, in agro
 Domini humani generis hostis, no-
 ctu disseminare cœperat, radicitus
 euellit, magno incolarum bono,
 quibus & animos acri oratione in
 Religio-

1549.

Religione maiorum constanter retinenda addidit. Bononiã hinc reuertit, mensibusq; aliquot cõsumptis, ab Ignatio in Germaniã mittitur, vt Bavarici Collegij fundamenta focijs iaceret: quod Gymnasiũ Ingolstadij Guilielmus Bojorũ Dux liberaliter, piẽq; constituere decreuerat. Salmeron hic sacras docendi literas munere, post Ioannẽ Eckiũ, validum illum Catholice Fidei in Germania, vna cum Cochlæo aduersus Lutherianam pestem athletã, suscepto. Dini Pauli epistolas de superiore loco, magna & audientium corona, & admiratione, fructuq; incredibili, explanauit. Tridentum iterum in Concilium, quod instaurandum Iulius III. mandararat, redijt, hæsitq; quoad ciuilib. iterum tumultib. interruptum est, April. mense, anni 1552.

8552.

Igitur Neapolitanũ in regnũ Pro-
uincialis Præpositus, Ignatij iussu
proficiscitur: Humilem hic domum
subijt, & qua erat animi demissione
cũ terra iaciendis fundamentis erue-
retur, ipse dies aliquot cophino hu-
meris

meris imposito, baiuli in morem laborabat, socijsq; exemplo præibat. Ibidē ita perpetuo vixit, vt meritò omnibus ad extremū vsque diem esset carissimus. Ocuparat tum forte infrequētissima illa vrbe nobilissimorum quorundam virorum animos pestilēs illud virus damnatarum Lutheri opinionum, clandestinis Sectarij cuiusdam conuenticulis, ac sermonibus. Hic ALPHONSVS, periculi non ignarus ad excellentem doctrinam, qua plurimum valuit zelo etiam domus Dei, religionisq; Catholicæ flammans, cōciones, lectiones, sermonesque inter ciues ita moderabatur, vt dicendi vehementia concitatos, nutantes, lapsosque erigeret, constantes confirmaret magis. Adhæc ignorantię errorumque caliginem dissipauit, lucemque reddidit. Rem denique publicam, fidemq; maiorum sartam tectam constituit, quod vnum è multis Salmeronis eximium in Neapolitanum regnum beneficiū exstitit, meritoque hodie prædicatum, illi, cum à Deo discesseris, acceptum est referendum.

rendum. Tanti enim refert in primo statim ortu errores opprimi, quanti ad valetudinē tuendā veniēti morbo succurrere, & nata statim incendia restinguere, priusq; domū, & desq; vicinas flāma depopuletur. Cancer enim hæreticorum, teste Apostolo, semper serpit. Quod exemplū si in alijs Christiani orbis provincijs secuti Principes, qui & possunt & debent, ad communem flāmam continuo opprimēdam, aduo lassent, melius sanè se res Christiana, constantiusq; haberet. Tertio iam & quinquagesimo supra millesimum, & quingentesimū anno, vernis ieiunijs in æde annunciationis B Virginis: in sequenti verò anno ad diui Ioannis maioris: post in æde summa summo cōcursu ciuium, nobiliumq; vrbis inclytæ concionatus Alphonsus: in corona etiam religiosorū hominum, qui quotidie confluebant, & à dicentis ore pendentes, quæ dicta præclarè essent, calamo excipiebant. Dominicis verò, festisque diebus assidue de verbo Dei è suggestu summa contentione, dicendiq; vi ad populum

2. Tim. 2.

1553.

1554.

lum differuit. Pomeridianis etiam horis sacrae Scripturae libros explanandos suscepit: idque non tam fucata, & ad pompam comparata eloquendi facultate, quasi hominis diferti, & non perinde pignomen affertaret, quam ut haereticorum fraudes detegendo, causam illorum iugularet, labantes attolleret, pios tandem confirmaret. His in administranda provincia rebus ex animi sententia, rei que publicae, & Ecclesiae commodo gestis, Romam Pauli IV. Pontif. auctoritate, anno 1556. accitus, Cardinali Pisano in Belgium Legati nomine Apostolici proficiscenti comes datus. In quo itinere illud minime celandum, quamuis nonnullis leue visum iri putem. Basileam enim delatis, quae Heluetiorum foederata ciuitas est, sed haeretica pridem labe contaminata, dies aliquot morari visum est. Senatus audito Salmeronem Ecclesiastem apud suos egregium, doctumque Theologorum, Ministros pestilentis cathedrae cum illo disputare de fidei controversijs iubet.

Illi

1556.

Illi, ne quid existimationi decederet, aut sectæ, quam promulgarent, pugnam detrectare non audent. Disputatum vtrinque acriter: ALPHONSVS eos facillè refellendo argumentis eo cõpulit, vt (quod solemne ijs, q. causę diffisi, ne victi discessisse ignominia nota videantur, ad clamores, conuitia, cachinnosque confugiunt) probra in eum congererent, neque vt hospitem, sed hostem acciperent, patienter interim ferente ALPHONSO. Cardinalis questum misit, Senatusque fidem, iusque hospitij appellauit. Iubent mox ALPHONSO læso satisfieri à ministris, veniamque precari. Ecce tibi insolens satisfaciendi formula; Factum nollemus: heri contumeliosè te à nobis acceptum dolemus, verum à nuptijs, conuiuiisque ebrij, disputando incaluimus, nec mēs satis tum, vti solet, suū officium fecit. Ad hæc lepidè & urbane ALPHONSVS: *Vel tacentibus vobis euētus verum id esse declarauit: nil aliud ab id genus hominibus nouæ, & damnatæ sectæ expectandum. Verum enim uero,*
quas

quantum memoria repeto, nusquam in
 sacris litteris lectum Euangelicæ veritatis
 præconibus, quales videri vultis, fas
 esse temulenter inebriari, & pleno ven-
 tre de verbo Dei (vt solemne vobis) in vi-
 no, & epulis differere. Hoc eo consilio
 libentius retuli, quo utilius erit iu-
 uenibus pseudoeuangelicorum inge-
 nia, moresque nouisse, & è fructibus
 æstimare. ALPHONSVS Romana
 ex longa peregrinatione vix redierat,
 cum idem Pontifex vna cum Aposto-
 lico Nuncio Aloy sio Lipomano, Ve-
 ronensium Antistite, singulari pieta-
 te, & doctrina prædico, meritisque
 in Ecclesiam collectis sanctorum vi-
 tis claro, in Poloniam mittit: quo
 Sociorum primus ALPHONSVS
 penetrauit, hodieque tot Collegia spe-
 ctantur egregia, vt prouinciæ Socie-
 tatis formam constituent. Hic ita se
 gessit, vt redeunti Paulus Pont. offi-
 cium Apostolicæ sedi ab eo præstitum,
 collaudarit. Hinc rursus in belgium
 allegatur, anno salutis 1557. in ita iam
 recēs optata pridem ab omnibus pa-
 ce cum Philippo Rege Catholico.

comes

1557.

- Comes enim dat⁹ honoris gratia Salmeron vna cum Petro Ribadeneyra Carolo Caraffæ, Pauli I v. cognato, quem ad Regem in belgiū Legatum misit. Igitur ante diem 15. kalen. 1557. in viam se Galliam belgicam versus dederunt. Hic in regia Bruxellis ALPHONSVS Italice ad Legatum de verbo Dei differebat. Hinc Ribadeneyra in aula relicto Romā reuertit.
1558. Qua in vrbe in sequenti anno 1558. in Iacobo Layne Præposito generali deligendo præsens ALPHONSVS comitijs interfuit. Quo sociorum conuentu tandem dimisso, Neapolim & ille redijt, mansitq; ad annum vsque alterū & sexagesimum: quo Laynem Pius I v. qui Pauli I v. obitu vacuam B. Petri sedem occuparat in Galliam Celticam, vna cum Hippolyto Estensi Cardinali legato miserat: quo Galliam hæreticorum armis, seditionibusq; vexatam, ad fidei cōstantiam retinendam opera, studio, consilioq; reuocarent. Romam itaque accitus ALPHONSVS est, vt vicariam societati, absente Layne, operam præstaret.

staret. Gessit hoc munus egregiè, dum Tridentum tertium iam ad instauratam Synodum à summo Pont. amandatur. Hic Laynis assidu^o comes fuit laborum, vigiliarumque, vt in ipsius vita recensui. Concilio quoq; ad exitum adducto, dimissoque Patrū cœtu Neapolim rursus redire iussus ALPHONSVS est, rei gerendæ gratia: quem secessum amœnū ac salubrem, valetudinis, & publici cōmodi gratia adamavit, habitauitq; perpetuo, nisi si quando Romam excurrere cogeretur, dum conuentus seniorū habetur, Præpositis deligendis. Etenim anno post octauo, qui est Christi 1565. Frâcisus Borgia ex Duce Gantiæ societatis Iesu presbyter, Præpositus generalis tertius communi suffragio renunciatur. Nono verò post creatus Euerardus Mercuianus, Eburo. Demum nono altero anno 1581. suffectus Claudius Aquaiua, qui nunc moderatur Feliciter. Redeo ad Salmeronem, filumque narrationis reduco. Anno 1569. à Pio Quinto euocatus Salmeron, vernisq; quadraginta die-

rum

1565.

1573.

1581.

1569.

rum Ieiunijs Pontificis Ecclesiasten egit: sed postremum id concionandi munus obiit, quod ætate fessus, studijs laboribusque fractus fatisceret, nec satis firmis iam lateribus, ad concionandi labores esset. Huc accedebat, quod aulam natura fugeret, secessumque amaret, studia quoque in obscura vita à latētibus tractari melius cōperisset. Missione itaque licet egrè à Pōtifice impetrata, Neapolitanum in otium reuersus, in Bibliothecam sese abdens, cum veteribus amicis in gratiam redijt: vt qui viua iam voce docere præsentis corporis imbecillitate non pōsset, scriptis saltem ingenijque monumentis, posteritati etiamnum viuus interesse videretur. Animum itaque ad scribendum apulit, & sacrarū scripturarum libros, (qua lectioe ita semper capiebatur, vt reliqua vel fastideret, vel eodem referret omnia) noui potissimū Testamenti volumina illustranda suscepit. Studiorum vedō sacrorum hanc semper rationē tenuit, vt orationem sacra lectio, lectionē oratio suadente B.

re B. Hieronymo, vicissim exciperet. Solis enim ortū antelucana diligencia longa precatione antevertere solitus, hinc diurnarum pensum horarum persolvere, Litaniamq; sanctorum recitare, mox rem diuinā quotidie faciens vota persolvere. Nec dies ullus temere intercessit, quo nō rebus omnibus, negotijsq; vel omissis, vel intermissis, Liturgiam ageret, sacris ritē attenteq; operatus. Diei mox reliquum pomeridianumq; tempus studijs continēter impertiebatur, integra semper, & corroborata vsus ad inuictum animum valetudine. Sic horas omnes, dum coenæ tempus vrgeret, transigere. Hic quæ attente lectitasset, meditandōq; eruisset, ea literis mādare solitus. Pertinaci hoc labore vigilijsq; tandem debilitatus, pituita primum tentatus est, quæ in ardentem mox febrem, laterumq; dolorem vertit, lectuloq; senem senem affixit. Ille mortem animo prælagiēs familiaribus suis multis retro diebus: *Velox, inquit, est deposito tabernaculi mei.* Interdum verò vitæ finem

nem

nem vrgere prædixit, sanus adhuc, valensque, priusquam in lethalem morbum incideret, nula de re aut libentius, aut frequentius, quam de morte sermonem ferere, & audire solebat, ut hinc facile Socij diuinarent, mortem iam tum in votis habuisse. Ortum forte pium cum minoribus natu Patribus colloquium erat. Hic ALPHONSUS vehementi oratione: *Laborate, inquit, iuvenes dum integra vobis ab ætate sunt vires.* De se verò suspirans, Iob 14. *Iud-intulit: Ego autem expecto donec veniat immutatio mea.* Venerat eo ipso tempore Neapolim Vidua nobilis, cuius magna exstarent in societatem beneficia: hic è Patribus quidam non ab re fore ait, si illam officij gratia Salmeron validus adhuc inuiferet. At ille renuit: satis sibi in affecta hac ætate negotij esse ad mortem bene se comparare. Libris itaque clausis, rebusque alijs omnibus valere iussis, hoc agebat vnum quasi iam vniuersæ carnis viam ingressurus, Medicis ut solent, animum blandis

dis verbis ægroto addentibus, bono
 uti animo esset, non adeo cito inte-
 riturum: constanter ille quod eue-
 nit, fore ut viuorum è numero bre-
 ueriperetur, affirmabat. Dicente
 altero: Confide, pater, equidem da-
 bo operam quoad licebit, uti con-
 ualescas. Ad hæc ille: *Da potius o-
 peram, bene ut moriar, cælumq; petam:*
id enim mea permagni refert, quoniam Psal. 62.
meliore est misericordia Domini super
uitas. Interrogatus à socio sacerdo-
 te, ut haberet, hilari vultu respondit:
Oblatum est de præterito præsentis & fu-
turo. Alio quærente libenterne mor-
 tem obiret, dictum illud Episcopi
 cuiusdam apud Augustinum intulit:
Si aliquando? cur non modo? His per-
 similia mentem animi testabantur,
 quidq; illo fieri vellet Deus. Igitur li-
 cet ritè cōfessus ægrotās, sacra diuinę
 hostię mysteria sumpsisset, iterare
 tamen sacramenta, totiusq; antea ctæ
 vitæ errata, in tutis sacerdotis aurib⁹
 deponere voluit. Allato itaque pane
 Angelorū viatici nōe: *Eripe te, inquit*
venis

*venis Deus: cumque virium imbecillitate membris vti non posset, in cubitum tamen nixus, admirantibus, qui aderant socijs, assurrexit, pieque est epulatus. Socij obnixè rogant vti vita migrans, bene illis dicendo Crucis signo precaretur. recusarat enim, qua erat animi modestia, ad eum diem, victus tandem precibus sublatisque in coelum oculis Deum venerans bene precatur socijs. Latine locutus hisce verbis, vt, qui aderant, affirmarunt: *Patres, inquit, mei optimi, & fratres in Christo carissimi, semper ego vos dilexi, & nunc maxime diligo; etsi non habuerim intimam conversationem cum omnibus vobis; tamen ego semper vos dilexi, & desideravi vos peruenire ad eam vitam perfectionem, ad quam vocati estis in hac sancta societate Iesu. Ego iam meae conversationis, & vitae rationem redditurus, decreui nouo modo vos alloqui. Propterea quando Deus pro infinita sua bonitate voluit me vocare, decreui vos benedicere noua benedictione. Precor igitur Dominum nostrum Iesum Christum,**

stum, vt dignetur vos protegere, manu tenere, & benedicere: vt possitis respondere huic beneficio vestræ vocationis, & peruenire in regnum cœlorū. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amē. Gratiam quoq; implorat, qua ratam Dei vocationē habentes, salui fiant. Mox sese colligens, & blande, suauiterq; cum Deo colloquens, versus aliquot è Psalmis vsurpabat, vt illum: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et, *Psal. 16.*
Quemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Et id genus cōplura: Crucis sese signo frequenter muniebat, aqua item lustrali aspergens: nihil vero cruciare, animiq; tranquillitatem labefactare, ita vixerat, videbatur. Rogante Socio, meminerasne rogare pro Socijs? *Dubitare mihi videris, inquit: quasi vero tā ingratus sim futurus.* Oleo iam sacro, cum inungeretur, sedato animo ad singula respondit: rogauitq; *ec quando octauus esset à B. Agate festo dies, cras, inquit Socius, tū ille.* *Hic vitæ nostræ terminus est. Nocte quæ*

subsecuta est, identidem illud balbutiens iteravit: *In vitam eternam*: Et, *Hodie vitæ ærumnis tandem eripiar*. Vfurpabat & illud: *Letabitur anima mea in Deo meo*. Quid ita hilaris esset interrogatus. *Quod* (inquit) *miseri cordia vias patefacere incœperit Deus*. Sanctorum litanias frequentius recitari iussit, quodq; attentissime auscultavit, de Christi cruciatibus, Euangelium: in quo & reperere quædam loca anagnosten recitando iussit. Cû vox iam defecisset, labia agitare, Crucisq; signum manu effingere, deficientibus tandem membris, oculos in Christi de Cruce pendentis, Deiparæq; Virginis effigiem defigens acquieuit: quibus tandem oculis fractis, clausisq; placide in Domino obdormiuit, ut somno captus videretur, iuxta illud Prophetæ: *In pace in idipsum dormiã, & requiescã*. Erat is dies Iduû Februarij anni 1585. ætatis vero, septuagesimi. De morte ubi increbuit, Neapolitani ciues confluxere ad spectaculum vniuersi: Patricij etiam viri, manus osculabundi, Archi-

Pfal. 4.
1585.

Archiepiscopus item sua sponte, solemni ritu, & habitu; omnisque adeo Clerus funus deduxit. Republica denique tota prosequente lacrymis exequias, iustaque vrbs ita persoluit, vt facile desiderium indicaret. Facta re diuina, is populi concursus fuit, vt alijs capillos mortui vellentibus, alijs lacinias vestis, & vngues, quæ religiose omnia seruarent, præcidentibus, humo mandari nõ potuerit. Sed dimissa plebe noctu in communi sociorum crypta sub aram maximam conditur in capsula, cui inscriptum.

PATER ALPHONSVS SALMERON TOLETI IN HISPANIA NATVS VNVS EX PRIMIS DECEM SOCIETATIS IESV, PRIMVS Q. IN REGNO NEAPOLITANO PROVINCIALIS. VIXIT ANNOS LXIX. MENS. V. DIES V. OBIIT IN NEAPOLITANO EIVSDEM SOCIETATIS COLLEGIO. IDIB. FEBRVAR. ANNO A CHRISTO NATO M. D. LXXXV.

Duo de quinquaginta annos, in stationibus assiduis,

M 2 & con

& confessionibus, studijs denique, & commétatione sacrarum litterarum. Missiones multas. suscepit Pótificum auctoritate, pedibus se penumero iter faciēs, & summa viatici inopia, in vltimas regiones, rei gerendæ caussa, magnoq; Ecclesiæ cōmodo. His rebus fractus senectam, mortemq; anteuerit, vt iam canesceret totus, dentibus careret. Illud in confesso est, Neapolitanis omnibus flebilō eius mortem accidisse, vt de Regno illo, tam bene meriti, quam qui maximè. Per cūctas prope illius regni partes doctrina, sermonibusq; in religione maiorum incolas cōfirmavit: irrepētibus clam nouis, & prophanis de fide opinionibus hæreticorum. Pios enim, cōstantesq; in officio, qua hortādo, qua docendo, retinuit, nutātes manu erexit, omnibus deniq; salutis viam ostēdit. Rectam idem cōcionandi viam monstravit: frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ vsum, iam pridem obsolescentem tanquam postliminio restituit. Ciuibus afflictis ea perpetuo præstitit officia, vt plura

vt plura à parente proficisci non potuerint. Vitæ sanctimonia, atque innocentia omnes ceperat, etiam nobilissimos, vt animos omnium moderari facile posset: quibus artibus & Proreges, summo illic cum Imperio agentes, deuinxerat: verum Principum gratia tantum utebatur, non suo, sed aliorum emolumento, vel deprecandis miserorum iniurijs, vel incommodis pauperum depellendis. Huc enim potissimum curam, cogitationemque conuerterat, indigentibus uti prodesset, & odia, similitatesque penitus aboleret: ratus id quod erat, bene hic operam, vel temporis dispendio, collocari. Beneficiorum quæ in alios contulisset facile obliuisci; meminisse in quem collata essent oportere existimabat. Occurrit fortè vir nobilis, gratiasque comiter egit, quod apud Pretorem se in gratiam posuisset, quodque honore, quem pridem ambiisset potitus commendatione illius esset. Ad hæc Alphonsus: *Bene me de te vnquam meritum fuisse non memini, quid enim officij à me præstari possit non video. Illud scio,*

pleraq; à me negligenter, vitioseq; geri.
De Societate verò ita meritù scimus,
vt tria, hodieque Neapoli domicilia
sociorum spectentur, Professorum,
Tironum, & Collegarum in litteris
versantium. Corpore fuit compacto,
& robusto, valetudinis perpetua v-
sus prosperitate, vt labores omnes,
studiorumque vigilias perferret. Iam
inde à puero litteris valdè addictus,
vt incredibili discendi flagrans cupi-
ditate, excelso ingenio, disciplinas
omnes quas scire doctum æquum est
Theologum, perdidicerit, memoria-
que sit complexus: poetas nimirum,
oratores, historicos omnes presertim
Ecclesiasticos, Philosophos, Theolo-
gos, qui via, & ratione progressi in
scholis regnant, sanctorum Patrum
scripta, Concilia denique, & Pontifi-
cum Decreta, tenaci memoria, qua
præditus erat, tenebat. His artibus
instructus, Tridentina in Synodo, cui
cum Layne interfuisse ostendimus,
sententiã, Theologos inter & Episco-
pos de maximis fidei, controuerfisq;
dogmatibus rogatus, ita respondit, vt

Patri-

Patribus etiam admirationem concitavit. Tres ad hæc eruditas linguas, Latinam, Græcam, & Hebræam, quas Christus suo in cruce sanguine consecravit Ecclesiæ propagandæ destinavit, apprime calluit. In dicendo acer fuit, & vehemens, firmisq; lateribus. Læctione diuinæ Scripturæ mirificè capiebatur, maximamque illi ætatis partem impedit: quindecim vitæ postremos annos cõmentationi eius tribuit, scripsitq; duodecim ingentia in totum Iesu Christi Testamentum volumina: in decem quoq; priora Genesis capita reliquit commentarios: cætera meditantem mors oppressit. Quæ quidem lucubrationes, nunc tandem lucem aspiciunt, forasq; datæ in vulgus apparent: pretiumq; operæ legentibus fuerit, difficultum sacræ Scripturæ locorum explanationem, Sanctorum Patrum sensa, atq; decreta hic cognoscere: Hæreticorum ite nostri sæculi causam validis argumentis iugulari. Mores doctrinæ persimiles, candor ingenij, facilitasque summa, virtutis item Religionisq; studiū in illo

illo

illo tantum fuit, vt nihil supra, Zelus porro Catholicæ fidei, odiumq; hæreticorum acerrimum. Affinium, agnatorumq;, ne quid caro, & sanguis spiritui officeret, summa obliuio: Paupertatis ad extremum vsq; diem, mirum studium, honorum item summa contemptio. Ambitionem itaque oderat, & adulationem. In susceptis Christi nomine rebus, incredibilem constantiam adhibuit, Rituum, & Ceremoniarum Ecclesiasticarū diligens inuestigatio obseruatioq;. Duodeuicenis vernis quadraginta dierum ieiunijs, egregiè cōcionantis munus, Neapoli potissimum, sustinuit: laboriose quidem & summa vi, & alacritate, pisciculis & oleribus fenex victitans, nec ieiunare vnquam intermisit: extremo tamen anno, qui idem vitæ finē attulit, & laborum: ætate iam ingrauescēte & corporis imbecillitate oua adhibere coactus est. Non illud præteribo, sciētia minimè, vt solet, inflatum ALPHONSYM, sed summa animi despiciētia, de se humiliter sentire, & loqui, sua nihil venditare, aliena &

na & vel minuta laudare solitum. Ab indoctoribus percunctando doceri, & ad verum euadere non erubuit. Lektionem Sacram publicè Neapoli pomeridianis horis festo die habuerat; stupentibus qui aderant cunctis. Vir nobilis admirabūdus: *plurane* (inquit) *studio, atq; ingenio consecutus vnquam Laynes est?* Intulit, qua erat modestia, Salmeron, & in L A Y N E M studio; *Tantum me ille doctrina superat, quantum ego tibi antecellere videor.* De reb. diuinis atq; coelestibus præcipuè de vita Christi, ac meritis, perlibenter dum vixit, atq; suauiter verba facere solitus: vt iniecta sacrae rei mentione in epulis, sermonē, sui oblitus, quasi Deum præsentem cernens, produceret. Interrogatus item de locis sacrae Scripturae, ea vi in mensa, cibis abstiniens, differebat, ac profligabat, quæ obijci cōtra solerēt quæstiones, (præsertim ab hæreticis, quos canè peius, & angue oderat) vt coram spectare, manusq; conferere videretur. Præsus quoq; & cenatus summa temperantia, nulla de re libèrius, quam de Christo, eiusq;

eiusq;

eiusque matre Virgine (cui perpetuo
 vixit addictissimus) & loqui & au-
 dire confueuerat. Hinc & Sabbathis
 quadragenarij ieiunij in Deiparæ lau-
 dem conciones instituit. In Catholi-
 cam maiorum fidem zeli nullum af-
 ferre maius testimonium possum. Si-
 tus enim ALPHONSVS, & sepul-
 cro condendus cum esset, vir domi
 nobilis, his alloquijs Neapoli vsus
 fertur: *iure, inquit, talem, tantumq̄*
virum lugemus, qui scutum Ecclesie, hæ-
reticorumq̄, malleus exstitit. Quod
 verè ab illo dictum sæpenumero cõ-
 pertum. Infidias enim illi, eiusq̄; exi-
 stimationi non semel Sectarij struxe-
 rūt. Venetijs dum maioribus ieiunijs
 concionatur, in hæreticos quotidie
 stylum acuens, famosi libelli in Sal-
 meronem iactabantur. Neapoli quo-
 que falsus rumor in vulgus manauit,
 in Germaniam ad hæreticos transfu-
 gisse: quam calumniã vt dilueret, per
 urbem publice mulo vectus, spectan-
 dum se præbuit. Romæ quoq̄; vicariã
 societati operã nauante ALPHON-
 SO, & cū Pontifice quotidie, ac Car-
 dinalibus

dinalibus agente, sparsus est Neapoli rumor, hæreticis, quod id optarent, auctoribus, ad Gebennicos transiisse: verum Alcalæ Dux, qui Catholici Regis auctoritate tum præerat, mendacium edicto compefcuit.

Hæc habui quæ de ALPHONSI Salmeronis vita & obitu perstringerem, & Iacobi LAYNIS vitæ, quicū vixit coniunctissime, communiaque multa habuit, adnecterem: vt innocentiæ, sanctiorisq; vitæ, in his primis ædificij Societatis lapidibus, cuius angularis lapis Christus est, exemplum nobis alterum, quod legendo socij miremur, & inspiciendo imitemur, suppeteret. Quod bene omnibus, feliciterque euenire volo.

OPERVM

OPERVMP. ALPHONSI SALMERONIS,
*quæ exstant, Salmantica, & Colonia Agrip-
pine edita, Index.*

IN EVANGELIA LIBRI XII.

- I. Liber Προλεγομένων est in vniuersam Scripturam.
- II. De Incarnatione, seu in primum caput S. Ioannis.
- III. De Infantia, seu pueritia Christi Domini.
- IV. Historiam Euangelicam complectitur.
- V. Explanatio est Sermonis Domini in monte.
- VI. De Miraculis Christi Domini.
- VII. In Parabolas Euangelicas. Sermones, seu Tra-
ctatus.
- VIII. De disputationibus Domini.
- IX. De sermone Domini in coena, sed primo de
sacrosancta Eucharistia.
- X. De Passione Christi Domini, & morte.
- XI. De Resurrectione, & Ascensione Domini.
- XII. Acta Apostolorum comprehendit.

IN B. PAVLVM ET CANONICAS
Epistolas Libri IX.

- Primus liber Prolegomenis consumitur.
- II. III. & IV. In Epistolam ad Romanos.
 - V. In vtramque ad Corinthios Epistolam.
 - VI. In Epistolas ad Galatas, Ephesios, Philipenses, &
Thessalonicenses.
 - VII. In vtramque ad Timotheum, ad Titum, & ad
Philemonem.
 - VIII. Epistolam ad Hebræos explicat.
 - IX. In septē Canonicas Epistolas, & in Apocalypsim.

F I N I S.

IS,

m.
nis.

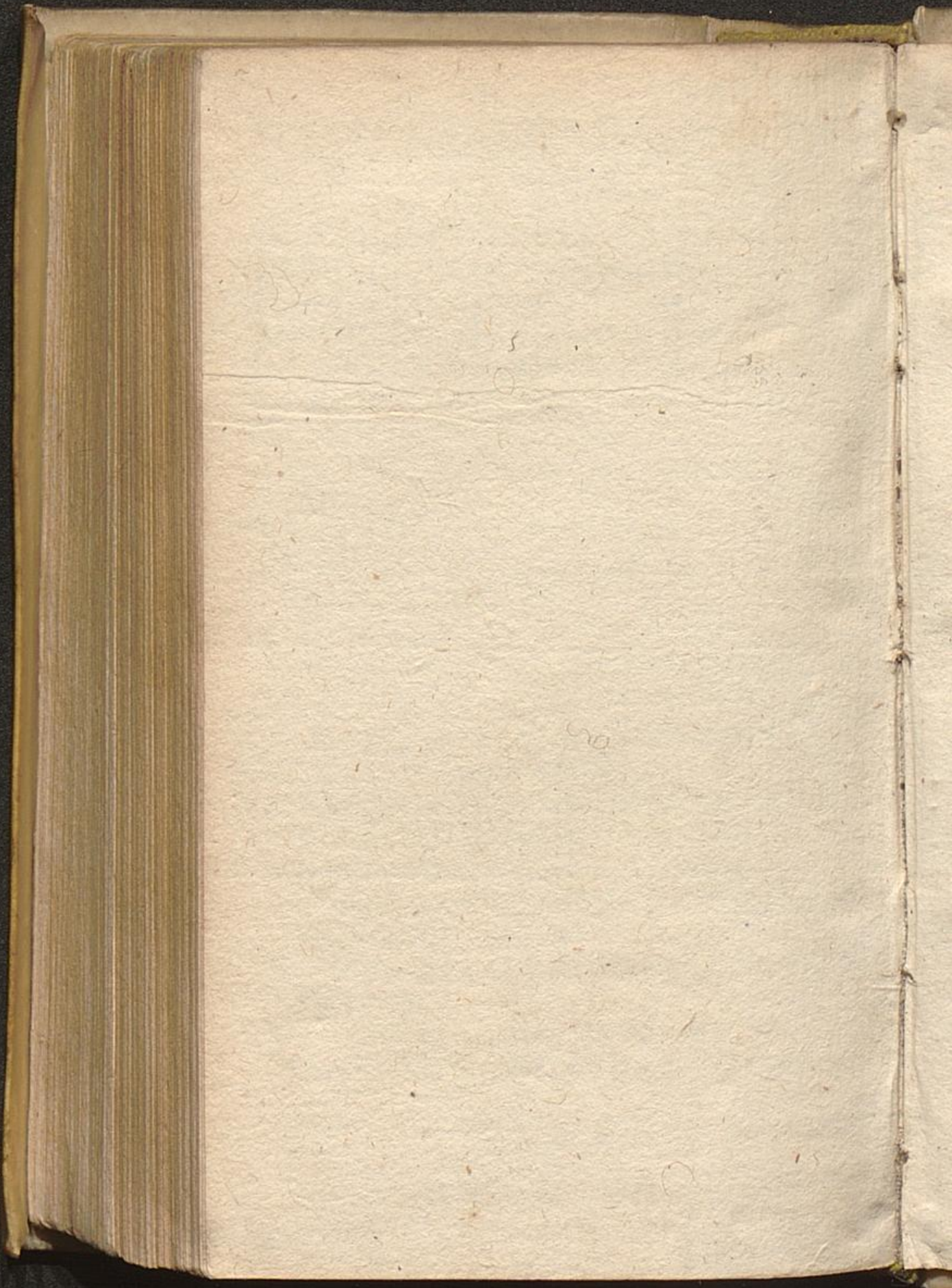
Tra-

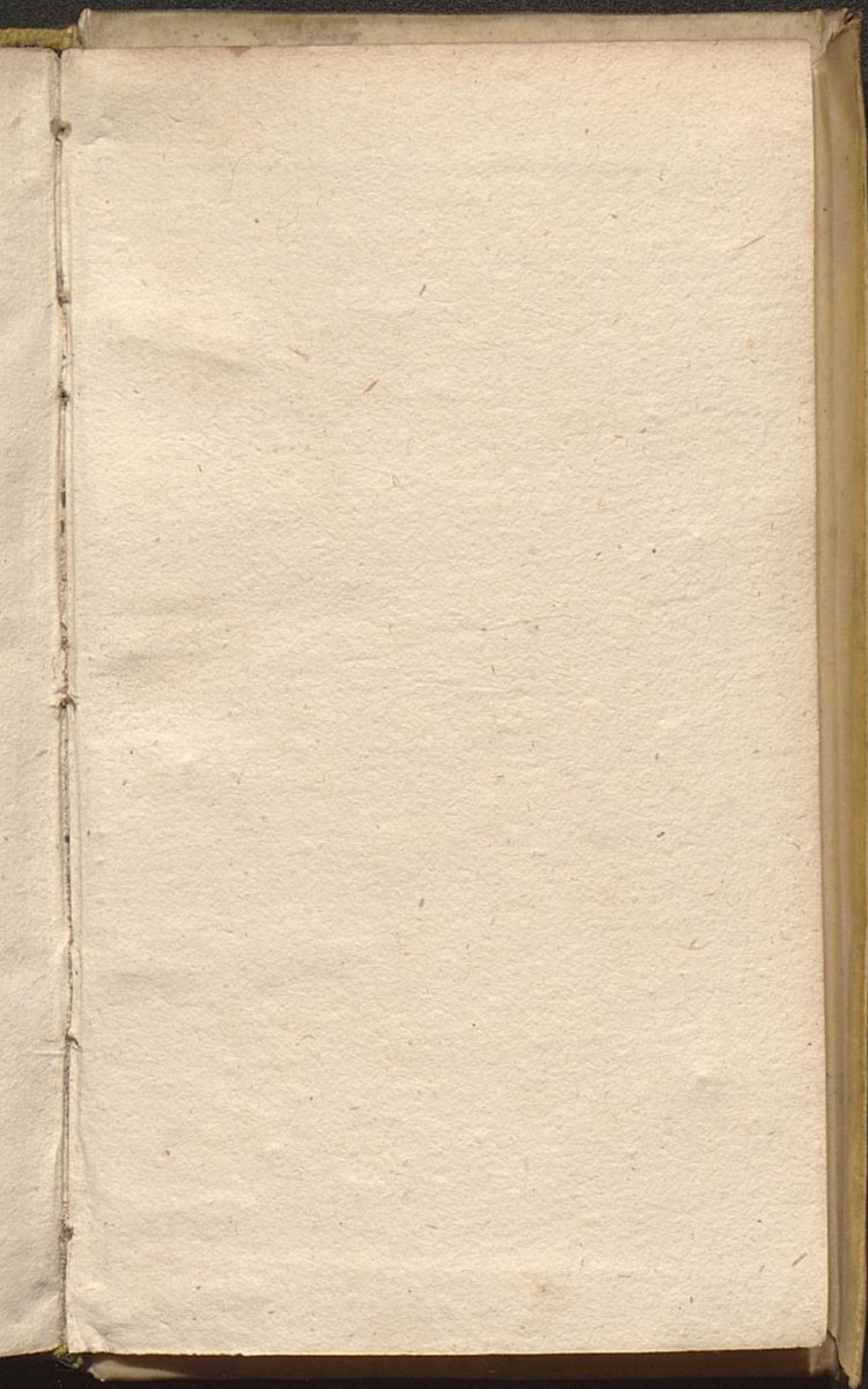
o de

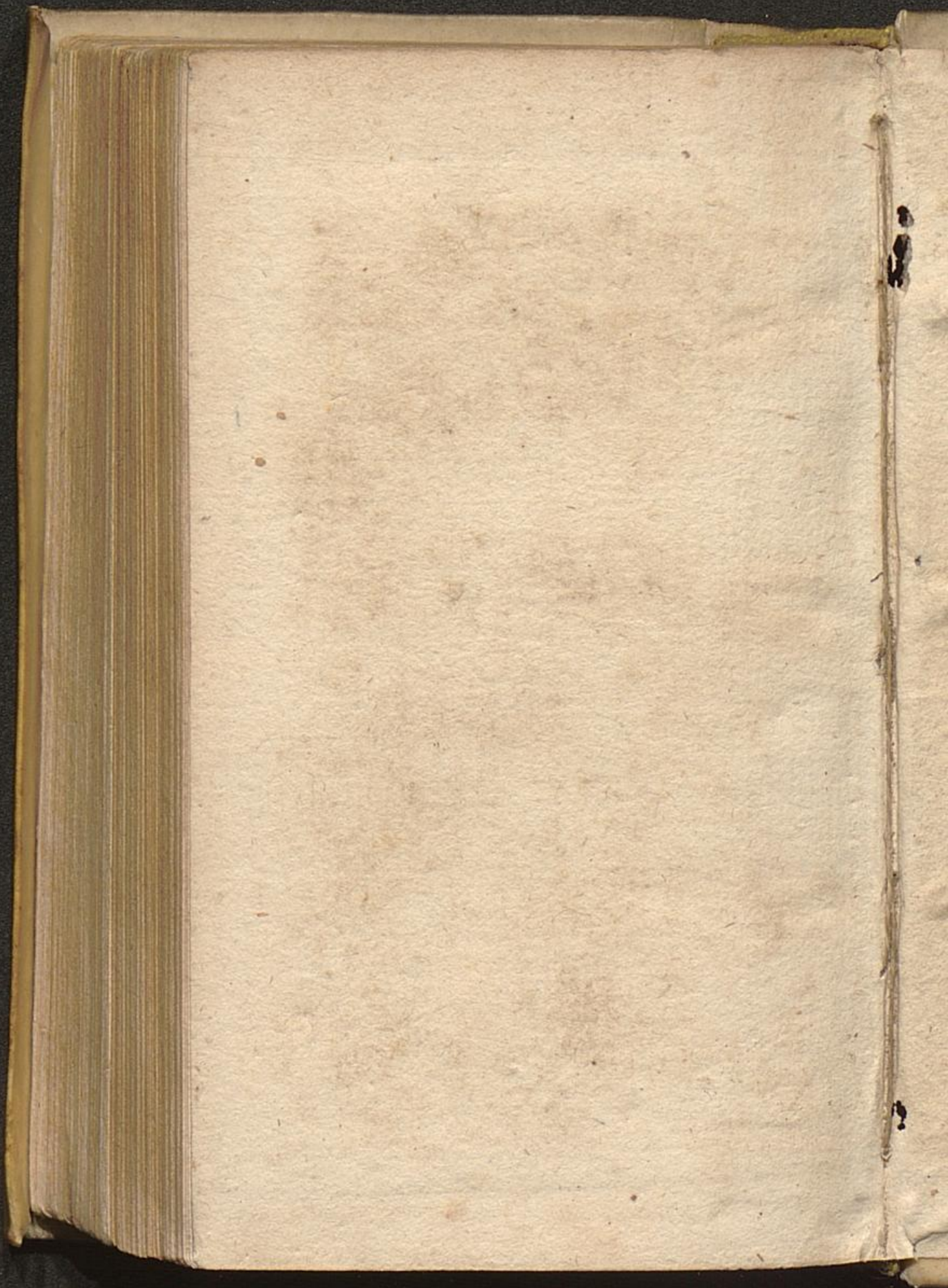
es, &

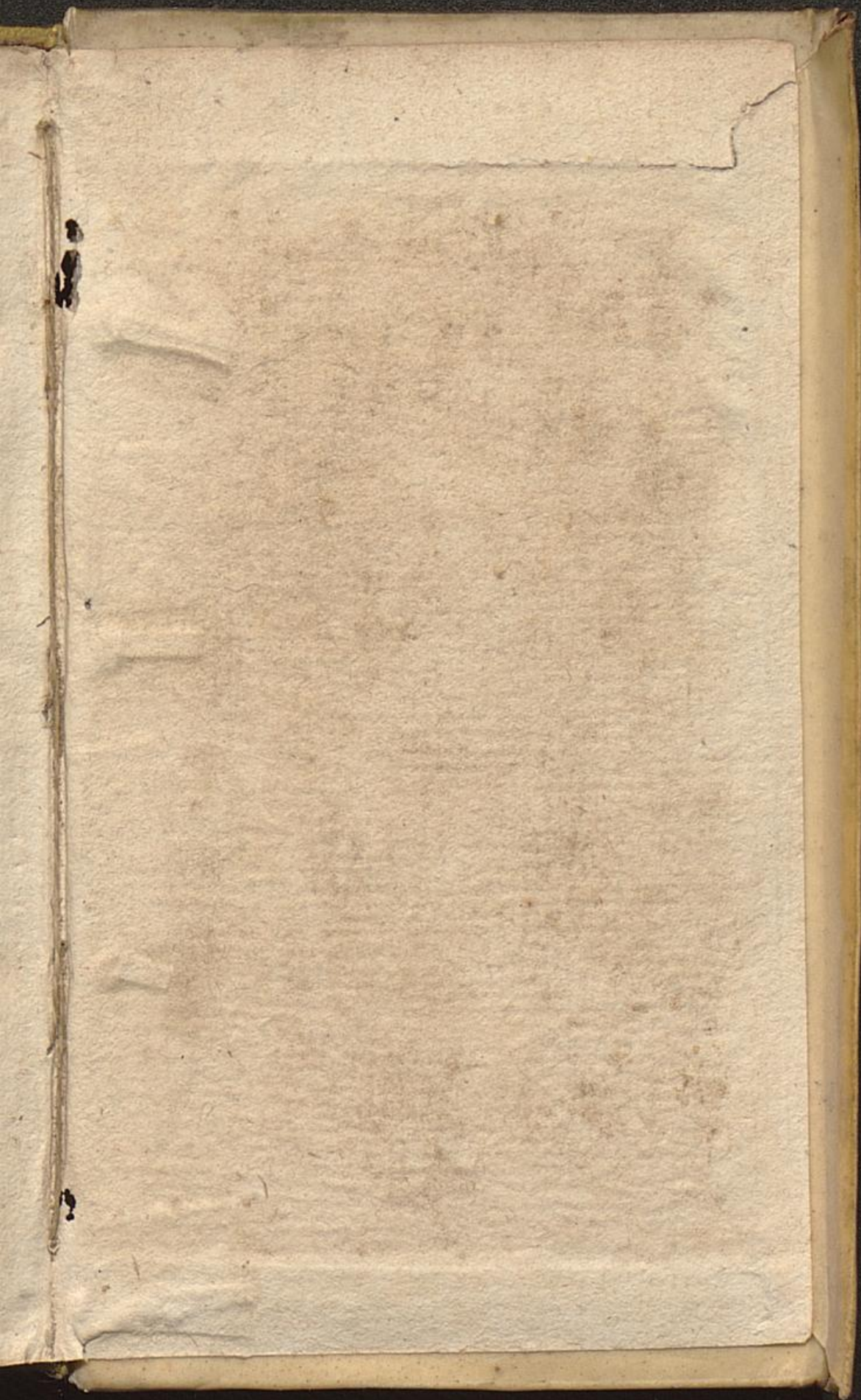
& ad

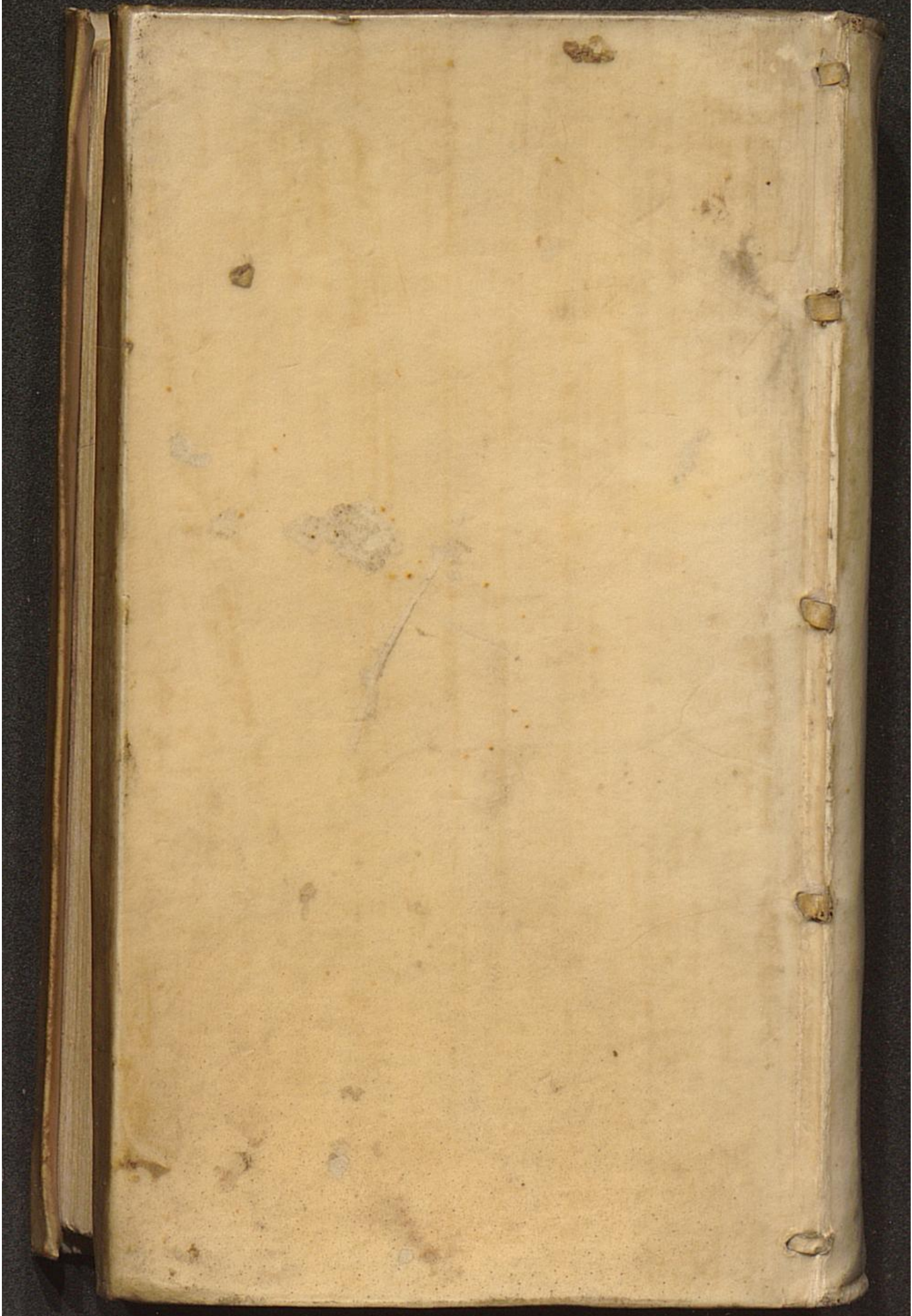
sim.

C. Curtius
de clavis
Dni.
Vita P.
Ia. Layne

11. 15

Th
5002